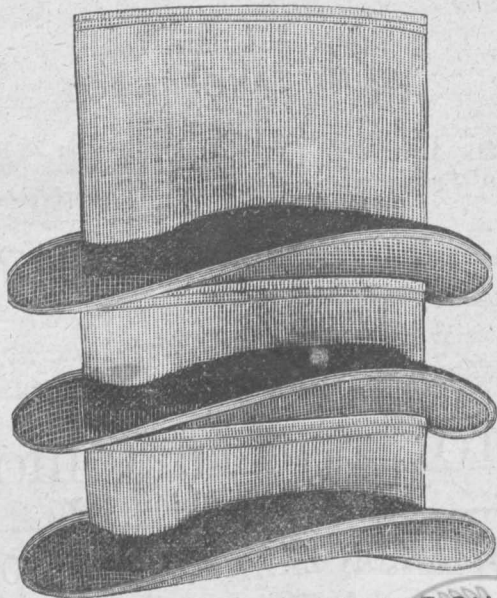
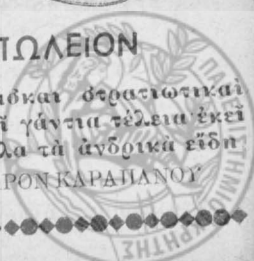

ΤΑ ΔΩΡΑ ΣΑΣ
 Ω ΑΝΔΡΕΣ ΑΘΗΝΑΙΟΙ
 ΚΑΙ ΠΑΝΕΛΛΗΝΕΣ
 ΑΠΟ ΤΟΥ
 ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΣΔΟΝΗ

ΤΟ ΕΞΟΧΟΝ ΠΙΛΟΠΩΛΕΙΟΝ

Ἐκεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις παλάσκει δεισιπῶται
 ὠραιόταται καὶ πολὺν ὄθηναι· ἐκεῖ γάντια τέλεια ἐκεῖ
 καπέλλα· ἐκεῖ λαιμοδέται· ἐκεῖ ὅλα τὰ ἀνδρῶν εἶδη
 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟ ΜΕΓΑΡΟΝ ΚΑΡΑΪΑΝΟΥ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1897

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΘΝΙΚΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

140028

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας Μάισονορ καὶ Καργαδούση-1489

ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

ΕΟΡΤΑΙ

Ἑθνικὴ.—Ἡ Ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος Μαρτίου 25.

Θρησκευτικαὶ (καθ' ἃς δὲν ἐργάζονται τὰ δημόσια γραφεῖα) : 1) Νέον ἔτος.—2) Θεοφάνεια.—3) Εὐαγγελισμός.—4) Μεγάλη Παρασκευὴ καὶ Σάββατον.—5) Κυριακὴ καὶ Δευτέρα τοῦ Πάσχα.—6) Πεντηκοστή.—7) Ἅγιος Γεώργιος.—8) Ἀνάληψις.—9) Ἅγιοι Ἀπόστολοι.—10) Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.—11) Ἅγιος Δημήτριος.—12) Αἱ δύο ἡμέραι τῶν Χριστουγέννων.

Βασιλικαὶ.—Ἡ ἑορτὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Βασιλέως 23 Ἀπρ.

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1897

Ἰνδικτιῶνος ι'.

Ἡλίου Κύκλοι ιγ'.

Σελήνης Κύκλοι ιδ'.

Σελήνης Θεμέλιον ζ'.

Κρεωφαγία, ἡμέραι νδ'.

Τὸ Τριῶδιον ἀρχεται Φεβρ. β'.

Ἑωθινὸν ε'. Ἦχος πλ. α'.

Ἡ Ἀπόκρισις, Φεβρουαρ. ις'.

Ὁ Εὐαγγ. τῆ Τρ. τῆς Διακαιν.

Νομικὸν Φάσκα, Ἀπριλίου ε'.

Λατίνων Πάσχα, Ἀπριλίου ς'.

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ, Ἀπρ. ιγ'.

Ἡ Ἀνάληψις Μαΐου κβ'.

Ἡ Πεντηκοστή, Ἰουνίου α'.

Κυρ. τῶν Ἀγ. Πάντων, Ἰουν. η'.

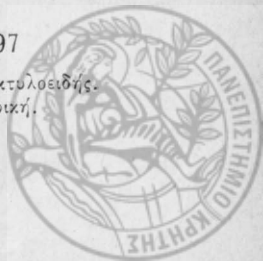
Ἡ νηστ. τῶν Ἀγ. Ἀποστ. ἡμ. κ'.

Ἡ μνήμη αὐτῶν, ἡμέρα Κυρ.

Παραμ. τῶν Χριστουγ. ἡμ. Τετ.

ΕΚΛΕΙΨΕΙΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1897

- 1) 20 Ἰανουαρίου Ἐκλειψις Ἡλίου δακτυλοειδής.
- 2) 7 Ἰουλίου » Σελήνης μερικῆ.

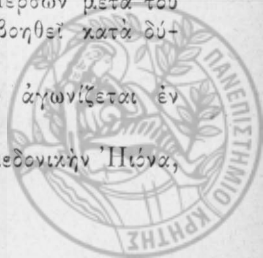
Μπούφας

ΑΙ ΚΥΡΙΩΤΑΤΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΙ
ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

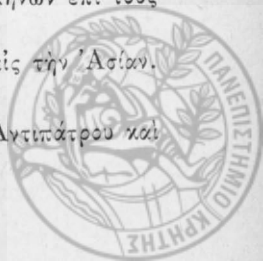
- 850 π. Χ. Κάρανος ὁ Ἡρακλείδης ἔρχεται ἐξ Ἄργους εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ γίνεται πρῶτος βασιλεὺς.
- 740 π. Χ. Κτίσις τῶν πρώτων ἀποικιῶν τῶν Χαλκιδέων ἐν τῇ Χαλκιδικῇ.
- 700 π. Χ. Ἐναρξίς τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ μακεδονικοῦ βασιλείου ἐπὶ τοῦ βασιλέως Περδίκκου Α' ἀπὸ τῶν Αἰγῶν (σήμερον Βοδενῶν), τῆς πρώτης πρωτευούσης.
- 654 π. Χ. Κτίσις τῶν Σταγείρων, τῆς πατρίδος τοῦ Ἀριστοτέλους, ὑπὸ Χαλκιδέων καὶ Ἀνδρίων.
- 513 π. Χ. Ἀμύντας ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἀναγκάζεται νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Πέρσας γῆν καὶ ὕδωρ.
- 498 π. Χ. Ἀλέξανδρος ὁ Φιλέλληγ συνεκστρατεύει κατ' ἀνάγκην ὡς ὑποτελής τῶν Περσῶν μετὰ τοῦ Μαρδονίου εἰς Πλαταιάς, ἀλλὰ* βοηθεὶ κατὰ δύναμιν τοὺς Ἕλληνας.
- 476 π. Χ. Ἀλέξανδρος ὁ Φιλέλληγ ἀγωνίζεται ἐν Ὀλυμπίᾳ ὡς σταδιοδρόμος.
- 470 π. Χ. Ὁ Κίμων κυριεύει τὴν μακεδονικὴν Ἠϊόνα,

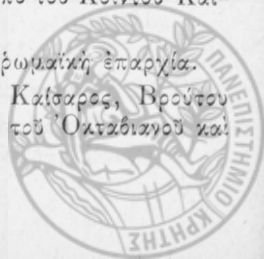
- τελευταίαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὑπὸ τῶν Περσῶν κατε-
χομένην πόλιν.
- 437 π. Χ. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Ἄγνωννα κτίζουσι τὴν
Ἀμφίπολιν.
- 432 π. Χ. Ἡ Ποτίδαια ἀφίσταται ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων.
- 429 π. Χ. Ἡ Ποτίδαια ἐκπολιορκεῖται ὑπὸ τῶν Ἀθη-
ναίων.
- 424 π. Χ. Ὁ Βρασίδης μετὰ Περδίκκου τοῦ Β' κατα-
πολεμεῖ τὰς ἐν τῇ Χαλκιδικῇ ἀποικίας τῶν Ἀθη-
ναίων.
- 423 π. Χ. Συνθηκολογία τοῦ Περδίκκου καὶ τῶν Ἀθη-
ναίων.
- 417 π. Χ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκστρατεύουσιν εἰς τὴν Χαλ-
κιδικὴν ὑπὸ τὸν Νικίαν καὶ τὸν Λυσίστρατον.
- 414 π. Χ. Οἱ Ἀθηναῖοι συμμαχοῦντες ἐκ νέου μετὰ
τοῦ Περδίκκου στρατεύουσι κατὰ τῆς Ἀμφιπόλεως.
- 413 π. Χ. Ἀνάρρησις ἐπὶ τὸν μακεδονικὸν θρόνον τοῦ
Ἀρχελάου, ὅστις καλεῖ εἰς τὴν ἐν Πέλλῃ αὐλήν
Ἑλληνας ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας.
- 406 π. Χ. Θάνατος τοῦ Εὐριπίδου ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ
Ἀρχελάου.
- 389 π. Χ. Ἀνάρρησις Ἀμύντου Γ' τοῦ πατρὸς τοῦ
Φιλίππου.
- 384 π. Χ. Γέννησις τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν Σταγείροις.
- 383 π. Χ. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐπιχειροῦσι πόλεμον κατὰ
τῆς Ὀλύμπου.
- 379 π. Χ. Ἀλωσις τῆς Ὀλύμπου.
- 369 π. Χ. Ἀνάρρησις Ἀλεξάνδρου Β', ὅστις καλεῖ-
ται ὑπὸ τῶν Ἀλευαδῶν εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐναν-

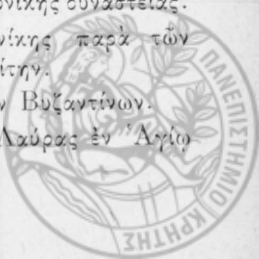
- τίον Ἀλεξάνδρου τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν καὶ καταλαμβάνει τὴν Λάρισαν καὶ τὴν Κραννῶνα.
- 369 π. X. Ἐκστρατεία τοῦ Πελοπίδου εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ διαιτησία παρ' αὐτοῦ τῶν περὶ τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου ἐρίδων.
- 368 π. X. Ὁ Φίλιππος ἄγεται εἰς Θήβας ὡς ὄμηρος ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ὁμολογοῦντος εἰρήνην μετὰ τῶν Μακεδόνων.
- 369 π. X. Ἀνάρρησις Φιλίππου τοῦ Β'.
- 357 π. X. Ἀρχὴ τοῦ πολέμου μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Φιλίππου.
- 352 π. X. Ὁ Φίλιππος καταβαίνει νικῶν εἰς Θεσσαλίαν.
- 349 π. X. Πόλεμος Φιλίππου κατ' Ὀλύνθου, ἣτις πίπτει τῷ 348 π. X.
- 346 π. X. Ὁ Φίλιππος καταβαίνει μετὰ τῶν Θεσσαλῶν εἰς τὴν Φωκίδα.
- 344 π. X. Ὁ Φίλιππος νικᾷ ἐν Ὀλυμπία διὰ τεθρίππου.
- 338 π. X. Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη.
- 338 π. X. Ὁ Φίλιππος ἀνακηρύσσεται ἐν Κορίνθῳ ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοὺς Πέρσας.
- 336 π. X. Φόνος τοῦ Φιλίππου ὑπὸ τοῦ Παυσανίου. Ἀνάρρησις τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνακηρύσσεται ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοὺς Πέρσας.
- 334 π. X. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκστρατεύει εἰς τὴν Ἀσίαν.
- 323 π. X. Θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου.
- 322 π. X. Λαμιακὸς πόλεμος μεταξὺ Ἀντιπάτρου καὶ τῶν Ἑλλήνων.

- 319 π. X. Θάνατος τοῦ Ἀντιπάτρου.
- 306 π. X. Ἀνάρρησις τοῦ Κασσάνδρου.
- 294 π. X. Ἀνάρρησις Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ.
- 276 π. X. Ἀνάρρησις Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ.
- 221 π. X. Ἀντίγονος ὁ Δώσων νικᾷ ὡς σύμμαχος τῶν Ἀχαιῶν τοὺς Σπαρτιάτας ὑπὸ τὸν Κλεομένην ἐν Σελλασίᾳ.
- 221 π. X. Θάνατος τοῦ Ἀντιγόνου, ὃν διαδέχεται ὁ Φίλιππος Ε΄.
- 211 π. X. Ἐναρξίς τοῦ πρώτου πολέμου μεταξὺ Μακεδονίας καὶ Ῥώμης, λήξαντος τῷ 205 π. X.
- 200 π. X. Ἐναρξίς τοῦ δευτέρου μακεδονικοῦ πολέμου.
- 197 π. X. Ἦττα τοῦ Φιλίππου ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου Τίτου Κοϊντίου Φλαμινίου κατὰ τὰς Κυνὸς κεφαλᾶς καὶ πέρας τοῦ δευτέρου μακεδονικοῦ πολέμου.
- 179 π. X. Θάνατος Φιλίππου Ε΄. Ἀνάρρησις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Περσέως.
- 172 π. X. Ἐναρξίς τοῦ τρίτου μακεδονικοῦ πολέμου.
- 168 π. X. 4 Σεπτεμβρίου. Ἦττα τοῦ Περσέως ἐν Πύδνῃ παρὰ τοῦ Λευκίου Αἰμιλίου Παύλου. Κατάλυσις τῆς μακεδονικῆς βασιλείας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.
- 149 π. X. Ἐπανάστασις τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τὸν Ψευδοφίλιππον Ἀνδρίσκον.
- 147 π. X. Ἦττα τοῦ Ἀνδρίσκου ὑπὸ τοῦ Κοϊντοῦ Καικιλίου Μετέλλου.
- 146 π. X. Ἡ Μακεδονία γίνεται Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία.
- 42 π. X. Ἦττα τῶν φονέων τοῦ Καίσαρος, Βρούτου καὶ Κασσίου, ἐν Φιλίπποις ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ καὶ τοῦ Ἀντωνίου.

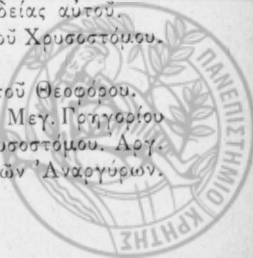
- 53 μ. X. Ἰδρυσις τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν τῶν Φιλίππων καὶ τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Ἐναρξίς τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῆς Μακεδονίας.
- 250 Πρώτη γοθτικὴ ἐπιδρομὴ εἰς Μακεδονίαν.
- 269 Πολιορκία Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Γότθων. Ἡ πόλις σώζεται διὰ τῆς παρὰ τὴν Ναϊσσὸν νίκης τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου.
- 379 Διαμονὴ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἐν Θεσσαλονίκῃ.
- 390 Μεγάλῃ σφαγῇ ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοδοσίου.
- 434 Ἐπιδρομὴ τῶν Οὐννων εἰς Μακεδονίαν.
- 478 Ἐπιδρομὴ τῶν Ὀστρογότθων ὑπὸ τὸν Θεουδέριχον εἰς Μακεδονίαν.
- 551 Πρώτη ἐπιδρομὴ τῶν Σλάβων εἰς Μακεδονίαν.
- 597 Πολιορκία Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Ἀβάρων. Ἡ πόλις σώζεται διὰ θαύματος τοῦ πολιούχου ἁγίου Δημητρίου.
- 678 Πολιορκία Θεσσαλονίκης ὑπὸ σλαβικῶν φύλων, ἀποκρουσθέντων ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τῷ 680.
- 837 Ἀπόκρουσις βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς κατὰ Θεσσαλονίκης.
- 867 Ἀνάθασις εἰς τὸν βυζαντιακὸν θρόνον Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοσ, ἱδρυτοῦ τῆς μακεδονικῆς δυναστείας.
- 904 29 Ἰουλίου. Ἀλωσις Θεσσαλονίκης παρὰ τῶν Ἀράβων ὑπὸ Λέοντα τὸν Τριπολίτην.
- 924 Ἀνάκτησις Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν.
- 961 Ἐναρξίς κτίσεως τῆς Μεγίστης Λαύρας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὑπὸ τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου.

- 1185 Κατάληψις Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν.
- 1204 Κατάληψις Θεσσαλονίκης καὶ μέρους τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ὑπὸ Βονιφατίου τοῦ Μομφερατικοῦ καὶ ἰδρυσις τοῦ φραγκικοῦ βασιλείου τῆς Θεσσαλονίκης.
- 1214 Ἐλῶσις τῆς Ἀχρίδος καὶ Πελαγονίας ὑπὸ Θεοδώρου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ τοῦ δεσπότη τῆς Ἠπείρου.
- 1222 Ἐκδίωξις τῶν Λατίνων ὑπὸ Θεοδώρου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ Δούκα καὶ ἰδρυσις τῆς λεγομένης αὐτοκρατορίας τῆς Θεσσαλονίκης.
- 1241 Μεταβολὴ τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας τῆς Θεσσαλονίκης εἰς δεσποτᾶτον ὑποτελὲς ὑπὸ Βατάτζην τὸν αὐτοκράτορα τῆς Νικαίας.
- 1258 Ἡττα Μιχαὴλ Ἀγγέλου Κομνηνοῦ τοῦ δεσπότη τῆς Ἠπείρου, συμμαχοῦντος μετὰ τῶν Φράγκων, ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐν Πελαγονίᾳ.
- 1351 Ἐπανάκτησις τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Καντακουζηνοῦ.
- 1422 Πώλησις τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τοὺς Βενετούς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου.
- 1430 Ἐλῶσις τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐναρξίς τῆς Τουρκοκρατίας ἐν Μακεδονίᾳ.
- 1798 Μαρτύριον ἐν Βελιγραδίῳ τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννου καὶ Παναγιώτου Ἐμμανουὴλ ἐκ Καστορίας καὶ Θεοχάρους Γεωργίου Τορούντζια ἐκ Σιατίστης, συμμαρτύρων τοῦ Ῥήγα.
- 1821 Συμμετοχὴ τῶν Μακεδόνων καὶ Ἀγιορειτῶν εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα.
- 1822 6 Αὐγούστου. Ἐλῶσις καὶ καταστροφὴ τῆς Ναούσης ὑπὸ τῶν Τούρκων.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

N.	Π.	
13	1	Τ Ἡ κατὰ Σάρκα Περιτομή τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Ἀργία.
14	2	Π Προεόρτια Θεοφανείων, Σιλβέστρου Πάπα Ῥώμης.
15	3	Π Μελαχίου τοῦ προφήτου καὶ Γορδίου μάρτυρος.
16	4	Σ Ἡ Σύναξις τῶν 70 ἀποστ. καὶ Θεοκτίστου ὁσίου.
17	5	Κ Θεοπέμπου καὶ Θεωνᾶ τῶν μαρτύρ. καὶ Συγκλητικῆς τῆς ὁσίας. Παραμονή τῶν Θεοφανείων.
18	6	Δ Τὰ Ἅγια Θεοφάνεια. Ἀργία.
19	7	Τ Ἡ Σύναξις τοῦ Προφήτου, Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
20	8	Τ Δομνίκης τῆς ὁσίας. Γεωργίου τοῦ Χοζεβίτου.
21	9	Π Πολυεύκτου μάρτυρος.
22	10	Π Γρηγορίου ἐπισκ. Νύσσης, Δομετιανοῦ Μελιτινῆς.
23	11	Σ Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου.
24	12	Κ Τατιανῆς μάρτυρος.
25	13	Δ Ἐρμούλου καὶ Στρατονίκου μαρτύρων.
26	14	Τ Τῶν ἐν Ῥαϊθῶ καὶ Σινᾶ ἀναιρεθέντων Πατέρων.
27	15	Τ Παύλου τοῦ Θηβαίου καὶ Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου.
28	16	Π Προσκύνησις τῆς τιμίας ἀλύσεως τοῦ ἀποστ. Πέτρου.
29	17	Π Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου Ἀργία.
30	18	Σ Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας Ἀργ.
31	19	Κ Μακαρίτου τοῦ Αἰγυπτίου καὶ Ἀρσενίου Κερκύρας.
1	20	Δ Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου, Ἀργία.
2	21	Τ Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ Νεοφύτου μαρτύρων.
3	22	Τ Τιμοθέου τοῦ ἀποστ. καὶ Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου.
4	23	Π Κλήμεντος Ἀγκύρας καὶ Ἀγαθαγγέλου μαρτύρων.
5	24	Π Ξένης τῆς ὁσίας.
6	25	Σ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγ. ἐπισκ. Κων)πόλεως Ἀργία.
7	26	Κ Ξενοφῶντος τοῦ ὁσίου καὶ τῆς Συνοδείας αὐτοῦ.
8	27	Δ Ἀνακαμιδῆ τοῦ λειψάνου Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου.
9	28	Τ Ἐφραῖμ ὁσίου τοῦ Σύρου.
10	29	Τ Ἀνακομιδῆ τοῦ λειψάνου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου.
11	30	Π Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν Βασιλείου τοῦ Μεγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγ. καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου. Ἀργ.
12	31	Π Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν θαυματουργῶν Ἀναργύρων.

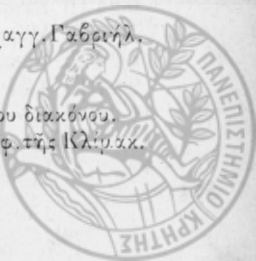
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

N.	Π.	
13	1	Σ Προεόρτια Ὑπαπαντῆς. Τρύφωνος μάρτυρος. "Αρχεται τὸ Τριώδιον.
14	2	Κ Τελώνου καὶ Φαρισαίου. Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία.
15	3	Δ Συμεῶν τοῦ Θεοδόχου καὶ Ἄννης τῆς Προφήτιδος.
16	4	Τ Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου.
17	5	Τ Πολυεύχτου Κων)πόλεως. Ἀγάθης μάρτυρος.
18	6	Π Βουκόλου τοῦ ὁσίου ἐπισκόπου Σμύρνης. Φωτίου Κωνσταντινουπόλεως.
19	7	Π Παρθενίου καὶ Λουκᾶ τοῦ ὁσίου.
20	8	Σ Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου καὶ Ζαχαρίου ὁσίου.
21	9	Κ Τοῦ Ἀσώτου. Νικηφόρου μάρτυρος.
22	10	Δ Χαραλάμπους ἱερομάρτυρος. Ἀργία.
23	11	Τ Βλασίου ἱερομάρτ. καὶ Θεοδώρας τῆς Αὐγουστής.
24	12	Τ Μελετίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας.
25	13	Π Μαρτινιανοῦ τοῦ ὁσίου.
26	14	Π Αὔξεντίου τοῦ ὁσίου.
27	15	Σ Ψυχοσάββατον. Ὀνησίου τοῦ ἀποστόλου.
28	16	Κ Τῆς Ἀποκρέω. Παμφίλου μάρτ. καὶ τῶν σὺν αὐτοῖ.
1	17	Δ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ Θεοδώρου τοῦ Τύρωνος.
2	18	Τ Λέοντος Πάπα Ῥώμης.
3	19	Τ Ἀρχίππου τοῦ ἀποστόλου.
4	20	Π Λέοντος ἐπισκ. Κατάνης.
5	21	Π Τιμοθέου, καὶ Εὐσταθίου ἐπισκ Ἀντιοχείας.
6	22	Σ Ἡ εὐρεσις τῶν λειψάνων τῶν ἐν Εὐγενεῖσις μαρτύρ.
7	23	Κ Τῆς Τυροφάγου. Πολυκάρπου ἱερομάρτυρος. "Αρχεται ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή.
8	24	Δ Καθαρὰ Δευτέρα. Ἡ α' καὶ β' εὐρεσις τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
9	25	Τ Ταρασίου ἀρχιεπισκ. Κων)πόλεως.
10	26	Τ Πορφυρίου ἐπισκόπου Γάζης.
11	27	Π Προκοπίου τοῦ Δεκαπολίτου.
12	28	Π Βασιλείου τοῦ ὁμολογητοῦ.

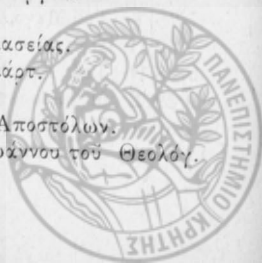
ΜΑΡΤΙΟΣ

N.	Π.	
13	1	Σ Τῶν Ἀγίων Θεοδώρων. Εὐδοχίας ὁσιομάρτυρος.
14	2	Κ Τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἡσυχίου. Εὐθαλίας μάρτυρος.
15	3	Δ Εὐτροπίου, Κλεονίκου καὶ Βαβιλίσκου μαρτύρων.
16	4	Τ Γερασίμου ὁσίου τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ.
17	5	Τ Κόνωνος μάρτυρος.
18	6	Π Τῶν ἐν Ἀμορίῳ 42 μαρτύρων.
19	7	Π Καπίτωνος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
20	8	Σ Θεοφυλάκτου ἐπισκ. Νικομηδείας.
21	9	Κ Β' Τῶν Νηστειῶν. Τῶν ἐν Σεβαστείᾳ 40 Ἀγίων Μαρτύρων.
22	10	Δ Κοδράτου μάρτ. καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
23	11	Τ Σωφρονίου ἀρχιεπισκ. Ἱεροσολύμων.
24	12	Τ Θεοφάνους τοῦ ὁμολογητοῦ.
25	13	Π Ἀνακομιδῆ λειψάνου Νικηφόρου Κων)πόλεως.
26	14	Π Βενεδίκτου τοῦ ὁσίου.
27	15	Σ Ἀγαπίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ 7 μαρτύρων
28	16	Κ Τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Σαβίνου καὶ Χριστοδοῦ- λου μαρτύρων.
29	17	Δ Ἀλεξίου τοῦ ὁσίου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ.
30	18	Τ Κυρίλλου ἀρχιεπισκ. Ἱεροσολύμων.
31	19	Τ Χρυσάνθου καὶ Δαρείας μαρτύρων
1	20	Π Τῶν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἀγίου Σάββα πατέρων.
2	21	Π Ἰακώβου τοῦ ὁμολογητοῦ.
3	22	Σ Βασιλείου ἱερομάρτυρος.
4	23	Κ Δ' Τῶν Νηστειῶν. Νίκωνος ὁσιομάρτ. καὶ τῶν 199 μαθητῶν αὐτοῦ.
5	24	Δ Ζαχαρίου τοῦ ὁσίου
6	25	Τ Ο Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. Ἀργία.
7	26	Τ Τοῦ Μεγάλου Κανόνος. Ἡ Σύναξ. Ἀρχαγγ. Γαβριήλ.
8	27	Π Ματρώνης τῆς ὁσίας.
9	28	Π Τοῦ Ἀκαθίστου. Ἰλαρίωνος τοῦ νέου.
10	29	Σ Μάρκου ἐπισκ. Ἀρεθουσίων. Κυρίλλου διακόνου.
11	30	Κ Ε' Τῶν Νηστειῶν. Ἰωάννου τοῦ συγγραφ. τῆς Κλίμακ.
12	31	Δ Ὑπατίου ἱερομάρτ. ἐπισκ. Γαγγρῶν.

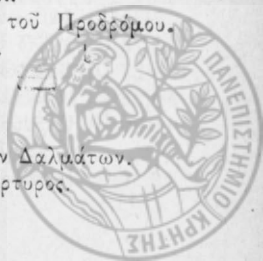
ΑΠΡΙΛΙΟΣ

N.	Π.	
13	1	T Μαρίας ὁσίας τῆς Αἰγυπτίας.
14	2	T Τίτου ὁσίου τοῦ θαυματουργοῦ.
15	3	Π Νικήτα τοῦ ὁσίου πατρὸς καὶ Ἰωσήφ ὑμνογράφου.
16	4	Π Γεωργίου τοῦ ὁσίου τοῦ ἐν Μαλεῶ.
17	5	Σ Τοῦ Λαζάρου. Κλαυδίου Θεοδώρου μάρτ.
18	6	K Τῶν Βαΐων. Εὐτυχίου Κων)πόλεως.
19	7	Δ Μ. Δευτέρα. Καλλισπίου μάρτ. Γεωργίου ἐπισκόπου Μυτιλήνης.
20	8	T Μ. Τρίτη. Ἡρωδίωνος, Ἀγάθου, Ῥούφου, Ἀσυγκρίτου, Φλέγοντος, Ἑρμοῦ τῶν ἀποστ. ἐκ τῶν 70.
21	9	T Μ. Τετάρτη Εὐψυχίου μάρτυρος.
22	10	Π Μ. Πέμπτη. Τερεντίου καὶ Πομπηΐου μαρτύρων.
23	11	Π Μ. Παρασκευή. Ἀντίπα ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Περγάμου.
24	12	Σ Μ. Σάββατον. Βασιλείου τοῦ ὁμολογητοῦ ἐπισκόπου Παρίου.
25	13	K Τὸ Ἅγιον Πάσχα. Μαρτίνου τοῦ ὁμολ. Πάπα Ῥώμ.
26	14	Δ Ἀριστάρχου, Πούδη καὶ Τροφίμου ἐκ τῶν 70.
27	15	T Κρήσκεντος μάρτυρος.
28	16	T Ἀγάπης, Εἰρήνης καὶ Χιονίας τῶν ἀυταδέλφων.
29	17	Π Συμεῶν ἱερομάρτ. τοῦ ἐν Περσίδι.
30	18	Π Τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἰωάννου, μαθητοῦ Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου.
1	19	Σ Παφνουτίου ἱερομάρτ.
2	20	K Τοῦ Θωμᾶ. Θεοδώρου ὁσίου τοῦ Τριχινᾶ.
3	21	Δ Ἰανουαρίου ἱερομάρτ. καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ.
4	22	T Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου.
5	23	T Γεωργίου μεγαλομάρτ. τοῦ Τροπαιοφόρου. Ἀργία.
6	24	Π Ἐλισάβετ τῆς ὁσίας καὶ θαυματουργοῦ.
7	25	Π Μάρκου τοῦ Ἀποστόλου.
8	26	Σ Βασιλέως ἱερομάρτ. ἐπισκ Ἀμασσίας.
9	27	K Τῶν Μυροφόρων. Συμεῶν ἱερομάρτ.
10	28	Δ Τῶν ἐν Κυζίκῳ 9 μαρτύρων.
11	29	T Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου τῶν Ἀποστόλων.
12	30	T Ἰακώβου τοῦ ἀποστ. ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγ.

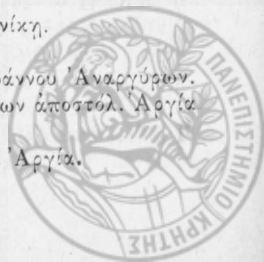
ΜΑΪΟΣ

N.	Π.	
13	1 Π	Ἱερεμίου τοῦ προφήτου.
14	2 Π	Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου.
15	3 Σ	Τιμοθέου καὶ Μαύρας μαρτύρων.
16	4 Κ	Τοῦ Παραλύτου. Πελαγίας μάρτυρος.
17	5 Δ	Εἰρήνης μεγαλομάρτυρος.
18	6 Τ	Ἰωβ τοῦ δικαίου καὶ πολυάθλου.
19	7 Τ	Τῆς Μεσοπεντηκοστῆς. Ἀνάμνησις τοῦ ἐν οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ Σταυροῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἀκακίου τοῦ Κοδράτου μάρτ.
20	8 Π	Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Ἀρσενίου τοῦ μεγάλου Ἀργία.
21	9 Π	Ἡσαίου τοῦ Προφήτου καὶ Χριστοφόρου μάρτυρος.
22	10 Σ	Σίμωνος Ἀποστόλου τοῦ Ζηλωτοῦ.
23	11 Κ	Τῆς Σαμαρείτιδος. Μωκίου ἱερομάρτυρος.
24	12 Δ	Ἐπιφανίου ἐπισκ. Κύπρου, Γερμανοῦ ἀρχιεπ. Κ) πόλεως.
25	13 Τ	Τῶν ἐν Νικαίᾳ 318 πατέρων καὶ Γλυκερίας μάρτ.
26	14 Τ	Ἰσιδώρου τοῦ ἐν Χίῳ μάρτυρος.
27	15 Π	Παχωμίου τοῦ μεγ. καὶ Ἀχιλλεῖου ἀρχιεπ. Λαρίσσης.
28	16 Π	Θεοδώρου ἡγιασμένου μαθητοῦ ὁσίου Παχωμίου.
29	17 Σ	Ἀνδρονίκου τοῦ ἀποστ. καὶ Ἰουνίας μάρτυρος.
30	18 Κ	Τοῦ Τυφλοῦ. Πέτρου. Διονυσίου μαρτύρων.
31	19 Δ	Πατρικίου ἱερομ. ἐπισκόπου.
	1 20 Τ	Θαλελαίου μάρτυρος.
	2 21 Τ	Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης μεγάλων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων. Ἀργία.
	3 22 Π	Τῆς Ἀναλήψεως. Βασιλίσκου μάρτυρος.
	4 23 Π	Μιχαὴλ τοῦ ὁμολογητοῦ ἐπισκόπου Συνάδων.
	5 24 Σ	Συμεῶν τοῦ ἐν τῷ Θαυμαστῷ ὄρει.
	6 25 Κ	Ἡ γ' εὗρεσις τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
	7 26 Δ	Κάρπου τοῦ ἀποστόλου ἐκ τῶν 70.
	8 27 Τ	Ἐλλαδίου ἱερομάρτυρος.
	9 28 Τ	Εὐτυχοῦς ἐπισκόπου Μελιτινῆς.
	10 29 Π	Θεοδοσίας ἱερομάρτυρος.
	11 30 Π	Ἰσαακίου ἡγουμένου τῆς μονῆς τῶν Δαλματῶν.
	12 31 Σ	Τῶν Κεκοιμημένων. Ἑρμείου μάρτυρος.

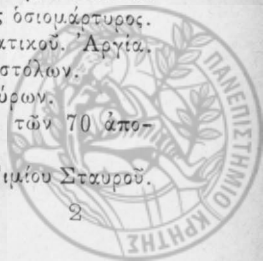
ΙΟΥΝΙΟΣ

N.	Π.	
13	1 K	Τῆς Πεντηκοστῆς. Ἰουστίνου μάρτ. τοῦ φιλοσόφου.
14	2 Δ	Τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Νικηφόρου ἀρχ. Κ)πόλεως.
15	3 T	Λουκιανοῦ μάρτυρος.
16	4 T	Μητροφάνους ἀρχιεπισκ. Κων)πόλεως.
17	5 Π	Δωροθέου ἱερομάρτ. ἐπισκόπου Τύρου.
18	6 Π	Ἰλαρίωνος τοῦ νέου ἡγουμένου μονῆς Δαλμάτων
19	7 Σ	Θεοδώτου ἱερομάρτ. ἐπισκόπου Ἀγκύρας.
20	8 K	Τῶν Ἁγίων Πάντων. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου.
21	9 Δ	Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας.
Ἀρχεται ἡ νηστεία τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων.		
22	10 T	Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης μαρτύρων.
23	11 T	Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα τῶν ἀποστόλων.
24	12 Π	Ἰονουφρίου καὶ Πέτρου τοῦ ἐν Ἀθῶ.
25	13 Π	Ἀκυλίνης μάρτυρος.
26	14 Σ	Ἐλισσαίου προφήτου καὶ Μεθοδίου ἀρχιεπισκόπου.
27	15 K	Ἀμῶς τοῦ προφήτου.
28	16 Δ	Τύχωνος ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος.
29	17 T	Ἰσαύρου μάρτυρος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Μανουήλ, Σα- βέλ, καὶ Ἰσμαήλ μαρτύρων.
30	18 T	Λεοντίου μάρτυρος.
	1 19 Π	Ἰούδα τοῦ ἀποστόλου.
	2 20 Π	Μεθοδίου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Πατάρων.
	3 21 Σ	Ἰουλιανοῦ μάρτυρος τοῦ Ταρσεῶς
	4 22 K	Εὐσεβίου ἱερομάρτυρος.
	5 23 Δ	Ἀγριππίνης μάρτυρος.
	6 24 T	Τὰ γενέθλια τοῦ προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτί- στοῦ Ἰωάννου. Ἀργία.
	7 25 T	Φεβρωνίας ὁσιομάρτυρος.
	8 26 Π	Δαβὶδ τοῦ ὁσίου τοῦ ἐν Θεσσαλονίκη.
	9 27 Π	Σαμφῶν ὁσίου τοῦ Ξενοδόχου.
10	28 Σ	Ἡ ἀνακομ. λειψ. Κύρου καὶ Ἰωάννου Ἀναργύρων.
11	29 K	Πέτρος καὶ Παύλου τῶν κορυφαίων ἀποστόλ. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
12	30 Δ	Ἡ σὺναξις τῶν 12 Ἀποστόλων. Ἀργία.

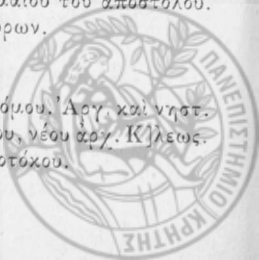
ΙΟΥΛΙΟΣ

N.	Π.	
13	1	T Κοσμά και Δαμιανού των 'Αναργύρων. 'Αργία.
14	2	T 'Η έν Βλαχέρναις κατάθεσις έσθήτος τής Θεοτόκου.
15	3	Π 'Υακίνθου μάρτ. και 'Ανατολίτου άρχιεπ. Κ]πόλεως.
16	4	Π 'Ανδρέου Κρήτης του 'Ιεροσολυμίτου.
17	5	Σ 'Αθανασίου του έν "Αθω, Λαμπαδου θαυματουργών.
18	6	K Σισώη όσιου του μεγάλου.
19	7	Δ Θωμά του έν Μαλεῶ, Κυριακής μεγαλομάρτυρος.
20	8	T Προκοπίου μεγαλομάρτυρος.
21	9	T Παγκρατίου ιερομάρτ έπισκόπ. Ταυρομενίας.
22	10	Π Των έν Νικοπόλει 45 μαρτύρων.
23	11	Π Εύφημίας μεγαλομάρτυρος.
24	12	Σ Πρόκλου και 'Ιλαρίου των μαρτύρων.
25	13	K 'Η σύναξις του 'Αρχαγγέλου Γαβριήλ και Στεφάνου του Σαβαΐτου.
26	14	Δ 'Ακύλα του άποστόλου και 'Ιωσήφ Θεσσαλονίκης.
27	15	T Κηρύκου και 'Ιουλίττης των μαρτύρων.
28	16	T 'Αθηνογένους ιερομάρτυρος.
29	17	Π Μαρίνης τής μεγαλομάρτυρος.
30	18	Π Αϊμιλιανου του μεγαλομάρτυρος.
31	19	Σ Μακρίνης αδελφής του μεγάλου Βασιλείου και Δίου των όσιων.
1	20	K Του προφήτου 'Ηλιοῦ του Θεσβίτου. 'Αργία.
2	21	Δ Συμεών του διά Χριστόν Σαλου και 'Ιωάννου του συνασκητοῦ.
3	22	T Μαρίας τής Μαγδαληνής τής Μυροφόρου.
4	23	T Φωκά ιερομάρτυρος και 'Ιεζεκιήλ του προφήτου.
5	24	Π Χριστίνης τής μεγαλομάρτυρος.
6	25	Π 'Η κοίμησις τής άγ. "Αννης, μητρος τής Θεοτόκου.
7	26	Σ 'Ερμολάου ιερομάρτ. και Παρασκευής όσιομάρτυρος.
8	27	K Παντελεήμονος του μεγάλου και ίαματιχοῦ. 'Αργία.
9	28	Δ Προχόρου, Νικάνορος, Περμενά άποστόλων.
10	29	T Καλλινίκου και Θεοδόττης των μαρτύρων.
11	30	T Σύλα, Σιλουανου, Κρήσκεντος, έκ των 70 άποστόλων.
12	31	Π Εύδοχιου δικαίου και προεόρτια του Τιμίου Σταυροῦ.

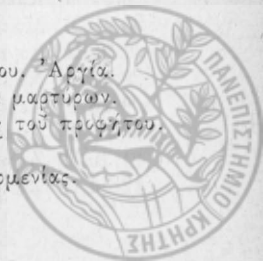
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

N.	Π.	
13	1 Π	Ἡ πρόσδος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τῶν 7 παίδων τῶν Μακαθαίων Σολομονῆς καὶ Ἑλεαζάρου.
14	2 Σ	Ἡ ἀνακομιδὴ λειψάνου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρ.
15	3 Κ	Ἰσαακίου Δαλμάτου καὶ Φαύστου τῶν ὁσίων.
16	4 Δ	Τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἑπτὰ ἁγίων παίδων.
17	5 Τ	Εὐγενίου μάρτυρος.
18	6 Τ	Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
19	7 Π	Δομετίου ἱερομάρτυρος.
20	8 Π	Αἰμιλιανοῦ τοῦ ὁμολογητοῦ ἐπισκόπου Κυζίκου.
21	9 Σ	Μαθθία τοῦ ἀποστόλου.
22	10 Κ	Λαυρεντίου μάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου.
23	11 Δ	Εὐπλου τοῦ διακόνου καὶ μάρτυρος.
24	12 Τ	Φωτίου καὶ Ἀνικῆτου τῶν μαρτύρων.
25	13 Τ	Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ, καὶ ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς τῆς Μεταμορφώσεως.
26	14 Π	Μιχαίου τοῦ προφήτου.
27	15 Π	Ἡ ΚΟΙΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ. Ἀργία.
28	16 Σ	Ἡ ἀνακομιδὴ τῆς εἰκόνας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Διομήδους μάρτυρος.
29	17 Κ	Μύρωνος μάρτυρος.
30	18 Δ	Φλώρου καὶ Λαύρου τῶν μαρτύρων.
31	19 Τ	Ἀνδρέου τοῦ Στρατηλάτου καὶ τῶν 2593 μαρτύρων.
1	20 Τ	Σαμουὴλ τοῦ προφήτου.
2	21 Π	Θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου καὶ Βάσσης μάρτυρος.
3	22 Π	Ἀγαθονίκου μάρτυρος.
4	23 Σ	Λούπου μάρτ. καὶ ἀπόδοσ. τῆς ἑορτῆς τῆς Θεοτόκου.
5	24 Κ	Εὐτυχοῦς ἱερομάρ. μαθητοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.
6	25 Δ	Ἡ ἐπάνοδος τοῦ λειψ. Βαρβολομαίου τοῦ ἀποστόλου.
7	26 Τ	Ἀνδριανοῦ καὶ Ναταλίας μαρτύρων.
8	27 Τ	Ποιμένος τοῦ ὁσίου.
9	28 Π	Μωϋσέως τοῦ Αἰθίοπος.
10	29 Π	Ἀποτομὴ τῆς κεφ. Ἰωάν. Προδρόμου. Ἀργ. καὶ νηστ.
11	30 Σ	Ἀλεξάνδρου, Ἰωάννου καὶ Παύλου, νέου ἀρχ. Κίλεις.
12	31 Κ	Ἡ κατάθεσις τῆς ζώνης τῆς Θεοτόκου.

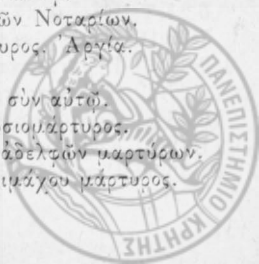
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

N.	Π.	
13	1 Δ	Ἡ Σύναξις τῆς Θεοτόκου καὶ μνήμη Συμεῶν τοῦ Στυλίου καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.
14	2 Τ	Μάμαντος μάρτυρος καὶ Ἰωάννου τοῦ νηστευτοῦ.
15	3 Τ	Ἀνθίμου ἱερομάρτ. καὶ Θεοκτίστου τοῦ ὁσίου.
16	4 Π	Βαβύλα ἱερομάρτ. καὶ Μωϋσέως τοῦ προφήτου.
17	5 Π	Ζαχαρίου τοῦ προφήτου πατρὸς τοῦ Προδρομοῦ.
18	6 Σ	Ἡ ἀνάμνησις τοῦ θαύματος Μιχαὴλ τοῦ ἀρχιστρατ.
19	7 Κ	Προεόρτια τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ Σώζωντος μάρτυρος.
20	8 Δ	Τὰ γενέθλια τῆς Θεοτόκου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
21	9 Τ	Ἰωακείμ καὶ Ἄννης, καὶ Σιθηριανοῦ τῶν μαρτύρ.
22	10 Τ	Μηνοδώρας, Μητροδώρας καὶ Νυμφοδώρας μαρτύρ.
23	11 Π	Θεοδώρας τῆς ὁσίας τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
24	12 Π	Αὐτονόμου ἱερομάρτυρος, καὶ ἀπόδοσις τῶν γενεθλίων τῆς Θεοτόκου.
25	13 Σ	Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ Κορνηλίου τοῦ ἑκατοντάρχου.
26	14 Κ	Ἡ ὑψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἀργία καὶ νηστεία.
27	15 Δ	Νικήτα μάρτυρος.
28	16 Τ	Εὐφημίας τῆς μεγαλομάρτυρος.
29	17 Τ	Σοφίας μάρτυρος καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς θυγατέρων.
30	18 Π	Εὐμενίου τοῦ θαυματουργοῦ ἐπισκόπου Γορτύνης.
1	19 Π	Τροφίμου, Σαββατίου καὶ Δορυμέδοντος μαρτύρων.
2	20 Σ	Εὐσταθίου μεγαλομ. συμβίας καὶ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν.
3	21 Κ	Κοδράτου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.
4	22 Δ	Φωκᾶ ἱερομάρτυρος.
5	23 Τ	Ἡ σύλληψις τοῦ προδρομοῦ καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου.
6	24 Τ	Θέκλης τῆς πρωτομάρτυρος.
7	25 Π	Εὐφροσύνης τῆς ὁσίας.
8	26 Π	Ἡ μετὰστασις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀργία.
9	27 Σ	Καλλιστράτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ 49 μαρτύρων.
10	28 Κ	Χαρτίωνος ὁμολογητοῦ καὶ Βαροῦχ τοῦ προφήτου.
11	29 Δ	Κυριακοῦ τοῦ ἀναχωρητοῦ.
12	30 Τ	Γρηγορίου ἐπισκόπου Μεγάλης Ἀρμενίας.

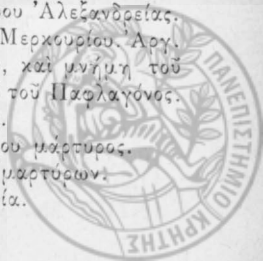
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

N.	Π.	
13	1	T 'Ανανίου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ῥωμανοῦ μελωδοῦ.
14	2	Π Κυπριανοῦ ἱερομάρτυρος καὶ Ἰουστίνης τῆς παρ- θένου.
15	3	Π Διονυσίου ἱερομάρτυρος Ἀρεοπαγίτου.
16	4	Σ Ἱεροθέου ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.
17	5	K Χαριτίνης μάρτυρος.
18	6	Δ Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου.
19	7	T Σεργίου καὶ Βάχχου τῶν μαρτύρων.
20	8	T Πελαγίας τῆς ὁσίας.
21	9	Π Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἀνδρονίκου ὁσίου.
22	10	Π Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας τῶν ἀδελφῶν μαρ- τύρων.
23	11	Σ Φιλίππου τοῦ ἀποστόλ. καὶ Θεοφάνους τοῦ Γραπτοῦ.
24	12	K Πρόβου, Ταράχου καὶ Ἀνδρονίκου τῶν μαρτύρων.
25	13	Δ Κάρπου, Παπύλου, Ἀγαθοδώρου, Ἀγαθονίκης μαρ- τύρων.
26	14	T Ναζαρίου αὐτῷ μάρτυρος, καὶ Κοσμᾶ τοῦ παιητοῦ.
27	15	T Λουκιανοῦ μάρτυρος.
28	16	Π Λογγίνου τοῦ ἑκατοντάρχου μάρτυρος.
29	17	Π Ὡσηῆ τοῦ προφήτου καὶ Ἀνδρέου ὁσιομάρτυρος.
30	18	Σ Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
31	19	K Ἰωήλ τοῦ προφήτου καὶ Οὐαρίου μάρτυρος.
1	20	Δ Ἀρτεμίου μάρτυρος, Γερασίου τοῦ ὁσίου καὶ τῆς ὁσίας Ματρῶνης τῆς Χιοπολίτιδος.
2	21	T Ἰλαρίωνος μεγάλου καὶ Σωκράτους πρεσβυτέρου.
3	22	T Ἀβερικίου θαυματουργοῦ, τῶν ἐν Ἐφέσῳ 7 παίδων.
4	23	Π Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ ἀποστόλου.
5	24	Π Ἀρέθα μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
6	25	Σ Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου τῶν Νοταρίων.
7	26	K Δημητρίου τοῦ μεγαλομάρτυρος, Ἀργία.
8	27	Δ Νέστορος μάρτυρος.
9	28	T Τεραντίου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
10	29	T Ἀναστασίας Ῥωμαίας τῆς ὁσιομάρτυρος.
11	30	Π Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας τῶν ἀδελφῶν μαρτύρων.
12	31	Π Στάχου ἀποστόλου καὶ Ἐπιμάχου μάρτυρος.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Ν.	Π.	
13	1	Σ Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν θαυματουργ. Ἀναργύρων.
14	2	Κ Ἀκινδύνου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
15	3	Δ Ἀκεψιμᾶ μάρ. κατάθεσις λειψ. Γεωργίου μεγαλομ.
46	4	Τ Ἰωαννικίου μεγαλομ. Νικάνδρου Ἐρμαίου ἱερομάρτ.
17	5	Τ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης τῶν μαρτύρων.
18	6	Π Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ ἀρχιεπισκ. Κων)πόλεως.
19	7	Π Τῶν ἐν Μελιτινῇ 33 μαρτ. Λαζάρου τοῦ θαυματ.
20	8	Σ Ἡ σύναξις Μιχαήλ τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ τῶν Ἀσωμάτων Δυνάμεων. Ἀργία.
21	9	Κ Ὀνησιφόρου, Πορφυρίου μάρτ. καὶ Ματρῶνης ὁσίας.
22	10	Δ Ἐραστοῦ μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
23	11	Τ Μηνᾶ Βίκτωρος καὶ Βικεντίου μαρτύρων.
24	12	Τ Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος καὶ Νείλου τοῦ ὁσίου.
25	13	Π Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου ἀρχιεπ. Κ)πόλεως. Ἀργία.
26	14	Π Φιλίππου τοῦ ἀποστ. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
27	15	Σ Γουρία, Σιμωνᾶ καὶ Ἀβίδου τῶν μαρτύρων.
28	16	Κ Ματθαίου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ.
29	17	Δ Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ ἐπισκ. Νεοκαισαρείας.
30	18	Τ Πλάτωνος τοῦ Ῥωμανοῦ τῶν μαρτύρων.
1	19	Τ Ἀβδίου τοῦ προφήτου καὶ Βαρλαάμ μάρτυρος.
2	20	Π Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου καὶ Πρόκλου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
3	21	Π Τὰ Εἰσόδεια τῆς Θεοτόκου. Ἀργία.
4	22	Σ Φιλήμονος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Ἀποστόλων. Καικιλίας μάρτυρος.
5	23	Κ Γρηγορίου ἀρχιεπισκ. Ἀκραγεντίου καὶ Ἀμφιλοχίου ἐπισκ. Ἰκονίου.
6	24	Δ Κλήμεντος πάπα Ῥώμης καὶ Πέτρου Ἀλεξανδρείας.
7	25	Τ Αἰκατερίνης μεγαλομάρτυρος καὶ Μερκουρίου. Ἀργ.
8	26	Τ Ἀλυπίου καὶ Νίκωνος τῶν ὁσίων, καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνος.
9	27	Π Ἰακώβου Πέρσου μεγαλομάρτυρος.
10	28	Π Στεφάνου τοῦ νέου καὶ Εἰρηναρχοῦ μάρτυρος.
11	29	Σ Παραμόνου καὶ Φιλουμένου τῶν μαρτύρων.
12	30	Κ Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου. Ἀργία.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

N.	Π.	
13	1 Δ	Ναούμ τοῦ προφήτου.
14	2 Τ	Ἄβραχάμ τοῦ προφήτου.
15	3 Τ	Σοφονίου τοῦ προφήτου.
16	4 Π	Βαρθάρα μεγαλομ. καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.
17	5 Π	Σάββα τοῦ θεοφόρου καὶ ἡγιασμένου. Ἄργια.
18	6 Σ	Νικολάου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας. Ἄργια.
19	7 Κ	Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων.
20	8 Δ	Παταπίου τοῦ ὁσίου.
21	9 Τ	Ἡ σύλληψις τῆς θεομήτορος Ἄννης. Ἄργια.
22	10 Τ	Μηνᾶ, Ἐρμογένους καὶ Εὐγράφου μαρτύρων.
23	11 Π	Δανιήλ τοῦ Στυλίτου.
24	12 Π	Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ. Ἄργια.
25	13 Σ	Εὐστρατίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
26	14 Κ	Θύρσου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
27	15 Δ	Ἐλευθερίου ἱερομάρτυρος.
28	16 Τ	Ἀγγαίου τοῦ προφήτου καὶ Μαρίνου μάρτυρος.
29	17 Τ	Δανιήλ τοῦ προφήτου καὶ τῶν 3 παιδῶν. Διουσίω ἀρχιεπισκ. Αἰγίνης, τοῦ ἐκ τῆς νήσου Ζακύνθου.
30	18 Π	Σεβαστιανοῦ, Ζωῆς καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς μαρτύρων.
31	19 Π	Βονιφατίου μάρτυρος.
1	20 Σ	Προεόρτια τῶν Χριστουγέννων καὶ μνήμη Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου
2	21 Κ	Ἰουλιανῆς μάρτυρος.
3	22 Δ	Ἀναστασίας μάρτυρος τῆς Φαρμακολυτρίας.
4	23 Τ	Τῶν ἐν Κρήτῃ 10 μαρτύρων.
5	24 Τ	Παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ Εὐγενίας ὁσίου.
6	25 Π	Ἡ ΚΑΤΑ ΣΑΡΚΑ ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Ἄργια τριήμερος καὶ κατάλυσις εἰς πάντα μέγρι τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων.
7	26 Π	Ἡ σύναξις τῆς Θεοτόκου, καὶ Εὐθυμίου ἱερομάρτ.
8	27 Σ	Στεφάνου ἀρχιδιακόνου, Θεοδώρου Γραπτοῦ.
9	28 Κ	Τῶν ἐν Νικομηδείᾳ δισμυρίων μαρτύρων.
10	29 Δ	Τῶν ἐν Βηθλεὲμ ἀναιρεθέντων 14 χιλ. νηπίων.
11	30 Τ	Ἀνυσίας τῆς ὁσιομάρτυρος.
12	31 Τ	Μελάνης ὁσίας. Ἀπόδοσ. εορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΠΑΤΡΙΣ

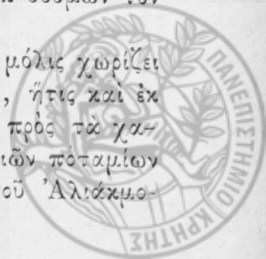
Α'

Γνωρίζομεν ὀλίγον τὴν Μακεδονικὴν πατρίδα. Εἶνε μεγάλη ὡς πᾶσα ἡ Ἑλλάς, εἶνε ὠραία ὅσον ἡ Ἑλλάς, εἶνε ὀλβιωτέρα αὐτῆς.

Ἐπισθεν τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν τελευταίων σταθμῶν τῶν ἐλληνικῶν φρουρῶν τῶν βορείων συνόρων ἐκτείνεται ἐπὶ ἐκτεταμένων κοιλάδων βαθυρρόων ποταμῶν, ἐπὶ γονιμωτάτων λεκανοπεδίων καὶ ἀλληλοδιαδόχων σειρῶν θαυμασιῶν ὄρεων ἡ ἐνδοξοτάτη γῆ τῆς Ἑλλάδος, ἡ Μακεδονικὴ πατρίς.

Ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ χαμηλῆ, φαιδρὰ καὶ εὐλίμενος ἐξανοίγεται ταχέως εἰς τὸν παραπλέοντα αὐτὴν μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης, ὡς ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ Σουνίου πρὸς τὸν Πειραιᾶ, ἡ ἀκτὴ ἡ ἐκ δυσμῶν τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον περικλείουσα.

Ἡ λεπτὴ καὶ βραχεῖα αὕτη γραμμὴ μόλις χωρίζει ἀπὸ τῆς θαλάσσης τὴν μεγάλην χώραν, ἥτις καὶ ἐκ τῶν ἀπωτάτων αὐτῆς σημείων ἀτενίζει πρὸς τὰ χαρῶπά ὕδατα τοῦ Αἰγαίου καὶ διὰ τῶν τριῶν ποταμίων ὁδῶν, τὰς ὁποίας τὰ ὀγκώδη ρεῦματα τοῦ Ἀλιάκμο-

ΣΚΟΔΡΑ

Πρισδρένη

ΣΚΟΠΙΑ

Κροια

Δ. Βροα

Τιрана
Δυρραχίου

ΕΛΒΑΣΑΝΙ

Αχρίς

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ
Βιτιόλια

Εριβαν

Βερατι

Κορίνθα

Φλωρινα

Αρδαν

Καταορια

Τεπελενι

Σιατ

Αργυροκαστρον

Τεβεν

Κίεβο

Χαοσης

νος, τοῦ Λουδίου καὶ Ἄξιου χαράσσοι, συγκοινωνοὶ πανταχόθεν πρὸς τοῦτο.

Πρὸς δυσμὰς καὶ ἰκανῶς ἀπώτερον ἤδη πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς μεταξύ γῆς καὶ θαλάσσης χαρασσομένης ταύτης γραμμῆς, συστελλομένη ἐκ τῆς ἡμικυκλικῆς μεσογείου περιφερείας πρὸς τὴν μνησοειδῆ ἀκτὴν, ἐκτείνεται μέχρι τῶν ἀφορίζοντων τὴν Ἑπειρον ὁρέων καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν καρδίαν τῆς Ἀλβανικῆς χώρας ἢ εὐρυτάτη λεκάνη τῆς Μακεδονικῆς γῆς.

Μία δευτέρα Θεσσαλία, ἀλλὰ πολὺ μεγαλειτέρα, πολὺ πλουσιωτέρα καὶ πολυμερεσττέρα ἐπαναδιπλοῦται ἐπέκεινα τῶν Καμβουνίων καὶ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ὄπισθεν τῆς Θερμαϊκῆς θαλάσσης, ὡς ἡ δευτέρα ἀκρόπολις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ Βορρᾶ, εὐρύτατον ὄχυρῶμα, προασπίζον αὐτὴν ἐκ τῶν ἐπικαιροτάτων σημείων κατὰ τῶν ἐπικαθημένων ἐχθρῶν καὶ καθ' ἑαυτὸ ἅμα τὸν κάλλιστον πρὸ αὐτῆς χώρον ἀποτελοῦν.

Καὶ ἀπέναντι τοῦ πυρῆνος τούτου τῆς Μακεδονικῆς χώρας ἀνορθοῦται ἐντὸς τοῦ πελάγους ὡς γιγάντειος πύργος πρὸ τῆς μεγάλης πύλης τῆς Μακεδονίας ἢ Χαλκιδικῆς χερσονήσου, ὡς ὑποστήριγμα τῆς ὑπερκειμένης μεταξύ δύο ποταμῶν χώρας, τῆς ἀπὸ τοῦ Ἄξιου μέχρι τοῦ Στρυμόνος καὶ ὡς σκοπιὰ ὑψηλὴ πρὸς τὴν δευτέραν ἐπανάληψιν ταύτης, ἥτις ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος καὶ μέχρι τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Νέστου ἀπαρτίζει σύμπασαν τὴν Μακεδονίαν.

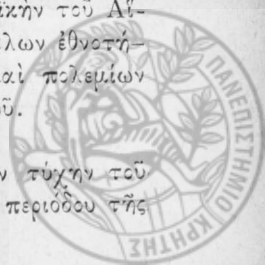
Δίδομεν τὸ ἐξωτερικὸν μόνον διάγραμμα τῆς χώρας καὶ τοῦτο ὠρισμένως πρὸς τρία μόνον σημεῖα : πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Ἑπειρον, πρὸς τὴν ἑλληνικὴν θάλασ-

σαν τὴν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ εἰς τὸν στενὸν μυχὸν τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτεινομένην, πρὸς τὰς ἑλληνικὰς ἀκτὰς τῆς Χαλκιδικῆς, πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος καὶ τὴν παρὰ τὸ Πάγγαιον ὄρος ἑλληνικὴν χώραν καὶ μέχρι τοῦ ἀνατολικωτάτου παρὰ τὴν Καβάλλαν ἑλληνικοῦ ὁρίου αὐτῆς.

*Ἐν ἀδιαίρετον, ἀδιάσπαστον ὅλον ἡ χώρα αὕτη ἀποτελοῦσα, ἀπὸ τῆς μεταξὺ Ἡπείρου, Θεσσαλίας καὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου εὐρείας καὶ πανταχόθεν κάλλιστα διοριζομένης λεκάνης πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἰδίως ἀναπτυσσομένη, ἀφίνει πρὸς τὰ βόρεια αὐτῆς μέρη εἰς μέγιστον μῆκος ἀπὸ τῶν ἀλβανικῶν ὁρίων μέχρι τῆς Ροδόπης ἐκτεινομένην ἀόριστον μεθόριον γραμμὴν, ἐπὶ τῆς ὁποίας τὸ πᾶν ἀδιάκριτον μένει, τὸ πᾶν συγχέεται. Εἶνε εὐρύτατον, καὶ διὰ τοῦτο δυσχερέστατον εἰς ἄμυναν, εὐχερέστατον ὅμως εἰς πᾶσαν ἐπίθεσιν μέτωπον παρατάξεως δύο ἀντιπάλων στρατῶν. Εἶνε ἰδεώδης, κατὰ συνθήκην μόνον νοουμένη γραμμὴ μεταβάσεως ἀπὸ ἐνὸς μεγάλου συνόλου χωρῶν, τοῦ πρὸς νότον, πρὸς ἄλλο πολὺ μεγαλείτερον, πολὺ ὀγκωδέστερον καὶ ἀπειρώς εὐρύτερον, τὸ πρὸς βορρᾶν, γραμμὴ ἐπαφῆς καὶ μεταβάσεως ἀπὸ τῆς καθαρῶς ἑλληνικῆς χερσονήσου εἰς τὴν καθαρῶς σλαυικὴν τοῦ Αἴμου, μεταίχμιον μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων ἐθνοτήτων, δύο κόσμων παντελῶς ἀντιθέτων καὶ πολεμίων ἀλλήλοις, τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ σλαυικοῦ.

*Ἄς προσέξωμεν καλῶς εἰς τοῦτο.

Ἡ μορφή αὕτη τῆς χώρας ὥρισε τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀπὸ τῆς παναρχαίας περιόδου τῆς

ιστορίας αὐτοῦ μέχρι τοῦ 4ου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος.

Ἔδωκε τὴν ἐνδοξοτάτην τροπὴν εἰς αὐτὴν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου διὰ τὴν ἱστορίαν σύμπαντος τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ ὑπὸ σχέσεις τινὰς ὠρισμένας διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ μεσαιωνικοῦ.

Κρίνει σήμερον τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ αὐτοῦ μεταξύ ὄλως νέων καὶ ἐξαιρετικῶν παραγόντων τῆς ἀρχομένης ἴσως μόνον ἱστορίας τοῦ κόσμου τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Τὴν πρώτην ἐκ τῶν τριῶν τούτων θέσεων δὲν εἶνε ἀνάγκη ἐνταῦθα ν' ἀναπτύξωμεν. Ἡ δευτέρα δὲν ἀπαιτεῖ ἀπόδειξιν. Ἄλλ' ἐν σεβαρώτατον δίδαγμα, ὅπερ καὶ αὐτὴ ἡ ἀρχαιότης ἐνόησεν ὅταν τοῦλάχιστον ἐν ἐσχάταις ἡμέραις πονηραῖς ἠναγκάσθη νὰ σκεφθῆ ὠριμώτερον περὶ ἱστορίας ἐθνικῆς καὶ διεθνῶν σχέσεων ἀγνώστων εἰς τοὺς προτέρους αὐτοῦ μικροπολίτας, προκύπτει σαφὲς ἐκ τῆς ὅλης αὐτοῦ ἀρχαίας ἱστορίας. Τὸ ἠσθάνθησαν οἱ Ἕλληνες περὶ τὰ τέλη τοῦ 3ου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ε', ὅταν ἦλθον εἰς συνάφειαν καὶ κινδυνώδη ἀντίθεσιν πρὸς μεγάλας μορφωθείσας ἐθνότητας καὶ κράτη γιγαντιαῖα, καὶ ὠμολόγησαν—ὁ Πολύβιος παραδίδει ἡμῖν τοῦτο λαμπρῶς—ὅτι προπύργιον τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρξε κατὰ τῶν ἄνωθεν ἀπειροπληθῶν βαρβάρων τὸ μικρὸν ὀπισθεν τοῦ Ὀλύμπου Μακεδονικὸν κράτος· ὅτι αὐτὸ ἦτο ἔπειτα ὅπερ διέσπασε τὸν σιδηροῦν κρίκον πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς καὶ ἀπωθῆσαν τὸν περικλείοντα αὐτῷ τὴν ὁδὸν βαρβαρικὸν κόσμον μετέφερε καὶ ἐξέτεινε τὸν Ἑλληνισμὸν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Αἱ περιστάσεις ὀλίγον μόνον ἠλλάξαν κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, ὅταν κατὰ τὴν ἐξοδὸν τοῦ 10ου αἰῶνος καὶ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ 11ου (κατὰ τὸ 1015) ἐκρίθη ἡ τύχη τοῦ πολέμου διὰ τῶν στρατῶν δύο μεγάλων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ καὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἐντὸς τῆς Μακεδονίας μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Ἀχρίδος ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅστις μοιραίως ἔκλινε τὸν αὐχένα ὑπὸ τὰ νικηφόρα σκῆπτρα τῶν Βουλγάρων.

Τὴν ἱστορίαν δὲν ἐπικαλοῦμαι ἵνα ὑποστηρίξω ἱστορικὰ δικαιώματα, τὰ ὅποια ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ πραγματικότης ἀρνοῦνται, ἀλλ' ἵνα γνωρίσωμεν ἀληθείας, τὰς ὁποίας ἀγνοοῦμεν. Ἄγραφος χάρτης δὲν εἶνε ἡ ἱστορία τῶν ἐθνῶν καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια μὲ ἐλαφρότητα ἀσύγγνωστον παρατρέχουσιν αὐτήν. Ἐφ' ὅσον τὰ ἔθνη ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἢ χιλιετηρίδας, ὡς τὸ ἡμέτερον, δὲν χάνουσι τὰς ἑδρας αὐτῶν οὔτε μεταβάλλουσι τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἦθη καὶ τὸν χαρακτῆρα, αἱ αὐταὶ ζωογόνοι ἰδέαι τρέφουσιν αὐτά. Ἡ ἱστορία των εἶνε μία καὶ ἐνιαία, ὅσονδῆποτε καὶ ἂν φαίνεται πολλάκις διακοπτομένη, αἱ πεποιθήσεις ἀνεξάλειπτοι ἀπὸ τῆς καρδίας των γεννῶσι τὰ αὐτὰ φρονήματα καὶ τὸ φρόνημά των τοῦτο κατὰ μεγάλας περιόδους ἐκδηλοῦται εἰς ὅμοιον ἐθνικὸν βίον. Αἱ πεποιθήσεις αὐταὶ πρέπει καὶ νὰ ὑποκαίωται καὶ ὑποτρέφονται διὰ τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς, ἡ ὁποία πάλιν ὀλόκληρος βασιζέται εἰς τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας τὰ διδάγματα. Ἄς μᾶς διδάσκη καὶ φωτίζη ἡ ἱστορία, ὅτι αὐτὴ καὶ μόνη ἄδηγεῖ τὰ ἔθνη διὰ ποικιλωτάτων ὁδῶν εἰς τὸ μέλλον αὐτῶν.

Τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἡ τύχη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ μέχρι τῆς ἀνατολῆς τῆς νέας ἱστορίας αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἐθνολογικῶς, ἂν μὴ πολιτικῶς, ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ 11ου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ἐκρίθη ἐν τῇ Μακεδονικῇ αὐτοῦ πατρίδι. Ἐκεῖ κρίνεται σήμερον αὕτη καὶ πάλιν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους, οὓς ἡ φύσις τῆς χώρας καὶ ἡ ἐθνολογικὴ αὐτῆς κατάστασις θέτει ἀμετατρέπτους εἰς τὴν ἱστορικὴν πορείαν τῶν πραγμάτων.

Διὰ τοῦτο μᾶς ἐπιβάλλεται πλήρης γνῶσις τοῦ παρελθόντος, τοῦ ὁποίου μόνον αἱ περιστάσεις, οὐχὶ δὲ οἱ ὄροι ἀλλάσσουν σήμερον.

Ἄς ρίψωμεν ἐταστικώτερον βλέμμα εἰς αὐτό, ὡς εἰσάγον ἡμᾶς ἀσφαλῶς εἰς τὸ παρόν.

Β'

Ὑπὸ τὰς ἀνατολικὰς κλιτῦς τῆς βορειοτέρας προεκτάσεως τῆς Πίνδου, ὑπὸ τὰ ὄρη δηλονότι τὰ ὁποῖα χωρίζουσι τὴν ἄνω Ἠπειρον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν γραμμὴν ἀνατολικῶς τοῦ ἐλληνικωτάτου Ζαγορίου (διαμερίσματος Ἠπειρωτικοῦ 44 περίπου χωρίων μεγάλων) ἦσαν ἐγκαθιδρυμέναι ἔκπαλαι φυλαὶ ἐλληνικαί.

Τὰ ὄρη ταῦτα εἶνε τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Βόιον καὶ Βερκεντήσιον ἢ Κερκετήσιον λεγόμενα, σήμερον δὲ κατὰ τόπους πολυώνυμα ὡς Γρέμμος ἢ Γράμμοστα, Βουσόταρις καὶ Σμόλικας, ἐξ οὗ ἀπὸ ὕψους 3000 ποδῶν

βεβαιούσιν οί περιηγηταί ὅτι καθοράται τὸ Ἴόνιον ἅμα καὶ Αἰγαῖον πέλαγος.

Αἱ πρὸς δυσμὰς ἐλληνικαὶ Ἠπειρωτικαὶ φυλαί, ἀποκεκλεισμέναι ἐντὸς τῶν ἀγρίων ὄρεινῶν αὐτῶν τόπων ἢ τῶν ἀσυγκοινωνήτων σχεδὸν πρὸς ἀλλήλας κοιλάδων, ἔμειναν ἀμέτοχοι μέχρι τῶν ἐσχάτων σχεδὸν χρόνων τῆς ἀρχαιότητος τῆς καθόλου πορείας τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους. Ἄλλ' ὅπως διάφορον τύχην διέγραψεν ἡ φύσις τῆς χώρας πρὸς τὰς ἐξ ἀνατολῶν διατηρησάσας, ἐν πολέμῳ διηνεκεῖ ἀναμφιβόλως πρὸς τοὺς ἐπάνωθεν βαρβάρους, τὰς ἑῶρας αὐτῶν.

Οἱ Ὀρέσται, οἱ ὄρεινοὶ δηλονότι Μακεδόνες καὶ οἱ Ἐλιμιῶται καὶ οἱ Λυγκησταὶ καὶ ἄλλα ἔθνη Μακεδονικά, ὡς ἀριθμεῖ αὐτὰ βαθὺς παρατηρητῆς καὶ τούτων τῶν πραγμάτων ὁ Θουκυδίδης, ἔχοντα τοὺς ἰδίους ἡγεμόνας ἕκαστον, ἔζων τὸν ἀρχέγονον αὐτῶν ἐλληνικὸν βίον μεταξὺ πολέμου διαρκοὺς πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ εἰρηνικῆς καλλιέργειας τῆς πλουσίας αὐτῶν χώρας. Τὰ ἦθη, τὰ ὁποῖα διέκρινον τοὺς Ἕλληνας πάντας κατὰ τοὺς ὀμηρικοὺς χρόνους, διετηροῦντο καθαρὰ καὶ ἀμετάβλητα ἐνταῦθα, ὅταν ὁ κατασχὼν τὰς λοιπὰς πρὸς μεσημβρίαν ἐλληνικὰς πολιτείας ὄργανος κατὰ τὸν 8^{ον} καὶ 7^{ον} καὶ 6^{ον} αἰῶνα ἀνύψου τὴν Σπάρτην εἰς τὴν πρώτην ἡπειρωτικὴν δύναμιν τῆς Ἑλλάδος καὶ παρεσκευάζε τὴν μεγάλην τῶν Ἀθηνῶν ἀνάπτυξιν.

Ἐντὸς ὀλίγου ἐλησμονεῖτο ὑπὸ τῶν πρὸς μεσημβρίαν ραγδαίως εἰς νέον πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον μεταβάλλοντων Ἑλλήνων ἡ ἰσχυρὰ ἐκείνη μοῖρα τοῦ ἔθνους, ἡ ὁποία εἰς τὰ ἔσχατα ὄρια τῆς χώρας εἶχε κατα-

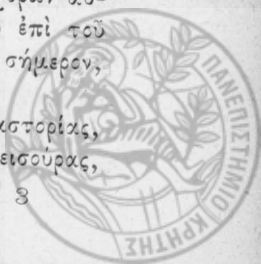
Παπαδημος

λάβει τὴν ἐπικίνδυνον θέσιν τῶν προσκόπων καὶ πρὸς μάχων αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀκαθέκτως πάντοτε ἄνωθεν ὀρμῶντας βερβάρους. Διότι ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ κίνησις τῶν ἐθνῶν, τῆς ὁποίας μίαν παλαιοτάτην ἀνάμνησιν μόνον διετήρησεν ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ὀωρικῆς μεταναστάσεως, ἐξηκολούθει ἐκεῖ ἀκατάπαυστος. Δὲν ἔπαυσε καὶ τότε ποτέ, ὡς δὲν ἔπαυσε ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, ὡς ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ ἄλλην μορφήν αὖθις σήμερον. Αἱ περιστάσεις εἶνε διάφοροι, οἱ ὄροι ὁμως τῆς ἱστορικῆς πορείας τῶν πραγμάτων εἶνε οἱ αὐτοί.

Ἄλλ' ἡ ἰσχυρὰ ἐκείνη μοῖρα τοῦ Ἔθνους, ἡ διατηρήσασα εὐτυχῶς τὴν ἐκυτῆς θέσιν ἔξω τῶν τελευταίων ὀχυρωμάτων τῆς ἑλληνικῆς χώρας ἠκολούθησε τὴν ἰδίαν αὐτῆς ὁδόν. Οἱ ἀκάματοι ἠγεμόνες ἐνός τῶν κεχωρισμένων Μακεδονικῶν ἐθνῶν, τῶν Ὀρεστῶν Μακεδόνων, ἤρξαντο κατὰ μικρὸν τὸ περιωρισμένον αὐτῶν κράτος, καὶ τὰ μὲν ἄλλα «ἔθνη» ἀναγκάσαντες εἰς ἑνωσιν, ὡς τοὺς ἰσχυροὺς Λυγκηστάς καὶ τοὺς Ἐλιμιώτας, τὰ δὲ λοιπὰ ὁμοροῦντα ὑποτάξαντες ἐντελῶς, ἐξέτειναν τὸ κράτος αὐτῶν ἐπὶ τὴν Ἡμαθίαν, τὴν πεδινην ὀλονότι χώραν, καὶ τὴν Πιερίαν καὶ Βοττιαίαν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ πέραν τοῦ Ἀξιοῦ ἔτι ὑπὲρ τὴν Χαλκιδικήν, συγκροτήσαντες οὕτω τὴν πρώτην ἰσχυρὰν αὐτῶν δύναμιν ἣτις καθ' ὀλοκληρίαν ἐβασίζετο ἐπὶ τοῦ εὐρέος ἑλληνικωτάτου ἔκπαλαι καὶ μέχρι σήμερον, λεκανοπεδίου τοῦ Ἀλιάκμονος.

Ἡ Ὀρεστὶς—ἡ περισχὴ τῆς σημερινῆς Καστορίας, Γραμμίστης, Ἀνασελίτσης, Μαυρόβου καὶ Κλεισούρας,

περὶ τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ Ἀλιάκμονος, ἐν μέσῳ ἔχουσα τὴν λίμνην τῆς Καστορίας—εἶνε τὸ Βρανδεμβούργον τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας. Ὁ παραλληλισμὸς οὗτος δὲν εἶνε ἰδικὸς μου, ἀλλ' ἐπανελήφθη ὑπὸ πάντων τῶν νεωτέρων γεωγράφων καὶ ἱστορικῶν αὐτῆς.

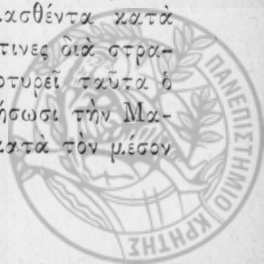
Οἱ ἡγεμόνες τῆς Ὀρεστίδος, τὸ εὐγενέστατον πρὸς τὸ τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης γένος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος—ἦσαν Ἡρακλεῖδαι καὶ οὗτοι—ἐπραξαν ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας πρῶτον καὶ εἶτα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πάσης καὶ βία αὐτῆς ὅ,τι περίπου οἱ Χοεντζόλερν τῆς Πρωσσίας ὑπὲρ τῆς Γερμανίας καὶ βία αὐτῆς.

Ἡ φύσις τῆς χώρας διέγραφε τὴν ὁδόν, ἣν ἐπιμόνωσ ἠκολούθησαν καὶ διήνυσαν οἱ εὐγενεῖς ἡγεμόνες τῆς Ὀρεστίδος μετὰ τῶν ἐπιφανῶν γενῶν τῆς χώρας καὶ τοῦ πλήθους τῶν χειροδυνάμων ἀγροτῶν αὐτῆς. Πόλεις καὶ πολίτας δὲν εἶχε σχεδὸν ἡ Μακεδονία. Εἶχεν εὐγενεῖς, οἵτινες ἦσαν οἱ κράτιστοι πολεμισταὶ αὐτῆς, οἱ «έταῖροι» τῶν βασιλέων, καὶ χωρικοὺς. Οἱ χωρικοὶ εἶνε καὶ σήμερον τὸ κύριον στοιχεῖον τοῦ Μακεδονικοῦ λαοῦ, χωρικοὶ πιστοὶ εἰς τὰς παραδόσεις τῆς τάξεως αὐτῶν καὶ προσκεκολλημένοι εἰς τὴν πλουσιοπάροχον αὐτῶν γῆν. Ἐκ πεντήκοντα ἑλληνικῶν μεγάλων χωριῶν, τῶν ἀποτελούντων τὴν περιοχὴν τῶν Σερρῶν, τῶν κατεσπαρμένων εἰς τὴν κάτω εὐφορωτάτην λεκάνην τοῦ Στρυμόνος καὶ τὴν εὐδαίμονα κοιλάδα τοῦ Ἀγγίτου, δὲν εὐρέθη τόσος ἀριθμὸς μαθητῶν ὥστε νὰ πληρῶσῃ τὸ ἀπὸ δεκαπενταετίας ὑφιστάμενον γυμνάσιον τῆς πόλεως. Κανεὶς χωρικός δὲν αἰσθάνεται τὴν φιλοδοξίαν «νὰ τελειώσῃ ὁ υἱὸς του τὸ γυμνάσιον», ἀν

καὶ οὐδὲν χωρίον στερεῖται σχολείου προκαταρκτικοῦ, καὶ τῶν ἀγροτῶν τὰ τέκνα, ρωμαλέοι καὶ ἐργατικώτατοι νεανίαι, παραμένουσιν εἰς τὰ χωρία, καλλιεργούντες τὰς βαμβακοφόρους καὶ σιτοφόρους τῆς χώρας γαίας.

Ἦδη ὅταν μετὰ τὰς μεγάλας ἡμέρας τῆς Σαλαμί-
νος καὶ τῶν Πλαταιῶν ἀπηλλάσσετο ἡ Ἑλλάς τῆς
ἀσιατικῆς ἐπιδρομῆς, συνεπλήρου καὶ ὁ πρῶτος Ἀλέ-
ξανδρος τῆς Μακεδονίας τὸ ἔργον τοῦ πλήρους καταρ-
τισμοῦ τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον ἐκ οὐσμῶν καὶ μεσημ-
βρίας ὑπὸ τῶν ὁρέων περιζωννύμενον, καὶ πρὸς ἀνατολὰς
εἰς τὴν θάλασσαν περατούμενον, τὰς δυνάμεις αὐτοῦ
διηύθυνε πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ βορρᾶ ἀκαταπαύστως ἐπι-
κειμένους ἐχθρούς.

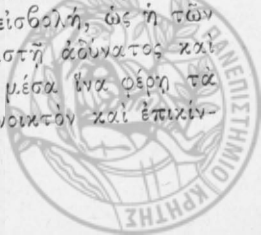
Ἡ ἐλληνικὴ δύναμις ἡ πρὸς βορρᾶν τοῦ Ὀλύμπου
μορφοῦται τοιοῦτοτρόπως ἐν μέρει ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ
πολλαπλᾶ συμφέροντα, τὰ ὁποῖα διεκδικοῦσιν αἱ εἰς τὰ
παράλια αὐτόνομοι ἐλληνικαὶ κοινότητες καὶ τὸ κρα-
ταῖον ναυτικὸν κράτος τῶν Ἀθηναίων. Ἄλλ' ἐπιθε-
ξίως μετὰ τὸν τοσοῦτων συγκρουομένων συμφερόντων διευ-
θύνει τὴν σταθερὰν τοῦ οἴκου αὐτοῦ πολιτικὴν ὁ
Περδίκκας κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθηνῶν.
Ἐπωφελεῖται διπλωματικῶς καὶ στρατιωτικῶς τὸν
μεταξὺ Σπάρτης καὶ Ἀθηνῶν ἀγῶνα καὶ ἅπαξ μάλι-
στα διαφεύγει μέγαν κίνδυνον ἐπικρεμασθέντα κατὰ
τοῦ κράτους ἐκ μέρους τῶν Θρακῶν, οἵτινες διὰ στρα-
τοῦ 150,000 πεζῶν καὶ ἰππέων—μαρτυρεῖ ταῦτα ὁ
Θουκυδίδης—ἠτοιμάζοντο νὰ πλημμυρῆσωσι τὴν Μα-
κεδονίαν ἐκ τῶν θέσεων ἃς κατέλαβον κατὰ τὸν μέσον

Στρυμόνα. Τὸν κίνδυνον ἐφοβήθη τότε σύμπασα ἡ Ἑλλάς, ἀλλὰ παρῆλθε ταχέως δι' αὐτήν τε καὶ τὴν Μακεδονίαν.

Κατόπιν ὁ μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐνεργητικώτατος βασιλεὺς Ἀρχέλαος (413—399 π.Χ.) εἰργάσθη συντόμως νὰ καταστήσῃ διὰ πάσης πολεμικῆς παρασκευῆς καὶ τῶν μέσων τῆς εἰρήνης τὸ κράτος αὐτοῦ τὴν ἰσχυροτάτην καὶ λαμπροτάτην πρὸς βορρᾶν ἑλληνικὴν οὐναμιν. Φρούρια ἐγείρονται καὶ ὁδοὶ κατασκευάζονται, τὸ Δῖον παρὰ τὴν θάλασσαν ἐγγὺς τοῦ Ὀλύμπου καθίσταται ἡ Ὀλυμπία οὕτως εἰπεῖν τῆς Μακεδονίας, ἀπὸ τῆς Ἐδέσσης μεταβιβάζεται ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἐγγύτερον πρὸς τὴν θάλασσαν, εἰς θέσιν μέχρι τῆς ὁποίας ἀνέπλευον ἐξ αὐτῆς διὰ τοῦ Λουδίου τὰ πλοῖα, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν αὐτοῦ συγκεντρώνει τὰ ἔξοχα πνεύματα τῆς Ἑλλάδος.

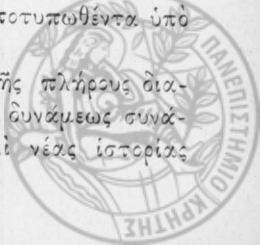
Οὐχὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ὀλύμπου Ἑλληνικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον ἡ Μακεδονία ἐπιδιώκει τότε καθαρῶς ἡπειρωτικὴν πολιτικὴν. Τὸ ἀποστρογγυλωθὲν κράτος, ἐπὶ βάσει εὐθηνῆς ἑλληνικῆς στηριζόμενον, ἐνισχύεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐν ἑαυτῷ, παρασκευάζον τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν ζητεῖ νὰ μεταχειρισθῆ ὑπεράνω τῆς ἐπισφαλοῦς αὐτοῦ πρὸς βορρᾶν καὶ τὰ βορειοανατολικά μεθορίου γραμμῆς. Δευτέρα εἰσβολή, ὡς ἡ τῶν Θρακῶν τοῦ 429, ἔπρεπε νὰ καταστήτῃ ἀδύνατος καὶ τὸ κράτος ν' ἀποκτήσῃ πάντα τὰ μέσα ἵνα φέρῃ τὰ ὄπλα νικηφόρα πρὸς τὸ πάντοτε ἀνοικτὸν καὶ ἐπικίνδυνον ἐκεῖνο μέρος.

Ὁ 24ετής Φίλιππος ἔπραξε τοῦτο ὑστερώτερα μετὰ μείζονος δυνάμεως καὶ ἐνεργητικότητος. Ἡ πλήρης κατὰληψις τῆς σημερινῆς περὶ τὰ Βιτώλια χώρας, ὑπὲρ τὰ ὅρια τῆς Λυγκητιδος πρὸς τὴν ὑπὸ Ἰλλυριῶν καὶ Παίωνων πιεζομένην Πελαγονίαν ἦτο τὸ πρῶτον στρατηγικὸν αὐτοῦ ἔργον. Αὐτοῦ παρὰ τὰ σημερινὰ Βιτώλια, τὸ κέντρον τῶν πρὸς τὴν Ἀλβανίαν καὶ Σερβίαν καὶ Ἡπειρον καὶ Μακεδονίαν δυνάμεων τῆς Τουρκίας καὶ τὴν θέσιν τὴν δεσπόζουσαν σπουδαιωτάτων διαβάσεων—σήμερον ἔτι τόπος τις ἐκεῖ λέγεται Διαβατὸν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μνημονεύονται τὰ στρατηγικὰ στενὰ («Ὁ Πυλῶν»)—καὶ μεγάλης καὶ πλουσιωτάτης πεδιάδος, ἔκτισεν ὁ Φίλιππος τὴν ἰσχυρὰν αὐτοῦ πόλιν Ἡράκλειαν τὴν Λυγκηστικὴν. Βραδύτερον ἐκλήθη αὕτη Πελαγονία, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μητροπολίτου Πελαγονίας καὶ νῦν ἔτι.

Ἡ ἱστορία ὁμοιάζει καταπληκτικῶς τότε καὶ σήμερον! Καὶ τὴν ἀνωτέρω πᾶσαν ἱστορικὴν μου ἐκδρομὴν ἐπὶ τὰ κυριώτατα τῶν γεγονότων δὲν κάμνω—θὰ ἐνοήσῃ τοῦτο ἐλπίζω ὁ ἀναγνώστης μου—πρὸς σκοπὸν ἀλλότριόν πως πρὸς τὰ ὑπ' ὄψιν πράγματα, ἀλλ' ἐκ πεποιθήσεως περὶ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῆς ἀναφορικῶς πρὸς ταῦτα σπουδαιότητος καὶ ἀξίας. Τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς Μακεδονικῆς πατρίδος, καὶ δι' αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος πάσης, μοὶ φαίνονται ὑποτυπωθέντα ὑπὸ τῆς πάλαι ἱστορίας τοῦ ἔθνους.

Εἰς τὸ σημεῖον δὲ τοῦτο ἀκριβῶς τῆς πλήρους διαμορφώσεως τῆς ἀρχαίας Μακεδονικῆς δυνάμεως συνάπτονται τὰ νήματα τῆς παλαιᾶς καὶ νέας ἱστορίας

τῆς Ἑλλάδος ἐν σχέσει πρὸς τὸ νῦν ἐν τοῖς βορείοις αὐτῆς μεθεορίοις ἐγειρόμενον μέγα πολιτικὸν καὶ ἔθνικόν ζήτημα.

Γ'

Ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνισμός, ἐφόσον ἐννοεῖται πολιτεϊαί τινες αὐτοῦ ἀνυψώθησαν εἰς τὴν θέσιν δυνάμεων ἐκπροσωπουσῶν τὴν ὅλην πατρίδα, δὲν ἐσκέφθη ποτὲ περὶ τῆς προστασίας τῶν ἔθνικῶν συμφερόντων πέραν στενωπῶν τινῶν πρὸς βορρᾶν ὄριων.

Οἱ Ἀθηναῖκοι στόλοι ἔπλευσαν τὰς θαλάσσας πάσας ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Ρωσσίας καὶ τοῦ Καυκάσου μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Φοινίκης καὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ μέχρι τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, ἀνεγείροντες ἀκαταμάχητον δύναμιν ἔθνικὴν ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Στρατὸς ἑλληνικὸς ὅμως πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν δὲν προέβη ποτὲ πέραν τῶν ὑπῤωρειῶν τοῦ Κιθαιρῶνος. Εἰς αὐτὰς τὰς Θερμοπύλας μόλις ἀσθενῆ τινα ἄμυναν ἀντέταξεν ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν ὥρᾳ ἐσχάτου κινδύνου.

Ζώνη ἔθνικῶν συμφερόντων ὑπεράνω αὐτῆς τῆς μεταξὺ τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ Παγασητικοῦ κόλπου γραμμῆς ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἂν καὶ αἱ Θεσσαλικαί, αἱ Ἡπειρωτικαί καὶ αἱ Μακεδονικαὶ φυλαὶ ἀπετέλουν καὶ μόνον κατὰ τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας ἦν ὥσκειν τὸ δεύτερον ἡμῖς τῆς ὅλης δυνάμεως τοῦ ἐν τῇ χερσονήσῳ ἔθνους.

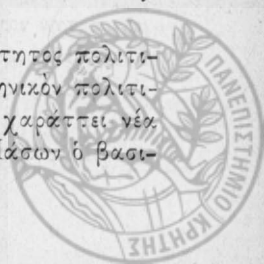
Ἐθνικὰ καὶ μεγάλα πολιτικὰ συμφέροντα διεξεδίχθησε διὰ μεγάλων καὶ καταστρεπτικῶν ἀγώνων ὁ

Ἑλληνισμὸς ἐν ταῖς χώραις τῆς ἐν Ἀσίᾳ οἰκούσης μείρας τοῦ ἔθνους καὶ ἐν ταῖς πρὸς δυσμὰς Σικελίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ πολὺ μᾶλλον ἢ ἐν Θεσσαλίᾳ, Ἡπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ.

Ὅταν ὅμως ἡ ναυτικὴ αὐτοῦ δύναμις, ἡ ὁποία ἀπὸ τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλληνικῶν ἀκτῶν ἐφαίνετο ἐπαρκῆς νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ συμφέροντα ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους, ἐξεμηδενίσθη ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, καὶ ἡ Σπάρτη ἀπεδείχθη κατόπιν ἀνεπιτηδεῖα ν' ἀναστήσῃ αὐτὴν ἀξιόμαχον αὐθις, ἡ δὲ ἰσχυρὰ ἠπειρωτικὴ μόνον δύναμις τῶν Θηβῶν μόλις ἔλαμψε καὶ ἐσβέσθη, ἡ βορρεῖα Ἑλλάς ἀναλαμβάνει τὴν ἐθνικὴν πολιτικὴν ὑπὸ παραδόξους τινὰς κατὰ τὸ φαινόμενον περιστάσεις, ἀλλὰ μετὰ θαυμαστῆς ἐκτιμήσεως τῶν τε μεγάλων συμφερόντων τοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἀληθινῶν αὐτοῦ δυνάμεων.

Ἡ ἱστορία τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν τελευτᾷ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην καὶ ἀρχίζει ἡ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἡ ὁποία ἔκτοτε καὶ μέχρι τῆς παρούσης στιγμῆς παρὰ τὰς κολοσσιαίας τῶν περιόδων αὐτῆς — μακεδονικῆς, μεσαιωνικῆς, σημερινῆς — διαφορὰς ἀδιασπάστως πρὸς ἑαυτὴν συνδέεται. Ὁ ἑλληνισμὸς τοῦ 5ου αἰῶνος παρέχῃ τὸ ζωογονῆσαν καὶ ἡμᾶς καὶ τὸν κόσμον ὅλον πνεῦμα· ἀλλ' ἡ πολιτικὴ ἱστορία τοῦ ἔθνους ἄρχεται ἀπὸ τῶν μέσων περίπου τοῦ 4ου αἰῶνος· καὶ ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερον.

Εἰς ἐκτάκτου δυνάμεως καὶ διορατικότητος πολιτικὸς ἀνὴρ τῆς Θεσσαλίας βλέπει τὸ ἑλληνικὸν πολιτικὸν καθεστῶς μετὰ περιφρονήσεως καὶ χαράττει νέα ὄρια εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ ἔθνους. Ὁ Ἰάσων ὁ βασι-

λεὺς καταστάς τῆς Θεσσαλίας — ἤδη ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζει τοὺς λεγομένους «ταγούς» αὐτῆς βασιλεῖς — κατὰ τοὺς ὀλίγον πρὸ τοῦ Φιλίππου χρόνους συλλαμβάνει τὸ σχέδιον νέας ὅλως διόλου πολιτικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Εἰς τὰς Θήβας δὲν δίδει προσοχὴν, ὡσεὶ ἐννοῶν τὸ ἐφήμερον τῆς δυνάμεως αὐτῶν· ἡ Σπάρτη εἶνε συντετριμμένη· τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας περιφρονεῖ, διότι μὲ ὅλα τῶν τὰ μεγάλα σχέδια ἀποβλέπουν εἰς κατοχὴν «νησυδρίων» ἀπλῶς — βλέπετε ὅτι οὔτε τοῦ Περικλέους ἢ πολιτικῆ φαίνεται αὐτῷ ἐπιβλητικῆ — καὶ ὁ ἴδιος σκέπτεται ὅτι μόνον οἱ Θεσσαλοὶ μὲ τὴν «πλευτάτην αὐτῶν χώραν», «ἡπειρωτικὰ ἔθνη καρπούμενοι» δύνανται ν' ἀποτελέσωσι τὸν ἀληθῆ πυρῆνα τοῦ ἔθνους καὶ νὰ σχηματίσωσι τὴν ἐνωτικὴν, πάντα τὸν Ἑλληνισμὸν περιλαμβάνουσαν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν αὐτοῦ δύναμιν.

Ὁ Ἰάσων δὲν πιστεύει ὅτι ἡ Ἑλλάς στηριζομένη εἰς τὰς πρὸς μεσημβρίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον νησιωτικὰς αὐτῆς χώρας δύναται νὰ καταρτίσῃ κράτος ἀξιόλογον.

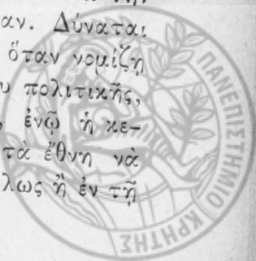
Διὰ τοῦ στόλου τῶν ἐμεγαλοῦργησαν οἱ Ἀθηναῖοι; Ἀλλὰ στόλον, λέγει, δύναται αὐτὸς νὰ καταρτίσῃ μέγιστον, μεγαλείτερον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ, μεταχειριζόμενος τὴν ναυπηγήσιμον ἐκ Μακεδονίας ὕλην — ὅτι ἡ Μακεδονία καθίσταται τὸ παράρτημα τῆς Θεσσαλίας εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἰάσονος — καὶ ναύτας ναυτολογῶν ἐκ τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ τοῦ ἰοῦ κράτους.

Ἡ μέγιστη τῶν πρὸς μεσημβρίαν ἑλληνικῶν δυνά-

μεων, ἡ Ἀθηναϊκή, ἦτο ἠναγκασμένη, λέγει, νὰ φέρῃ τὸν σῖτον ἐκ τῆς ξένης· ἐνῶ ἡ ἰδική του Θεσσαλία δύναται μὲν πάντα τοῦ κράτους τὸν πληθυσμὸν νὰ θρέψῃ, δύναται δὲ καὶ ἄλλας ἔτι χώρας νὰ τροφοδοτήσῃ! («ἡμᾶς, τοὺς δι' ἀφθονίαν καὶ ἄλλοσε σῖτον ἐκπέμποντας!» λέγει ὁ Θεσσαλὸς βασιλεὺς).

Ἐν γένει πρέπει νὰ ἐννοήσῃ ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ ἀρχαίου τούτου πολιτικοῦ αὐτῆς, ὅστις οἰόλου πλέον δὲν ὁμιλεῖ εἰς τὴν ἰδανικὴν δι' ἡμᾶς γλωσσάν τοῦ Ἀθηναίου συγγραφέως καὶ ρήτορος, ἀλλ' ὡς πολιτικὸς τῶν σημερινῶν καιρῶν, ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει καλῶς κητηρισμένης ἡπειρωτικῆς δυνάμεως πρέπει ν' ἀρχίσῃ πολιτικὴν διάφορον τῆς παλαιᾶς. Ὁ καταρτισμὸς τῆς ναυτικῆς δυνάμεως εἶνε ζήτημα ἀφθονίας μέσων—καὶ θ' ἀποκτήσῃ αὐτὴν εὐχερῶς τὸ νέον ἑλληνικὸν κράτος τοῦ Θεσσαλοῦ στρατηγοῦ καὶ πολιτικοῦ, «καρπούμενον ἡπειρωτικὰ ἔθνη». Τὸ ζήτημα τῆς ὁλοσχεροῦς ἐνώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ κατόπιν τὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀσίας θα εἶνε ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τοῦ καταρτισμοῦ τῆς τοιαύτης δυνάμεως.

Ἡ πολιτικὴ αὕτη διδασκαλία, τὴν ὁποίαν ὁ Ξενοφῶν μᾶς παραδίδει ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς αὐτοῦ (VI 1, 2-19), μοὶ φαίνεται ὅτι ἐγράφη ὄχι μόνον διὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν νέαν. Δύναται νὰ περιφρονῇ κανεὶς τοιαῦτα πράγματα, ὅταν νομίζῃ ὅτι τὰ κράτη δύναται νὰ ὑπάρχωσιν ἄνευ πολιτικῆς, οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες νὰ λέγωνται τοιοῦτοι, ἐνῶ ἡ κεφαλή των μένει κενὴ βουλευμάτων, καὶ τὰ ἔθνη νὰ ζῶσιν ἄνευ ἰδεῶν καὶ ν' ἀναστρέφονται ἄλλως ἢ ἐν τῇ

πίστει πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ ἐν τῇ ἐλπίδι τοῦ μέλλοντος. Ἀλλὰ πάντες ἴσως δὲν φρονοῦσιν ὅτι ἄνευ βουλευμάτων μεγάλων πρέπει νὰ παλαιώσει τὴν καθημερινὴν πάλην οἱ πολιτικοὶ τῆς Ἑλλάδος, οὔτε ὅτι τὸ ἔθνος πρέπει ν' ἀνατρέφῃται ἄλλως καὶ ποδηγετῆται εἰς τὸ μέλλον αὐτοῦ, ἢ ὡς τὰ διδάγματα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἱστορίας ἀπαιτοῦσιν.

Ὁ Ἰάσων ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δόξης καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγάλων αὐτοῦ σχεδίων ἔπεσεν ἀπὸ χειρα δολοφόνου. Ὁ Μακεδὼν Φίλιππος ὁρμώμενος ἐκ τῶν αὐτῶν πολιτικῶν σκέψεων καὶ βασιζόμενος ἐπὶ ἐθνότητος σπουδαιότερας καὶ δυνάμει βασιλικῆς πολὺ βαθυτέρας τὰς ρίζας ἐχούσης ἢ ἡ τῶν ταγῶν τῆς Θεσσαλίας ἔφερεν εἰς εὐτυχὲς πέρασ τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον. Τὸ κέντρον τῆς βορείας Ἑλλάδος κατέστη ἡ Μακεδονία, ἡ Θεσσαλία ἀπλοῦν ἐξάρτημα αὐτῆς καὶ ἡ Ἡπειρος διὰ μιᾶς συγγενείας προσεκολλήθη εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Ἡ ἡπειρωτικὴ πολιτικὴ ὑπερίσχυσεν, ἀλλ' ἐν τῇ ταχύτητι, μεθ' ἧς τοὺς θριάμβους αὐτῆς κατήγαγε, ἐπέτυχε τοὺς ἀπωτέρους σκοποὺς αὐτῆς πρὶν προφθάσῃ ἢ μάλλον πρὶν ἀναγκασθῆ νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς πολὺ ἐγγυτέρους, ἀλλὰ διὰ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους σπουδαιότερους.

Ἡ ἰσχυρὰ Μακεδονικὴ μοναρχία ἄνευ τῆς εὐκολίας, μεθ' ἧς ἡ οἰκτρὰ τῶν ἐλληνικῶν πολιτικῶν κατάστασις παρεσκεύασεν αὐτῇ τὴν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν, θὰ εἶχε καιρὸν ἰκανὸν νὰ κραταιωθῇ ἔτι μάλλον ἐντὸς τῶν ἰδίων αὐτῆς ὁρίων πρὶν ἢ τὴν κολοσσαίαν καὶ ὑπερφυσικὴν ἀνάπτυξιν λάβῃ πρὸς ἀνατολάς. Ἡ

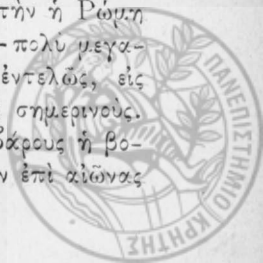
παλαιότερα πολιτική τῶν Μακεδόνων βασιλείων ἔτεινεν εἰς στρογγύλωσιν τοῦ κράτους πρὸς τὰ ἀσθενῆ αὐτοῦ βόρεια καὶ βορειοανατολικά ὄρια. Ὁ Φίλιππος ἐνίσχυσε σημεῖά τινα αὐτοῦ λαμπρῶς καὶ μολονότι καὶ αὐτὸς καὶ ὁ υἱὸς του τὴν ὑποταγὴν τῶν μέχρι τοῦ Δουναβέως ἔθνῶν ἐθεώρησαν ἀναγκαιοτάτην πρὶν ἢ ἐπιχειρήσωσι τοὺς μεγάλους ἐν Ἀσίᾳ κατακτητικούς σκοπούς, ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ σπουδῇ νὰ μὴ ἀναβάλωσιν ἐκείνας, ἡμέλησαν νὰ στηρίξωσι τὸ ἔργον ἐκεῖνο ἐπὶ βάσειως στερεωτέρας.

Τοῦτο εἶνε ὅπερ πολλοὶ ἱστορικοὶ ἐμέμφθησαν ἢ ὄκτειραν. Τὶ θὰ ἐγένετο, ἂν τὸ πολλοστὸν τῆς ἐνεργητικότητος καὶ προορατικότητος ἦν εἰς τὰς ἀπεράντους χώρας τῆς ἀνατολῆς ἐπέδειξεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπέδεικνυε καὶ εἰς τὰς πρὸς βορρᾶν τῆς Μακεδονίας ἐπικτήτους χώρας! Ἄν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν σταθμοὶ ἑλληνικοὶ στρατιωτικοὶ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐσημείωνον τὰ ἔχνη τῆς πορείας αὐτοῦ διὰ τῆς Παιονίας, Μοισίας καὶ Θράκης!

Ἡ πολιτικὴ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡμάρτησεν ἐκεῖ θανάσιμον πρὸς τὸ ἔθνος ἀμάρτημα καὶ ἀφῆκεν ἔκτοτε μέχρις ἡμῶν δυσχερέστατον εἰς ἐπίλυσιν ἐθνικὸν ζήτημα.

Εὐτυχεστέρα καὶ συνεπεστέρα πρὸς ἑαυτὴν ἢ Ῥώμη παρέδωκε τὴν ἐπικτήτην Ἰταλίαν, πολὺ-πολὺ μεγαλύτεραν τῆς λατινικῆς, ἐκλατινισμένην ἐντελῶς, εἰς τοὺς Ἰταλοὺς τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τοὺς σημερινούς.

Παραδιδομένη ἀφύλακτος εἰς τοὺς βαρβάρους ἢ βορειαὶ Ἑλλάς, ὑπέπεσεν εἰς τὸ κράτος αὐτῶν ἐπὶ αἰῶνας

κατὰ τοὺς μέσους χρόνους. Τὴν ἔσωσεν ἀπ' αὐτῶν ὁ Βασιλεὺς ὁ Β' ὅταν καταλαμβάνων τὴν περὶ τὰ Βιτώλια χῶραν ἐपुरπόλει ἐν αὐτοῖς τὰ ἀνάκτορα τοῦ τελευταίου Βουλγάρου βασιλέως Γαβριήλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Σαμουήλ. Πρᾶξις ἔχουσα διὰ τὴν ἔνδοξον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἱστορίαν ὁμοίαν συμβολικὴν σημασίαν ὡς ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου πυρπόλησις τῶν ἀνακτόρων τῶν Ἀχαιμενιδῶν βασιλείων ἐν Περσεπόλει! Ἄλλ' εὐτυχεῖς διάδοχοι δὲν ἦσαν οἱ τοῦ Μακεδόνοσ Βασιλείου ὡς οἱ τοῦ Μεγάλου Μακεδόνοσ. Τὸ ἔργον αὐτοῦ ἔμεινε διὰ τοῦτο ἀτελειώτον καὶ ἡ βάρβαρος ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου παραμείνασα καὶ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου πάλιν βάρβαρος ἐγκαταλειφθεῖσα ἐπίκτητος Μακεδονία εἶνε ἡ ἐξ ἧσ καὶ σήμερον ὁ μέγας ἐπεκρεμάσθη κίνδυνος εἰς τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν, εἰς τὸν ἑλληνισμόν ἐν τῇ ὁλότῃ αὐτοῦ ὡς κράτους, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται «ν' ἀποβλέπη εἰς νησῦδρια» μόνον, τὸ ὁποῖον δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὡς μέλλον νὰ ὑπάρξῃ, ἂν δὲν καταστῇ δύναμις ἀκμαία ἡπειρωτικὴ, «ἄτε ἡπειρωτικὰ ἔθνη καρπουμένη» καὶ εἰς ἑαυτὴν ἐπαρκοῦσα.

(1895)

Γεώργιος Σωτηριάδης

ΣΗΜ. Τὸ δημοσίευμα τοῦτο ἀνετυπώθη ἐκ τῆσ «Ἐστίας».

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ἄπ' τὸ σκαρὶ τὸ μαγικὸ
Τοῦ Κίτσου καὶ τοῦ Χρόνη,
Βλαστάρι βγαίνω ἠρωϊκὸ,
Καὶ μέσα μου φωτιὰ γροικῶ,
Ποῦ τὴν Τουρκιὰ κορώνει.

Σέρονω φωνὴ στὴν ἐρημιὰ,
Κ' οἱ λόγγοι ἀντιλαλοῦνε.
Πὰς σὲ ραχοῦλα καθεμιὰ
Λὲς καὶ λεβέντικα κορμιὰ
Σημάδι καρτεροῦνε.

Ευπνοῦν τὰ ἔρμα τὰ βουνά,
Ευπνοῦν χωριὰ καὶ μάντρες.
Κάθε ψυχὴ παντοῦ ξυπνᾷ,
Καὶ μιὰ κρυφὴ στιγμὴ γεννᾷ
Στὴ χώρα μύριους ἄντρες.

Παιδιά, μᾶς φτάνει τὸ κρασί,
Μᾶς φτάνει τὸ μεθύσι.
Μᾶς ἔμεινε ἡ δουλειὰ μισή,
Κι' ὅποιος τὸν τύραννο μισεῖ,
Ἔχει αἷμα ἐδῶ νὰ χύσῃ.

Ἐκεῖ στίς χώραις τοῦ Βοριᾶ,
 Τ' ἀδέρφια νύχτα μέρα
 Παλεύουνε μὲ δυὸ θεριά,
 Τοῦ Βούλγαρου τὴν πονηριά,
 Τοῦ Τούρκου τὴ μαχαίρα.

Ἄς ἔρθουν πάλι τὰ παλνά,
 Κι' ἄς ἀκουστῆ τοῦφέκι!
 Πάλι ἀπὸ κάθε αἵτοῦ φωλιά,
 Ἄς πέσῃ βόλι στὰ σκυλιά,
 Ἄς πέσῃ ἀστροπελέκι.

Ἄργυρης Ἐφταλιώτης

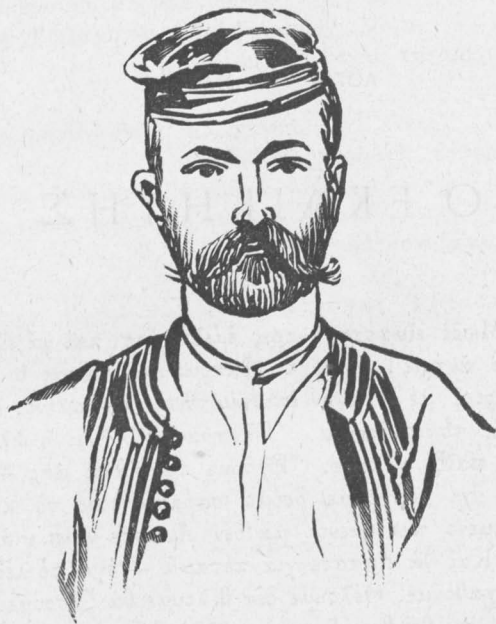

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

Ο ΕΚΔΙΚΗΤΗΣ

— Μωρέ εἴμαστε ἄντρες ἐμεῖς· ὅ,τι καὶ νὰ εἰπῆς, εἴμαστε ἄντρες! εἶπεν ὁ Μπαρμπακαληώρας ὁ ὑποναύκληρος, μὲ τρανήν ἐπισημότητα καθισμένος ἀνάμεσα εἰς τὸ πλήρωμα. "Ἐλληνας σοῦ λέει ὁ ἄλλος· δὲν εἶνε παῖξε γέλασε. "Ἐχουμε τὰ κακὰ μας — δὲν λέω τ' ὄχι· ἐπήραμε ὁρόμο στραβὸ σὰν τὸ κακοκυβερνημένο πλεούμενο· μὰ δὲν εἴμαστε ντίπ γιὰ πέταμα. Καὶ νὰ εἴμαστε γιὰ πέταμα — ἐγὼ τὸ λέω — δὲν θὰ χαθοῦμε. Θέλουμε δὲν θέλουμε θὰ ζήσουμε. Θὰ ζήσουμε καὶ θὰ θεριέψουμε καὶ θὰ δοξαστοῦμεν ὅπως καὶ πρῶτα. Τὸ σιδερόξυλο — σιδερόξυλο· εἶνε ὅσο κι' ἂν τὸ κουτσουρέψης· ὅσο κι' ἂν τοῦ μαδήσης τὴν κορφή κι' ἂν τοῦ ζεματίσης τὰ φύλλα κι' ἂν τοῦ περιονίσης τὰ κλαδιά. Ὁ λέοντας — λέοντας λέγεται ὅσο κι' ἂν τοῦ ψαλλιδίσης τὴ χήτη, κι' ἂν τοῦ κόψης τὴν οὐρά κι' ἂν τοῦ βγάλῃς τὰ νύχια κι' ἂν τοῦ ξεριζώσης τὰ δόντια. Φτάνει τὸ βρούχισμά του νὰ σὲ ρίξῃ στὰ

Γούλας Γκρούτας

Τάρταρα. Τὸ ἔχει τὸ σκαρί μας ναί· τὸ θέλ' ἡ φύσις μας νὰ εἴμαστε πάντα μεγάλοι. "Οπου κι' ἂν γυρίσης σὲ στερηές καὶ θάλασσες, σὲ νότον καὶ βορριά, σὲ ἀνατολή καὶ δύση θὰ τὸ ἴδῃς γραμμένο. Καὶ γραμμένο ὄχι μὲ ἀνθρώπινο κοντύλι· ἀλλὰ μὲ τὸ ἴδιο χέρι, τὸ ἀόρατο καὶ παντοδύναμο τοῦ Δημιουργοῦ. Εἴμαστε ἄντρες, σοῦ λέω!

Νά, κύτταξ' ἐκεῖ· ἐκεῖ κάτω στὴν ἀνατολή. Ἐκεῖ βγαίν' ὁ ἥλιος· ἥλιος λαμπρὸς καὶ ζωοπάροχος, ἀνέσπερος καὶ αἰδῖος—ὁ ἥλιος τοῦ Γένους μας. "Οποῖος δὲν ἔχει μάτια ἐκεῖνος δὲν βλέπει τὴ χαραυγὴ· ἐθνικὴ χαραυγὴ, πόθος καὶ καῦμός αἰώνων ὄλων—ὄχι κουραφέξαλα.

Κύτταξε γύρω μας. Θάλασσα φουρτουνιασμένη, οὐρανὸς κατασκότεινος, στερηές σκουντουφλιασμένες, φορτωμένες δάκρυα καὶ φαρμάκι—πένθος ἄλυτον. Θεριὰ τὰ κύματα χτυπᾶνε τὸ καράβι μας. Λύσσα καὶ χολὴ μᾶς πολεμᾷ. Τὸ νερὸ ἀνήμερο δέρνει τὴ στερηά, τὴν τρώγει, τὴν ξεσχίζει, τὴν πετσοκόβει ἄπονα, ὅσο νὰ κάμῃ τὰ πάντα θάλασσα καὶ ν' ἀπλωθῇ ἀχόρταγος ρούφουλας στὸν παράνομον κόσμον.

Μὰ γύρισ' ἐκεῖ στὴν Ἡρακλειά, στὸν ὑγρὸν κάμπον ἀνάμεσα. Καιρὸς διαμάντι· ἥλιος κατάργυρος· νερὸ τρισάγιο. Τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ ἐκεῖ ἔπεσε. "Εχεις ἀρρώστια; πῆγαινε νὰ γιατρευτῆς. "Εχεις πονόματον; ἄλειψε τὰ ματόφυλλά σου ν' ἀγναντέφῃς κόσμους. Εἶσαι κουφός; θ' ἀκούσης ἀρμονίες· βερέμης εἶσαι Διγενὴς ἔγεινες. Ἡ κολυμπίθρα τοῦ Σιλωᾶμ ἐκεῖ βρίσκεται γιὰ μᾶς. Κολυμπίθρα σωματικὴ, κολυμπίθρα ψυχικὴ, ἐθνικὴ

πρῶτ' ἀπ' ὄλα. Εἶνε ἡ ἅγια Τράπεζα, ἡ Τράπεζα τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὸ προσκυνητᾶρι τοῦ Γένους μας.

*
*
*

«Τὴν ἄπαρτη Πόλη μας καταχτητοῦ ποδάρι τὴν ἐπάτησε· — ποδάρι Βενετσάνου. Ὁ τυφλὸς Δάνδολος μὲ ξεμωραμένον ἐπιθυμῖα ἔκλεισε στὴν ἄσαρκην ἀγκαλιὰ τὴν ἄσπιλη παρθένα μας· ἐμάρανε τὰ ρόδα τοῦ προσώπου της μὲ τὸ βδελυρὸ του χνώτο· ἐρρούφηξε τὸ τρισάγιον αἷμά της μὲ τὰ σαλιαριστὰ φιλήματά του. Ἐνηακοσίων χρόνων ἔνδοξη ζωὴ τὴν ἔσβυσε εὐθὺς μ' ἓνα του σφιχταγκάλιασμα. Ὁ Λάσκαρης — φαρμακωμένης ὥρας βασιληᾶς — φεύγει μακρὰν συνεπαίροντας τοῦ ἔθνους τὴν ἐλπίδα, τὴν ἀθάνατη σπορὰ πού θὰ γυρίσῃ μιὰν ἡμέρα θεριεμένος ἐκδικητής. Καὶ ὁ καταχτητής, Φράγκοι καὶ Βενετσάνοι καὶ Γερμανοὶ ἀδέσποτοι, σὰν τὸ ἀψὺ πουλᾶρι πού τσαλαπατεῖ ἀναίσθητο μὲ τὰ πέταλά του τ' ἀβρὰ λούλουδα, χύνοντ' ἐπάνω της βίας καὶ ἀδικίας καὶ φόνου ζηλωταί. Μὲ τὸν σταυρὸ τους συντρίβουν τὸν σταυρὸ μας· μὲ τὴ θρησκεία τους πελεκοῦν τὴ θρησκεία μας. Κρημνίζουν ἐκκλησιές, ποδοπατοῦν καλλιτεχνήματα, μολύνουν ἀγιάσματα, ἀποτεφρώνουν πνευματικὰ ἀριστουργήματα· σφάζουν γέροντες, ἀτιμάζουν παρθένες, πατοῦν ἀρχόντων μέγαρα, ξαπλόνονται σὲ βρασιλικὰ κλινάρια· νεκροὺς γυμνῶν ἔνδοξους, ποδοκυλοῦν στέμματα θαυμαστά. Στενάζει ἡ Βασιλεύουσα· μυρολογεῖ ἡ Σιών μας. Καὶ ὁ Δάνδολος, γιὸς κουρσάρων δὲν λησμονεῖ τὴν τέχνη τῶν πατέρων του. Κουρσεύει τὰ θαυμαστά μας κειμήλια καὶ θέλει μὲ

ξένα καὶ ἀταίριαστα στολίδια νὰ στολίσῃ τὴν λιμνογέννητη πατρίδα του.

Γαλέρες φεύγουν καὶ γαλέρες ἔρχονται. Πέρνουν τὸν πλοῦτό μας τὸ ἀδαπάνητον· τὴ δόξα μας τὴν ἀβασίλευτη, τὴ λάμψι, τὴ σοφία, τὰ ἱερά μας. Ἡ Βενετιά τὰ δέχεται περίχαρη, στολίζεται καὶ καμαρώνει σὰν ξιπασμένη καὶ ἄμυαλη τσιγγάνα. Ζώνεται τὸ χατζάρι τοῦ Κωνσταντίνου μας τὸ εὐλογημένο, ποῦ ἔχει στὸ θηκάρι του τὸν οὐρανὸ μὲ τ᾽άστρα, τὴ θάλασσα μὲ τὰ καράβια, τὴ γῆ μὲ τὰ κάστρα της·—ἱστορία χρυσόγλυπτη τοῦ ἀπεράντου κράτους μας. Πέρνει τὴν κολυμπίθρα τὴν ἱερὴ ποῦ τόσοι ἐβαπτίσθησαν πορφυρογέννητοι γίγαντες καὶ βαφτίζει μέσα τῶν ἐμπόρων τὰ παιδιὰ. Μὲ τίς χρυσόπορτες τοῦ Ναοῦ μας στολίζει τὸν Ἅγιον Πέτρο της στήνει στοὺς πύργους της τὸ Ρωλόγι—θαῦμα τοῦ κόσμου—μὲ τοὺς Μάγους ποῦ χαρετοῦν ταπεινοὶ τοῦ Χριστοῦ μας τὴ γέννησι· στήνε στὶς πλατείας της τ'ἄλογα τ'ἀνεμοπόδαρα, λαοῦ ἀγγελόφερτου συμβολικὴ παράστασις.

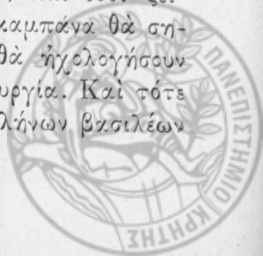
Γαλέρες φεύγουν καὶ γαλέρες ἔρχονται. Πέρνουν τὰ πλούτη μας, τὴ δόξα, τὰ ἱερά μας. Ἄλλοῦ τὰ βγάζουν στὴ Δύσι τὴν τρισβάρβαρη, νὰ ἡμερώσουν κ' ἐκείνης τοὺς λαούς, νὰ δοξάσουν κ' ἐκείνης τὰ χῶματα.

Ἡ ἀγία Τράπεζα ὅμως δὲν ἀκολουθεῖ. Ἡ πλάκα ἡ πολύτιμη, ποῦ τὴν ἔστησεν ὁ Ἰουστινιανὸς στὴ μέση τοῦ Ναοῦ, λαμπρὸ ζαφεῖρι στὴν χρυσῇ σφεντόνα του· ἡ πλάκα ποῦ ἤκουσε τόσα νικητήρια κ' ἐθυσίασαν ἐπάνω της τὰ πάντα χέρια τοῦ Φωτίου, δὲν πάει νὰ κλεισθῇ σκλάβα στὰ ἐπίβουλα τείχη, κάτω ἀπὸ τ' ἀρ-

παχτικά χέρια τοῦ Ἰνοκεντίου. *Οχι· δὲν πάει. Ἐκεῖ
 θὰ μείνη στους τόπους της τοὺς ἱερούς, κοντὰ στὴν σε-
 βαστὴ κοιτιδα της. *Ανοιξεν ἡ καρίνα τῆς γαλέρας
 στὰ οὐο κ' ἐγλύστρισην ἡ ἅγια Τράπεζα μέσα στὰ
 νερὰ τοῦ Μαρμαρᾶ. Ὁ βοῦλκος ἔφυγεν ἀπὸ κοντὰ της
 ὅπως φεύγ' ἡ ἁμαρτία τὸν σταυρὸ καὶ ὁ χρυσὸς ἄμμος
 ἐστρώθηκε κλίνη πάναγνη ἀπὸ κάτω της. Καὶ τοῦ
 Θεοῦ τὸ μάτι, τοῦ δικαιοκρίτη καὶ παντοδύναμου, ἐστά-
 θηκεν ἐπάνω της προστατευτικὸ καὶ ἄγρυπνο, ὅπως
 μάνας μάτι στὴν κούνια τοῦ μονάκρυβου παιδιοῦ της.

* * *

Καὶ ἀπὸ τότε εἶν' ἐκεῖ καιρὸς διαμάντι, ἥλιος κατάρ-
 γυρος, νερὸ τρισάγιο. Μῦρον ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸν βυθὸ
 καὶ ἀπλώνεται στὸ πρόσωπο τῆς θάλασσας περίγυρα
 καὶ κάθεται χρίσμα σωματικὸ, χρίσμα ψυχικὸ, ἔθνικὸ
 πρῶτ' ἀπ' ὅλα. *Ὅπως ἀπὸ τ' ἅγιο δισκοπότηρο βγαί-
 νει ἀόρατη ἡ σωτηρία τοῦ χριστιανοῦ, ἀόρατη θὰ ἔβγη
 ἀπὸ μέσα ἐκεῖ καὶ ἡ δική μας ἀπολύτρωσις. Ἡ χαρυγὴ
 τοῦ Γένους μας ἐκεῖ θ' ἀνατείλῃ. Ναί, ἐκεῖ θ' ἀνατείλῃ.
 Προβαίνει ὁλοένα ἡ ἅγια Τράπεζα καὶ βούλεται νὰ πιάσῃ
 τὴ στερηά. Ἄργά ἡ γλήγορα θὰ τὴν πιάσῃ τὴ στερηά.
 Καὶ τότε σ' ὅλη τὴν ἑλληνικὴ γῆ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη,
 ἀπὸ νότον καὶ βορριά, ἀπὸ ἀνατολὴ καὶ δύσι ζεί-
 δωρος ἥλιος θὰ πυρώσῃ τοὺς δούλους, καμπάνα θὰ ση-
 μάνῃ σὲ κάθε μιναρὸ καὶ τὰ τζαμιὰ θὰ ἠχολογήσουν
 στὴ χριστιανικὴ, τὴν ἔθνικὴ μας λειτουργία. Καὶ τότε
 πάλιν ἡ Χρυσόπορτα θὰ στολίσῃ ἑλλήνων βασιλέων
 θριάμβους καὶ τρόπαια.

Μὰ τότε θὰ πάρουμε καὶ τὰ κουρσεμένα μας πίσω. Τὰ πλούτη μας, τὶς δόξες, τὰ ἱερά μας. Θὰ πάρουμε τὸ χατζάρι τοῦ Κωσταντίνου καὶ τὴν κολυμπίθρα τοῦ πορφυρογέννητου· τὶς πόρτες τοῦ Ναοῦ μας, τὸ Ρωλόγι τῶν Μάγων, τ' ἄλογα τ' ἀράθυμα. Καὶ θὰ μείνη πάλι φτωχὴ καὶ ταπεινὴ ψαρούδισα ἡ Βενετιά· καὶ θὰ γένη ἡ Πόλη μας αἰῶνων καύχημα καὶ στόλος τῆς Οἰκουμένης, ὅπως πρὶν τὴν μαράνη τοῦ Βενετσάνου τὸ προδοτικὸ ἀγκάλιασμα καὶ τὸ βάρβαρο ποδάρι τοῦ Τούρκου.

Νὰ ποῦ στὸ λέω· θὰ ζήσουμε καὶ θὰ θεριέψουμε καὶ θὰ δοξαστοῦμε. Εἴμαστε ἄντρες ἐμεῖς· εἴμαστ' Ἕλληνες! . . . »

Καὶ ὀρθὸς τότε ἔρριξε τὰ μάτια φλογερά στὶς σκοτεινὲς στερηρὲς περίγυρα, σὰν προφήτης τοῦ Ἰσραὴλ ὑμνῶντας τὴν Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας ὁ Μπαρμπακαληώρας ὁ ὑποναύκληρος. Καὶ δὲν ἦταν ὄχι ὁ ναύτης ὁ ταπεινός. Ἦταν ὁ Ἕλληνισμὸς ὁ γίγαντας, μὲ τὴν ἀκλόνητη πίστι τῶν παραδόσεων καὶ τῶν θρύλων του.

Ἄνδρέας Καρκαβίτσας

ΤΟ ΚΛΕΦΤΟΤΡΑΓΟΥΔΟ

Τότες, παιδί μου, ποῦ ἔγαμε παλαιϊκὰ συνήθια,
ποῦ τρέγαμε τὸ θεριστὴ μ' ἀσκέπαστο κεφάλι,
ποῦ τὸ χειμῶνα ὀρθάνοιχτα τὰ μελαψά μας στήθια
καταφρονούσαν τῶν βουνῶν τὴν ἄγρια ἀνεμοζάλη.

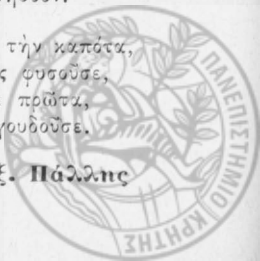
Τότες ποῦ τῆς πικρῆς σκλαβιάς μᾶς ἔτρωγ' ἡ κατάρα,
μὰ μὲ τὸ χέρι σ' τὸ σπαθί, τὸ χέρι σ' τὸ πιστόλι,
νά'ρθει ἡ στιγμὴ μ' ἀβάσταχτη προσμέναμε λαχτήρα
καὶ νὰ χυθοῦμε ἀπὸ στεριά καὶ θάλασσα ὡς σ' τὴν Πόλη.

Τότες—σ' τοὺς κλέφτικους καιροὺς, σ' τὰ χρόνια τὰ δικὰ μου,
σαπίλα πρὶν τὰ κόκκαλα μᾶς φάει ὡς σ' τὸ μελοῦδι—
σὰν τὸ τραγοῦδι ποῦ ἔβγαλα μὲ δάκρυα ἀπ' τὴν καρδιά μου,
τέτιο, παιδί μου, λέγαμε γέροι καὶ νιοὶ τραγοῦδι.

Τότες μὲ κάθε Κυριακὴ καὶ μ' ἁγίου κάθε σκόλη
τὰ παλικάρια πῆγαιναν πρῶτ' νὰ προσκυνήσουν·
κι' ἔπειτα, μέσα σ' τ' ἄσπρα τοὺς λαμποκοπῶντας ὅλοι,
ἔβγαιναν ὄξω τὸ σηρτὸ γεροπιαστοὶ νὰ στήσουν.

Τότες σ' τὴν ἐκκλησιὰ μπροστὰ πετοῦσαν τὴν καπάτα,
κι' ἐνώ τὴ χαίτη τὴ λυτὴ τ' ἀγέρι τοὺς φυσᾶσε,
ἔπιανε τὸ χορὸ ὁ παπᾶς καὶ τὸ τραγοῦδι πρῶτα,
κι' ὅλη κατόπι ἡ λεβεντιὰ μαζὶ τὸ τραγοῦδοῦσε.

Ἀλξ. Πάλλης

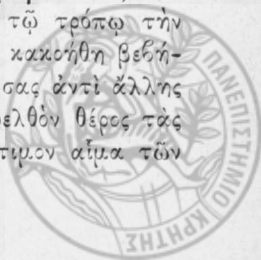

ΑΙ ΔΥΟ ΑΔΕΛΦΑΙ

Τίς ἐξ ὑμῶν τῶν δύο εἶνε ἡ πρεσβυτέρα δὲν τὸ γνωρίζει ἡ ἱστορία, τὸ ἀγνοεῖ καὶ αὐτὴ σας ἡ μήτηρ Ἑλλάς, ὧ Ἡπειρος καὶ Μακεδονία! Παρῆλθον τοσοῦτοι αἰῶνες, ἀφ' ὅτου σας ἐγέννησε καὶ σας ἐξέθρεψεν, ἀπὸ τῆς κοινῆς δὲ ἐνδόξου σταδιοδρομίας ὃ ἐπακολουθήσας χρόνος τῆς κατασχύνης καὶ τῶν πικριῶν ὑπῆρξε τοσοῦτον μικρός, ὥστε τὰ δάκρυα, τὰ ὅποια ἔχυσεν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ της καὶ τῇ συμφορᾷ σας ἀπέσβεσαν ἀπὸ τῆς μνήμης της τὸ γεγονός τίς τῶν δύο εἶδε πρώτη τὸν Ἑλληνικὸν Ἥλιον, καὶ δὲν ἀπέμεινεν ἐν τῇ μεγάλῃ της καρδίᾳ ἡ ἡ χαρά, ὅτι τῇ εἶσθε καὶ αἱ δύο θυγατέρες!

Τοῦτο τῇ ἀρκεῖ!

Πισταὶ εἰς τὴν πρὸς τὴν μητέρα σας ἱστορίην καὶ εὐγνώμονες εἰς τὸ γάλα, δι' οὗ σας ἐμεγάλωσεν, διετρανώσατε μίαν ἔτι φορὰν ἑλληνικῶ τῷ τρόπῳ τὴν Ἑλληνικὴν σας καταγωγὴν. Εἰς τὴν κακοήθη βεβήλωσιν καὶ παραμόρφωσιν τῆς ἱστορίας σας ἀντὶ ἄλλης πιστοποιήσεως ἠνοίξατε κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος τὰς φλέβας σας καὶ τὸ ὀλίγον, ἀλλὰ πολύτιμον αἷμα τῶν

Τάκης

Ναού

Τσάμης

Ζαρκάδας

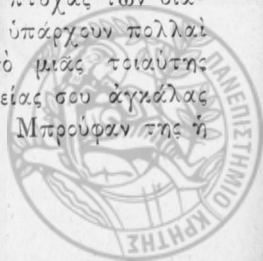
τέκνων ὑμῶν ὑπῆρξε τοσοῦτον γνησίως Ἑλληνικόν, ὥστε καταπλαγέντες νὰ σιγήσωσιν εἰ ἐχθροί μας.

Οὕτω πιστοποιοῦσι τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος τὴν καταγωγήν των!

Εἰς τὰ πυκνά σου δάση καὶ παρὰ τὰς χλοεράς τῶν ὠραίων λιμνῶν σου ὄχθας καὶ ἀνά τὰς εὐρείας σου πεδιάδας, ὧν ἀύλακόνουσι τὰ στέρνα τὰ διαυγῆ νερὰ τῶν ποταμῶν σου, ὦ Μακεδονία, παράδοξα πτηνὰ ἔψαλιν κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἄσμα τόσον γλυκύ, τοσοῦτον ἁρμονικόν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον διάτορον, ὥστε σὲ ἐξύπνησαν, ὦ πάγκαλος χώρα Ἑλληνίς, καὶ νῦν ἰδοὺ σύ, ὦ ἐπέραστος τοῦ ἑλληνισμοῦ νύμφη, ἔτοιμος νὰ σύρης τὸν χορόν, δι' οὗ μίαν μετὰ τὴν ἄλλην θὰ βίψης εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς προσμενεύσης μητρὸς τὰς χωρισμένας θυγατέρας.

Τὸ πρῶτον κελάδημα ἠκούσθη ἐκεῖ, παρὰ τὸ Ξηρολείβαδον. Καὶ ἡ ἀηδὼν. ἡ ὁποία τὸ ἔψαλεν, ὑπῆρξεν ὁ ἀθάνατος Μπρούφας! Τοιαύτης ἀηδόνος ὄχι τὸ κελάδημα, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα μόνον θὰ ἐξύπνα καὶ τὰς πέτραις καὶ ἰδοὺ διατί τὸ Ξηρολείβαδον ἀπέκτησεν εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν καὶ πᾶσαν ἑλληνικὴν ψυχὴν τὴν ἀμάραντον γλῶσσην τῆς ἀθανασίας. Τὸ ἐπότισε μετὰ τὴν ὀροσιάν, ἣτις καλεῖται αἷμα Ἑλληνικόν.

Εἰς τὰς παρὰ τὸν Αἰῶνα ποικίλας πτυχὰς τῶν διακλαδώσεων τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Πίνδου ὑπάρχουν πολλαὶ φωλεαὶ τοιοῦτων ἀηδόνων καὶ ἀπὸ μίας τοιαύτης πρώτη ἀφῆκε νὰ πετάξῃ εἰς τὰς εὐρείας σου ἀγκάλας τὸν λιγύφθογγον ἀλλὰ καὶ βροντώδη Μπρούφαν τῆς ἡ ἀχώριστος ἀδελφὴ σου Ἑπειρος.

Εὐλογημένη ἡ ὥρα ! Πρὶν ἢ ὑπὸ τὰς χιόνας καὶ τὰς
 θυέλλας τοῦ χειμῶνος σβεσθῆ τοῦ ὠραίου ἄσματος ἡ
 ἠχώ ἀνά τὰ Μακεδονικά πεδία, νέον θὰ ἀντηχήσῃ
 ἔντονώτερον κατὰ τὸ προσεχές ἔαρ καὶ ἀδελφωμένοι
 Μακεδονία καὶ Ἡπειρος ὡς πάντοτε καλοῦνται ὑπὸ
 τὰς εὐχὰς τοῦ Πανελληνίου νὰ συνεχίσωσιν ἀγῶνα,
 ὅστις ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τῆς 29 Μαΐου 1453
 καὶ δὲν θὰ λήξῃ ἢ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν Ἑλλην ἱερεὺς
 ὑμνήσῃ ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἀγίας Σοφίας τὸν κατ'
 ἐξοχὴν τῶν Ἑλλήνων Σωτῆρα.

Σὺ, Μακεδονία, καλεῖσαι πρώτη νὰ ἀρχίσῃς τὸν
 πυρρίχουον ὑπὸ τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο ἄσμα. Ἐγείρου καὶ
 ἐνθυμοῦ, ὅτι παλαιωθεῖσα δὲν ἐγήρασας, ὕψωσε τὸν κρα-
 ταῖόν σου βραχίονα τῆς δεξιᾶς ὃν θὰ σοῦ ὀπλίσῃ ἡ
 μήτηρ. Κτύπησε ὡς λέαινα τοὺς ἀμειλίκτους ἐχθροὺς
 τῆς καταγωγῆς σου καὶ κράτει σφιγκτὰ διὰ τῆς ἀρι-
 στερᾶς τὴν ἀδελφὴν σου Ἡπειρον, ὥστε τοῦ αἰωνίου
 πλέον μετὰ Ἑλλάδος ἐνηγκαλισμοῦ σου νὰ μετᾶσχῃ
 καὶ ἐκεῖνη !

Ἄν σᾶς ἦνωσεν ἡ δυστυχία, ἐν τῇ χαρᾷ δὲν πρέπει
 νὰ χωρισθῆτε !

Γ. Λαμπροῖδης

Μ Α Κ Ε Δ Ο Ν Ι Α

Μακεδονία! ἑλληνική πνοή τὴν ἀνασταίνει,
Κι' ὅσο κι' ἂν λυώνῃ τὸ κορμί, μὰ ἡ ψυχὴ ἀπομένει.
Ἄθνατος ἀνάμεσα στοὺς κύκλους τῶν αἰώνων,
Ἄλέξανδρε, ὦ βασιλιᾶ, τρανὲ τῶν Μακεδόνων,
Ἐσὺ ἡ ψυχὴ της, εἶσ' ἐσύ! Παντοῦ εἶσαι σκορπισμένος·
Κάθε ποτάμι της γοργό, καὶ κάμπος ἀνθισμένος,
Οἱ λόγγοι, οἱ χῶρες, τὰ χωριά, κ' ἡ πειδὸ κρυφὴ μεριά της,
Ἄπειδὸ μέγας ἄρχοντας, κι' ὄπειδὸ μικρὸς χωριάτης,
Κι' ὅσα ζωὴ δὲν ἔχουνε, κι' ὅσα ζωὴ βαστοῦνε
Σ' ἔχουν στὸ νοῦ, σὲ προσκυνοῦν, θαρρεῖς σὲ καρτεροῦνε,
Κι' ὅταν φουρτούνα ῥυάζεται στὴ χώρα καὶ ξεσπάει,
« Ὁ βασιλιᾶς Ἄλέξανδρος, κράζουν, περνᾷ καὶ πάει! »

Κωδῆς Παλαιᾶς

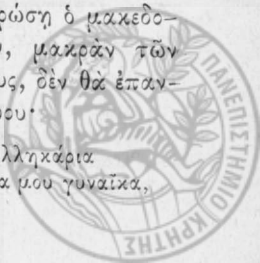

ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΕΣ

Ἡ Μακεδονία δὲν ἀντήχησε τὸ πρῶτον ἐφέτος ὑπὸ τοῦ κράτους τῶν ὅπλων ἑλληνικῶν ἀρματωλικῶν δμάδων, διεκδικουσῶν τὰ ἐν τῇ ἐνδόξῳ χώρᾳ πατροπαράδοτα δίκαια τοῦ ἑλληνισμοῦ. Οὐδὲ διετρανώθη τὸ ἑλληνικὸν φρόνημα τὸ διαπνέον τὴν μακεδονικὴν χώραν τὸ πρῶτον κατὰ τὸν ἱερόν ἀγῶνα διὰ τῆς ἀνδρείας τῶν Ἁγιορειτῶν, τῶν ἀνδραγαθημάτων τῆς Κασσάνδρας καὶ τῶν θυσιῶν τῆς Ναούσης.

Πολὺ πρὸ τοῦ 1821 συνεσείσθη ὁ Ὀλυμπος καὶ ἐκινήθη ἡ Μακεδονία ὑπὸ τῆς ἀνδραγαθίας Ἑλλήνων ἀρματωλῶν. Ἡ δημοτικὴ ποίησις ἔρρανε τὰ ὠραιότατα τῶν ἀνθέων τῆς εἰς τὴν μνήμην τῶν γενναίων, οἵτινες ἀντέστησαν θαρραλέοι πρὸς τὴν βίαν τοῦ κατακτητοῦ. Ὅταν ποτὲ γραφῇ πλήρης ἡ ἱστορία τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ἐκείνης τοῦ ὑποδοῦλου ἔθνους διὰ τῶν ἀρματωλῶν, σελίδας ὅλας θὰ πληρώσῃ ὁ μακεδονικὸς ἀρματωλισμός. Πόσοι ἐξ αὐτῶν, μακρὰν τῶν οἰκείων ἀγωνιζόμενοι πρὸς τοὺς Τούρκους, δὲν θὰ ἐπανελάβον τὴν παράκλησιν τοῦ Γέρω Ζήδρου.

Παρακαλῶ τὴ συντροφιά κι' ὅλα τὰ παλληκάρια
νά μου ἔγνοιαστοῦν τὸ σπίτι μου, τὴ δόλια μου γυναῖκα,

νά μου κυττάζουν τὸ παιδί, τὸ μαῦρο τὸ Δημήτρι,
 'ποῦνε μικρὸ κι' ἀνήλικο κι' ἀπὸ κλεφτιά δὲν ξέρει.

Ἡ μοῦσα τοῦ λαοῦ ἀναπαρέστησε τοὺς ἥρωικούς
 ἐκείνους προμάχους τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ὧν ἕκα-
 στος ἠδύνατο νὰ προστήσῃ εἰς ἑαυτὸν καὶ τοὺς περὶ
 ἑαυτὸν πρόγραμμα ὡς ὁ Νάννος

τριῶ μερῶ περπατησιὰ νὰ πάρωμε μιὰ νύχτα.

Μόνον ἡ νεσελληνικὴ λέξις λεβεντιά δύναται νάνα-
 παραστήσῃ τὸν μετὰ χάριτος ἠνωμένον παλληκαρι-
 σμὸν, τὴν μετὰ θαυμασίου ἠρωισμοῦ γλαφυρὰν εὐσω-
 μίαν ἀνδρῶν εἰς ὁ Λάππας, ὁ πρῶην ψυχογιὸς τοῦ
 Ζήδору. Ὅτε ὁ ψυχοπατέρας αὐτοῦ ἐπὶ τῷ γάμῳ τοῦ υἱοῦ

ἐκάλεσε τὴν κλεφτουριά, τὰ δώδεκα πρωτᾶτα,
 τὸν Λάππα δὲν ἐκάλεσε, τὸ μαῦρο ψυχοπαῖδι.
 ὅλοι πηγαίνουν κέρασμα κριάρια μὲ κουδούνια
 κι' ὁ Λάππας πάγει ἀκάλεστος μὲ ζωντανὸ ἀλάφι.

Θὰ ἦτο μακρὸς ὁ κατάλογος τῶν ἐν Μακεδονίᾳ
 ἀθλησάντων ἀρματωλῶν τῶν μετὰ τῶν ἐν Ἠπείρῳ,
 Θεσσαλίᾳ καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι συμπαρασκευασάντων
 τὸν μέγαν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Οἱ ἐνδοξότατοι
 ὁ' αὐτῶν παρουσιαζονται καθ' οὓς χρόνους ἐν Ἠπείρῳ
 ἄρχων ὁ Ἀληπασσᾶς ἐθεώρει ὕβριν πᾶσαν μὴ προσχώ-
 ρησιν ἀρματωλοῦ εἰς αὐτόν. Καὶ ὅμως εἶνε γνωστὴ ἡ
 ἐπιγραμματικὴ ἀπάντησις τοῦ Λιάκου:

— «Προσκύνα, Λιάκο, τὸν πασσᾶ, προσκύνα τὸ βεζύρη,
 πρῶτος νὰ εἶσ' ἀρματωλὸς, δερβέναγας νὰ γείνης.»

Κι' αὐτῆνος ἀποκρίθηκε μαντᾶτα καὶ τοῦ στέλνει:

— «Ὅσο 'νε ὁ Λιάκος ζωντανὸς, πασσᾶ δὲν προσκυνάει.

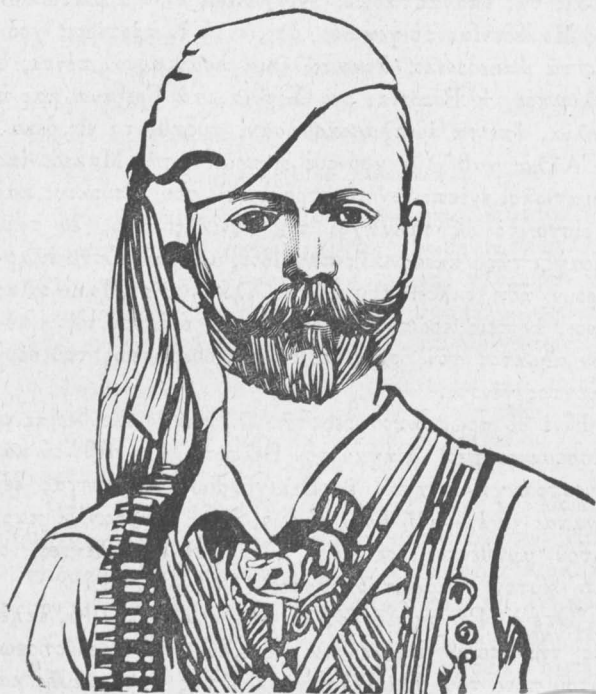
Πασσᾶ 'χει ὁ Λιάκος τὸ σπαθί, βεζύρη τὸ τουφέκι.»

Ἀρκείτω δὲ πρὸς ἔνδειξιν τῆς μεγάλης ἐν ταῖς παραμοναῖς τῆς ἐπαναστάσεως ἐνισχύσεως τῶν ἀρματωλῶν τῆς Μακεδονίας τὸ γεγονός, ὅτι, ἐν ᾧ ἐν πρότεροις χρόνοις τὰ μακεδονικὰ ἀρματωλίγια ἦσαν μόνον πέντε, ὁ Ὀλυμπος, ἡ Βέρροια, τὰ Σέρβια, τὰ Γρεβενὰ καὶ ἡ Μηλιά, ἔπειτα ἐδιπλασιάσθησαν, ἀύξηθέντα εἰς δέκα.

Ἀλλὰ καθ' οὗς χρόνους οἱ πρῶτοι τῆς Μακεδονίας ἀρματωλοὶ ἐνέσπειρον τὸν τρόπον εἰς τοὺς Ἰούρκους καὶ παρίσταντο ὡς πρόμαχοι τῆς ἐθνικῆς ιδέας ἐν ταῖς φάραξι τῆς μακεδονικῆς πατρίδος, μακρὰν αὐτῆς ἐμαρτύρουν ἤδη φιλοπάτριδες τῆς ἐλληνικῆς Μακεδονίας γόνοι, ἐν τοῖς πρώτοις ὑπογράψαντες διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν αἵματος τὸν ὄρκον περὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ δουλεύοντος γένους.

Εἶνε οἱ πρωτομάρτυρες τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας οἱ τασσόμενοι περὶ Ῥήγαν τὸν Βελεστινλῆν, μεθ' οὗ καὶ συνεστραγγαλίσθησαν ἐν Βελιγρὰδιῳ. Ὁ Ῥήγας δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῆ ἄνευ αὐτῶν, διότι ὑπῆρξαν οἱ παρ' αὐτοῦ μυηθέντες, οἱ μετ' αὐτοῦ συνεργασθέντες, οἱ μετ' αὐτοῦ συμμαρτυρήσαντες.

Ὅτε ὁ Ῥήγας μετέβη εἰς Βιέννην τῷ 1796, ἐκλέξας τὴν πόλιν ἐκείνην ὡς κέντρον τῆς συνεννοήσεως αὐτοῦ πρὸς τοὺς Πανέλληνας καὶ τῆς παρασκευῆς καὶ ἐκτυπώσεως τῶν ἐντύπων, ἅτινα ἔπρεπε κατὰ τὸ σχέδιον αὐτοῦ νὰ προηγηθῶσι τοῦ ἐπιχειρηθησομένου μεγάλου ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως ἀγῶνος, εὗρέθη ἐν μέσῳ ὀμίλου νεαρῶν ἐμπόρων καὶ σπουδαστῶν διατριβόντων ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ πόλει. Οὐδ' εἶνε ἄπορον, ὅτι ἐσχέτισθη καὶ μετὰ Μακεδόνων, διότι τὸ μέγιστον μέρος

Βερόβρας

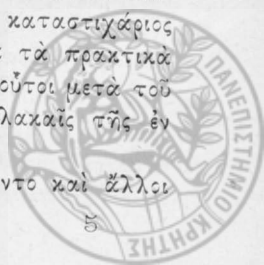

τῆς ἐν Βιέννῃ ἐλληνικῆς παροικίας ἀπετέλουν μέχρις αὐτῶν τῶν μέσων τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος Μακεδόνες, ὧν τινες μάλιστα ἦσαν καὶ ὑπήκοοι Αὐστριακοὶ, μεγάλοι δ' ἄλλως ἦσαν αἱ μετὰ τῆς Αὐστρίας ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Μακεδονίας ἐπὶ τουρκοκρατίας. Καὶ ἐλληνικὸν δὲ τυπογραφεῖον ὑπῆρχεν ἐν Βιέννῃ, τὸ τῶν ἐκ Σιατίστης Μακεδόνων ἀδελφῶν Πούλιου, ἐν ᾧ ἐξετυπώθη ὁ ὑπὸ τοῦ συνεργάτου τοῦ Ῥήγα Κωνσταντίνου Σακελλαρίου μεταφρασθεὶς πρῶτος τόμος τοῦ Ἀναχάρσιδος τοῦ ἀββᾶ Βαρθελεμῆ καὶ ὁ Ἠθικὸς τρίπους τοῦ Ῥήγα, ἐδημοσιεύτο δὲ καὶ ἐλληνικὴ ἐφημερίς. Καὶ ἡ δημοκρατικὴ δὲ προπαίδεια τοῦ Ῥήγα μετὰ οὗο ἐν αὐτῇ ἐπαναστατικῶν ἀσμάτων ἔμελλε νὰ ἐκτυπωθῆ παρὰ τῷ Μαρκίδῃ Πούλιῳ.

Ἄποια δὲ ἡ συνεργασία τῶν ἐν Βιέννῃ φιλελευθέρων Μακεδόνων μετὰ τοῦ Ῥήγα κατεφάνη εὐθύς ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν κατὰ τὰ τέλη Νοεμβρίου 1797 σύλληψιν αὐτοῦ ἐν Τεργέστη καὶ ἀπαγωγὴν εἰς Βιέννην.

Μεταξὺ τῶν πέντε, οἵτινες συνελήφθησαν τῇ 13 Δεκεμβρίου, ἄτε θεωρούμενοι ὡς ὑποπτοὶ ἐπὶ συνεργίᾳ μετὰ τοῦ Ῥήγα, ἦτο πλὴν τοῦ Γεωργίου Πούλιου, τοῦ ἐτέρου τῶν ἀδελφῶν τῶν διευθυνόντων τὸ ἐλληνικὸν τυπογραφεῖον, καὶ ὁ Παναγιώτης Ἐμμανουήλ ἐκ Καστορίας, ἄγαμος, ἐτῶν εἰκοσιῶο, πρῶην καταστιχάριος παρὰ τῷ Χίῳ ἐμπόρῳ Ἀργέντῃ κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς ἀνακρίσεως. Καθεῖρχθησαν δὲ καὶ οὗτοι μετὰ τοῦ Ῥήγα καὶ τοῦ Κορωνιοῦ ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς ἐν Βιέννῃ ἀστυνομίας.

Μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας προεφυλακίζοντο καὶ ἄλλοι

ὑποπτοι, ἐν οἷς καὶ Μακεδόνες, ὁ Ἰωάννης Ἐμμανουήλ, ἐτῶν εἰκοσιτεσσάρων, ἄγαμος, φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς, πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ προμνημονευθέντος Παναγιώτου, ὁ Θεοχάρης Γεωργίου Τορουντζίας, ἐκ Σιατίστης, ἄγαμος, ἐτῶν εἰκοσιδύο, ἔμπορος, ὁ ἐκ Κοζάνης Κωνσταντῖνος Δούκας καὶ ὁ ἐκ Καστορίας Γεώργιος Θεοχάρης.

Καὶ ὁ μὲν τελευταῖος, ὢν ὑπήκοος Αὐστριακός, ἐσώθη διὰ τῶν παρὰ τῆ αὐστριακῆ αὐλῆ ἐνεργειῶν τῆς Γερμανίδος συζύγου του, καὶ μόνον ἐξωρίσθη, φυγὼν εἰς Φραγκφούρτην, ἔπειτα δ' εἰς Λειψίαν, ἐνθα καὶ ἀπέθανε τῆ 19 Ἰουλίου 1843 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν ὀγδοήκοντα καὶ ἐξ ὡς πρόξενος τῆς ἤδη ἀπελευθερωθείσης Ἑλλάδος. Τούτου δ' υἱὸς ἦτο ὁ Νικόλαος Θεοχάρης ὁ τῷ 1843 ὑπουργὸς γενόμενος καὶ σύζυγος τῆς παρὰ τῆ βασιλίσσῃ Ὀλγα μεγάλης κυρίας, τῆς κυρίας Ἐλένης Θεοχάρη. Εἰς Σαξονίαν δ' ἐξωρίσθησαν καὶ οἱ ἀδελφοὶ Πούλιοι, οἵτινες ἦσαν Αὐστριακοὶ ὑπήκοοι, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Δούκας, ὅστις, ὢν ὑπήκοος Ῥώσος, ἔφυγεν εἰς Λειψίαν, ἐνθ' ἀπέθανε τῷ 1814 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν ἐξήκοντα καὶ ἐνός.

Ἄλλὰ δὲν ἐσώθησαν ὁμοίως ἐκεῖνοι τῶν Μακεδόνων συνεργῶν τοῦ Ῥήγα ὅσοι ἦσαν ὑπήκοοι Τοῦρκοι. Οὗτοι ἐνόουν, ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ σώσῃ αὐτοὺς, ὅτι ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις εἶχε λόγους ἰσχυροὺς νὰ φανῆ ἀρεστή εἰς τὴν Πύλην, ἐκδιδοῦσα αὐτοὺς εἰς αὐτήν, ἂν εὕρισκοντο ἔνοχοι στάσεως ἐναντίον τοῦ ἐν Τουρκίᾳ καθεστῶτος. Ἄλλ' οἱ εὐτολμοὶ ἐκεῖνοὶ μηχανῆται, οἵτινες μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἀγάπης ἦσαν προσηλωμένοι εἰς

τὸν πρεσβύτερον Ῥήγαν ὡς ἀρχηγόν. οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι πατριῶται, ὧν τὰ σχέδια καὶ ὁ θεύριος τοῦ Ῥήγα εἶχον ἐξάψει τὸ ἔθρονημα, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐγκαταλίπωσιν ἐν ταῖς ὥραις τοῦ κινδύνου τὸν ἐλευθερωτὴν. Θαρραλέοι οὐδὲν ἀπέκρυψαν πρὸ τοῦ Βιενναίου ἀνακρίτου, καὶ αἱ καταθέσεις αὐτῶν εἶνε αὐτόχρομα ἐπιγράμματα πατριωτισμοῦ καὶ συμπλήρωμα τοῦ μεγάλου προγράμματος τοῦ Ῥήγα, ὅπερ ἀπαρχμείωτον ἠθέλησεν ὁ πρωτομάρτυς νὰ τηρήσῃ μέχρι τοῦ τάφου.

Πῶς νὰ ἐγκαταλίπωσιν ἐκεῖνον μεθ' οὗ συνειργάζοντο δραστηρίως ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ γένους; Πῶς νὰ ρηθῇ ὁ Παναγιώτης Ἐμμανουήλ, ὅτι αὐτὸς εἶχεν ἀναγνώσει νύκτωρ κρύφα καὶ ἐν παραβύστῳ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ Χίου Ἀργέντη τὴν ἐπαναστατικὴν προκήρυξιν τοῦ Ῥήγα εἰς ἐπήκοον τῶν ἄλλων ἐταίρων, συγκινῶν καὶ συγκινούμενος; Πῶς νὰ μὴ ὁμολογήσωσιν οἱ Μακεδόνες συνεργοὶ τοῦ ἐλευθερωτοῦ, ὅτι ἤδη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1796 ἤκουσαν τὸ πρῶτον μετὰ τὸ μεσημβρινὸν ἄριστον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Χίου πατριώτου τὸν Ῥήγαν παίζοντα ἐπὶ τοῦ αὐλοῦ τὸν θεύριον καὶ συγκινοῦντα διὰ τοῦ περὶ τὴν τράπεζαν χοροῦ αὐτοῦ τοὺς μυστικοὺς δαιτυμόνας τοῦ θιάσου ἐκείνου τοῦ ὄνειρευομένου Ἑλλάδα ἐλευθέραν; Πῶς ἤδυναντο νὰ λησμονήσωσιν ποτε ὁ Ἰωάννης Ἐμμανουήλ καὶ ὁ Γορουντζίας τὴν κρίσιμον ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ Ῥήγας ἐπέβαλε κρύφα εἰς τὴν χεῖρα αὐτῶν ἐν τινι καφενεῖῳ καὶ ἐν τινι πλατεῖᾳ τῆς Βιέννης τὰ πρῶτα ἀντίτυπα τῆς ἐθνεγερτικῆς προκηρύξεως, ἅτινα, αὐτὸς ἐπιστατήσας ἐπὶ δύο ὄλας νύκτας ἐν τῷ τυπογραφεῖῳ τοῦ Ηούλιου

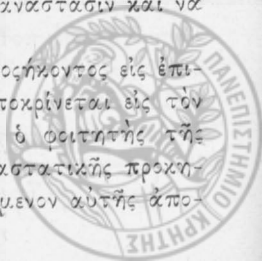
ὑπὸ τὸ φῶς τῶν λύχνων ἐν μέσῳ φόβου καὶ τρόμου, ὡς εἰ ἐπετέλει ἔργον σκότιον, εἶχε πικραλάθει ὑγρά ἀκόμη ἀπὸ τῶν πιεστηρίων;

Μνήμονες τῶν συγκινητικῶν ἐκείνων ἐπεισοδίων, τῶν ἐνθουσιωδῶν καὶ μυστικῶν αὐτῶν ἐλπίδων, ἀντιμέτωποι τοῦ μαρτυρίου, ὅπερ προσεμειοῖα ἤδη εἰς αὐτούς, δὲν ἐπτοήθησαν νὰ ὁμολογήσωσι τὰ πάντα εἰς τὸν ἀνακριτὴν.

Ἴδού διὰ πρίων εὐπαρρησιάστων λόγων ὁμολογοῦσιν οἱ ἀδελφοὶ Ἐμμανουὴλ τὴν συμμετοχὴν των εἰς τὰ σχέδια τοῦ Ῥήγα κατὰ τὸ ἐπίσημον πρωτόκολλον τῆς ἀνακρίσεως.

Ἵλιγώτερον εὐσθενῆς εἶνε ὁ νεώτερος τῶν ἀδελφῶν, ὁ Παναγιώτης, ὁ ἔμπορος, ὅστις καὶ καταθέτει «ὅτι
» πολλακίς ἔκαμε λόγον περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς
» Ἑλλάδος μεταξὺ φίλων ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ Ἄρ-
» γέντη, ὅτι ηὐχέθη νὰ ἐπέλθῃ τοιαύτη ἕνεκα τῆς
» μεγάλης πίεσεως καὶ τῆς τυραννίας τῶν Τούρκων,
» μάλιστα δὲ καὶ ὅτι ἐξεφράσθη, ὅτι μετὰ τὴν ἀπο-
» κατάστασιν τῆς ἐλευθερίας θὰ μεταβῆ πάραυτα εἰς
» τὴν πατρίδα του· ἀλλ' ἀρνεῖται, ὅτι ἐκήρυξε, καθ' ἃ
» δισχυρίζεται ὁ Ἄμειρος, ὅτι εἶνε πρόθυμος νὰ συντε-
» λῆσῃ τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ νὰ
» συμμετάσχῃ αὐτῆς.»

Μετὰ παρρησίας δὲ καὶ σθένους προσήκοντος εἰς ἐπι-
στήμονα καὶ λάτρην τῶν Μουσῶν ἀποκρίνεται εἰς τὸν
ἀνακριτὴν ὁ πρεσβύτερος Ἰωάννης, ὁ φοιτητὴς τῆς
ιατρικῆς, ἐρωτώμενος περὶ τῆς ἐπαναστατικῆς προκη-
ρύξεως τοῦ Ῥήγα, ὅτι «τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ἀπο-

» σκοπεῖ εἰς ἐπανάστασιν ἐν Ἑλλάδι, καὶ διὰ τοῦτον
 » τὸν λόγον αὕτη εὐηρέστησεν εἰς αὐτὸν, ἐπειδὴ ὀφείλει
 » νὰ ὁμολογήσῃ εἰλικρινῶς, ὅτι τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς
 » Ἑλλάδος ἐπιθυμεῖ ἐκ βάθους τῆς καρδίας του καθ'
 » ὅτι ἡ πατρίς του διὰ τόσων αἰώνων στενάζει ὑπὸ τὸν
 » βαρβαρώτατον καὶ τυραννικώτατον ζυγὸν τῶν Τούρ-
 » κων, τοῦ καθολικοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀσπόνδου ἐχθροῦ.»

Πόσον προσεγγίζει ἡ κατάθεσις αὕτη τοῦ εὐσθενε-
 στάτου Μακεδόνα πρὸς τὴν μεγάλην ὁμολογίαν τοῦ
 Ῥήγα, καταθέσαντος, «ὅτι πάντοτε ἐπεθύμει τὴν
 » ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ
 » ζυγοῦ καὶ δὴ ὅτι μετὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του
 » τοῦτο ἔχει ὡς πρῶτον πόθον, νὰ ἴδῃ ἐκδιωκομένους
 » τοὺς Τούρκους ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ προετίμα
 » νὰ ἔχῃ κυρίᾳ τὸν διάβολον μᾶλλον παρά τοιοῦ-
 » τον τύραννον οἷος ὁ Τούρκος.»

Οἱ συνεργοὶ ἀπεδεικνύοντο ἐκ τῶν ἀνακρίσεων, ἐμαρ-
 τυροῦντο ἐκ τῶν καταθέσεων οὐχ ἥττον συνένοχοι τοῦ
 μεγάλου ἐλευθερωτοῦ. Εἶχεν ἀποδειχθῆ πασιφανῶς «ὅτι
 οἱ φυλακισθέντες ἐσκόπουν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλ-
 λάδος ἀπὸ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας.» Ἐγκλημα καθο-
 σιώσεως δεινόν, ἀφ' οὗ οὐδεὶς ἐφαντάσθη νὰ σώσῃ αὐτούς.

Μετὰ βραχὺν χρόνον, περατωθεῖσῶν τῶν μετὰ τῆς
 Πύλης διαπραγματεύσεων τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως,
 ἧτις ἐζήτηει καὶ ἔλαβεν ὠρισμένα ἀνταλλάγματα τῆς
 ζητηθείσης ἐκδόσεως τῶν ἐνόχων, Αὐστριακὸς ἀνθυπο-
 λοχαγὸς μετὰ ἐμπίστων ὑπαξιωματικῶν καὶ στρατιω-
 τῶν καὶ Τούρκου ἀκολούθου τῆς ἐν Βιέννῃ τουρκικῆς
 πρεσβείας παρέλαβε τὴν πρῶταν τῆς 16 Ἀπριλίου

1798 ἐκ τῶν φυλακῶν τῆς ἐν Βιέννῃ ἀστυνομίας ὀκτῶ ὀδεμίους. Ἦσαν Ῥήγας ὁ Βελεστινλῆς, οἱ Χῖοι Ἀργέντης καὶ Κορωνιός, ὁ Ἡπειρώτης ἰατρός Νικολίδης, ὁ Κύπριος Καρατζᾶς καὶ οἱ τρεῖς Μακεδόνες, ὁ Σιατιστεὺς Θεοχάρης Τορούντζιας καὶ οἱ δύο ἐκ Καστορίας ἀδελφοὶ Ἰωάννης καὶ Παναγιώτης Ἐμμανουήλ.

Τὴν 22 Ἀπριλίου ἡ συνοδία ἔφθασε διὰ ξηρᾶς εἰς Σεμλίον. Τὴν δ' ὑστεραίαν, ἀποπλεύσαντες διὰ τοῦ Δουνάβεως, ἔφθασαν τὴν 28 Ἀπριλίου εἰς Βελιγράδιον, καὶ τὴν ἐπομένην παρεδίδοντο ὑπὸ τοῦ Αὐστριακοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ κατ' ἄνδρα εἰς τὸν καίμακάμην Βελιγράδιου ἐπὶ ἀποδείξει, ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν.

Τὴν δὲ 17 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ συνταγματάρχης Schertz ἔγραφεν ἐκ Σεμλίνου εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν τὰ ἑξῆς·

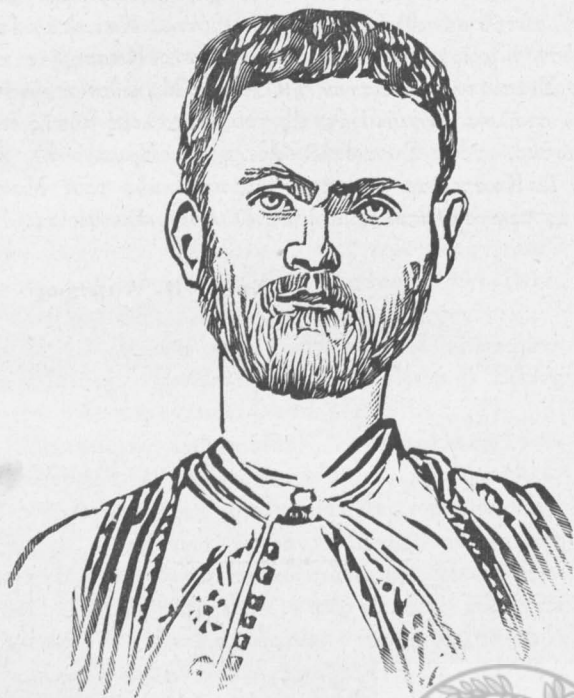
« Ὁ καίμακάμης Βελιγράδιου ἔλαβε τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως φερμάνιον, κατ' ὃ ἐν μεγίστῃ μυστικότητι τὴν τρίτην μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ φερμανίου ἡμέραν διέταξε νύκτωρ τὸν στραγγαλισμὸν πάντων τῶν ὀκτῶ καθειργμένων Ἑλλήνων, μετὰ δὲ τὴν τέλει τῆς πράξεως ἐνήργησε νὰ διαδοθῆ, ὅτι εἶχον ἀποδράσει ἅπαντες ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ ὃ ἔστειλεν ἄνδρας πρὸς ὀῆθεν καταδίωξιν αὐτῶν ἀνά τὰς λεωφόρους. »

Ἡ βραχεῖα ἀλλ' ἐπίσημος αὕτη σημείωσις ὀηλοῖ τὸ τραγικὸν τέλος τὸ ἐπελθὸν τὴν 11 ἢ 12 Ἰουνίου 1798. Ποιητικοὶ θρύλοι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περιέβχλον δι' αἰγλῆς ἀλησιμονήτου τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου πρωτομάρτυρος τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἀλλὰ μὴ λησμο-

νώμεν τοὺς μετ' αὐτοῦ στραγγαλισθέντας παρὰ τὰ ὕδατα τοῦ κυανοῦ Δουνάβεως, μὴ λησμονῶμεν τοὺς μετ' αὐτοῦ συναθλήσαντας Μακεδόνες. Καὶ ὅταν ἐπι- κλώση ἡ μοῖρα τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Καστορίας καὶ τῆς Σιατίστης, ἅς στήσῃ ἡ ἐλευθέρη Μακεδονία εὐγνώ- μων στήλην μνημόσυνον εἰς τοὺς μεγάλους αὐτῆς πα- τριώτας, τοὺς Σιατιστεῖς ἀδελφοὺς Ἐμμανουήλ καὶ τὸν ἐκ Καστορίας Θεοχάρην Τορουντζιαν, τοὺς Μακε- δόνες πρωτομάρτυρας τῆς πανελληνίου ἐλευθερίας.

Σπυρ. Π. Λάμπρος

Λαχτάρας

ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

Τὸ μάτι νᾶναι ἀδάκρυτο, νὰ μὴ θρηνήῃ τὸ στόμα.
Γι' αὐτοὺς ποῦ τρέξαν ὡς ἀετοί,
Καὶ ἀφήκανε στὴν ποθητὴ

Μακεδονία τὸ σῶμα.

Λιβάνι καίει νεκρώσιμο καὶ ψαλμοφῶδια θλιμμένη
Μᾶς ἔρχεται στὴν ἀκοή,
'Ἄλλ' ἀπ' τὸ θάνατο ζωὴ

τώρα ἐδῶ μέσα βγαίνει.

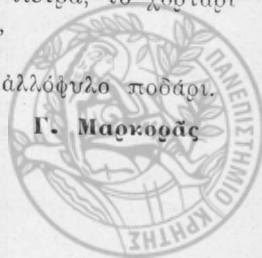
Ζωὴ ποῦ κάθε μαύρη μας ἢ ταπεινὴ φροντίδα
Διώχνει μὲ μιᾶς, ὡς καθενοῦ
Στένει βασίλισσα στὸ νοῦ

τὴν ἀκριβὴ πατρίδα·

Καθὼς τὸ αἷμα, πῶδαψε τὴν πέτρα, τὸ χορτάρι
'Εκεῖ στοῦ πόθου μας τὴ γῆ,
Θὰ σπρώξῃ 'ς ἄτιμη φυγὴ

τὸ ἀλλόφυλο ποδάρι.

Γ. Μαρκοῦδης

ΤΑ ΔΥΟ ΔΕΝΤΡΑ

Ὁ χιονισμένος Ὀλυμπος γέρνει βαρεῖα καὶ κλαίει
καὶ ἔς τὴν κορφή του ἓνα δεντρὶ μοιρολογᾷ καὶ λέει :

—Ποῦν' οἱ καιροὶ τῆς λεβεντιᾶς, τὰ δοξασμένα νειᾶτα
ποῦ τριγυρνοῦσε ἢ κλεφτουριά καὶ τὰ καπετανᾶτα
μὲ τ' ἀσημένια τ' ἄρματα καὶ τ' ἀργυρᾶ πιστόλια
κ' ἐφούσκοναν τὰ φλάμπουρα κ' ἐσφύριζαν τὰ βόλια
περιγελωῶντας ξάστερα τὸ φόβο τοῦ θανάτου ;
ποῦν' οἱ καιροὶ ποῦ ἀκούγονταν ἔστον ἴσκιό μου ἀπὸ κάτου
τραγοῦδια, λιανοτραγοῦδα τοῦ πληγωμένου κλέφτη ;
Ἄγ! τὴν νειότη ἐγέρασε κ' ἄδοξα ζῆ καὶ πέφτει
καὶ μηδ' ἀκούγεται καρδιὰ μέσα σὲ στήθια ψόφια...
Μαύρη σκλαβιά μ' ἐπλάκωσε κ' ἐμὲ καὶ τὰ συντρόφια!

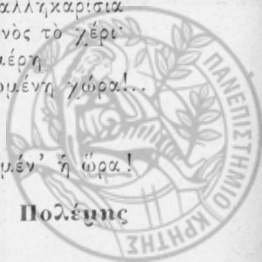
Κι' ἀπὸ τοῦ Πίνδου τὴν κορφή ποῦ φθίνει ἔστα οὐράνια
ἀπολογιέται ἓνα δεντρὶ καὶ λέει μὲ περηφάνεια :

—Μὴν κλαῖς, δεντρὶ ἀπ' τὸν Ὀλυμπο, σὰν τὰ λιγνὰ χορτάρια·
ἐχθὲς προχθὲς ἐπέρασαν μιὰ φούχτα παλληκάρια,
λεβένταις λιγερόκορμοι, ψηλοὶ σὰν κυπαρίσσια·
γερὴ καρδιὰ ἔς τὰ στήθη των κτυπᾷ παλληκαρίσια
κι' ἀνατριχιάζουν τ' ἄρματα ἔς τοῦ καθενὸς τὸ χέρι·
ἴσα τὸ δρόμο ἐπήρανε γιὰ τὰ δικά σου μέρη
ν' ἀπλώσουνε τὴ λευθεριά ἔς τὴ σκλαβωμένη γῶρα!..

Κ' εἶπε τὸ δέντρο τοῦ Ὀλυμπου :

—Εὐλογημέν' ἡ ὥρα!

Ἰωάννης Πολέμης

Ο ΒΟΥΛΓΑΡΟΣ

Ὅσάκις ἐνίοτε πηγαίνω εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ δικηγόρου Β. μᾶς φέρει καφέ ἐκ τοῦ παρακειμένου μικροῦ του καφενεῖου ὁ μπάρμπα Γιώργης, ἄνθρωπος πενήντα πέντε περίπου ἐτῶν οὐχὶ ἀντιπαθητικῆς μορφῆς, μελαχροινὸς καὶ μισόψαρος. Ἔρχεται δὲ καὶ ἀπέρχεται χωρὶς ποτε νὰ εἶπη λέξιν.

— Σὰν νὰ μοῦ φαίνεται, μπάρμπα Γιώργη, τοῦ εἶπα μίαν ἡμέραν, ὅτι ὁ καφές σου εἶνε ἐγγχώριος.

Ὁ μπάρμπα Γιώργης δὲν διεμαρτυρήθη. Ἄντ' αὐτοῦ ὅμως ὁ δικηγόρος εἶπε :

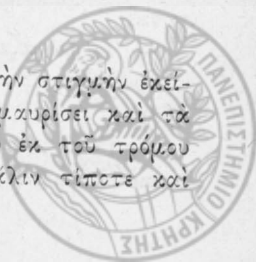
— Ὅχι, ὁ καφές του εἶνε ἄδολος. Ὁ μπάρμπα Γιώργης εἶνε καθ' ὅλα εὐθύς καὶ καλὸς ἄνθρωπος· ἓνα κακὸ μόνον ἔχει·

— Τί ;

— Εἶνε Βούλγαρος.

— Βούλγαρος !

Ἡτένισα τὸν καφεπώλην, ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐσήκωνε τὸν δίσκον του. Εἶχε μαυρίσει καὶ τὰ φλυτζάνια ἐχόρευσαν ἐπὶ τοῦ δίσκου ἐκ τοῦ τρόμου τῶν χειρῶν του. Ἄλλὰ δὲν εἶπε πάλιν τίποτε καὶ

ἀπῆλθεν. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὅμως ἀπέδωκε τὴν σιωπὴν του εἰς πείσμα ἀγρίου φανατισμοῦ, ὃ ὅποῖος ἀνεβίβαζε τὸ αἷμα εἰς τὴν κεφαλὴν του. Καὶ διὰ μιᾶς μοῦ ἐφάνη ἀπεχθέστατος. Τόσος βουλγαρικός φανατισμὸς εἰς ἄνθρωπον ὀμιλοῦντα ἑλληνικὰ καὶ ζῶντα ἐν μέσῳ Ἑλλήνων μοῦ ἐφάνη ὡς κτηνώδης αὐθάδεια ἀρνησιθρήσκου.

— Καὶ εἶνε ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν; ἠρώτησα τὸν Β. ἅμα ὁ μπάρμπα Γιώργης ἐξῆλθε.

— Ναί.

— Καὶ ὀμιλεῖ καλὰ τὰ ἑλληνικὰ;

— Σὰν κ' ἐμᾶς.

— Μὰ αὐτὸ εἶνε τερατῶδες!

Ὁ Β. ὃ ὅποῖος ἐμειδία διὰ τὴν ἔκπληξίν μου δὲν ἠδυνήθη νὰ μοῦ δώσῃ ἄλλας ἐξηγήσεις, διότι κληθεὶς ἐσπευσμένως εἰς μίαν ἐργασίαν ἀνεχώρησε.

Μετὰ δύο ἡμέρας μεταβαίνων πάλιν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ δικηγόρου, συνήντησα πρὸ τῆς θύρας τὸν μπάρμπα Γιώργην κρατοῦντα δίσκον. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἤκουσθη φωνὴ ἐφημεριδοπώλου κραυγάζοντος:

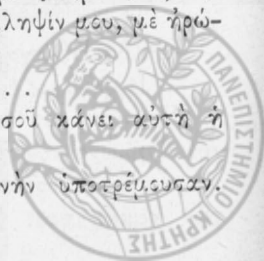
— Ἡ Ἐστία καὶ ἡ νέα νίκη τοῦ Μπρούφα!

Ὁ καφεπώλης ἀνεσκίρτησε καὶ μὲ ζωνρότητα, τὴν ὀποιάν ἐξήγησα κατὰ τὴν προκαταληψίν μου, μὲ ἠρώτησε:

— Τί φωνάζει; Ἡ νέα νίκη; . . .

— Ναί, φαντάζομαι τί κακὸ σοῦ κάνει αὐτὴ ἡ εἰδήσις.

— Γιατί; μὲ ἠρώτησε μὲ φωνὴν ὑποτρέμουσαν. Κακὸ μοῦ κάνει;

— Ναί! Δέν εἶσαι Βούλγαρος;

— Ἄ! εἰς τὸ διάολο ἐπὶ τέλους! ἀνεφώνησεν ὁ μπάρμπα Γιώργης ἔξω φρενῶν ἀπὸ θυμόν. Δέν ὑποφέρεται.

Καὶ ἐτίναξε τὸν δίσκον ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου, ὅπου ἐθρυμματίσθησαν φλυτζάνια καὶ ποτήρια. Ἐπειτα δὲ εἶπε πρὸς τὸν Β. ὅστις εἶχεν ἐμφανισθῆ εἰς τὴν θύραν τοῦ γραφείου του μὲ πονηρὸν μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη:

— Ἄλλη φορὰ νὰ ζητᾶς ἀπ' ἄλλοῦ καφέ. Μῆτε τὰ λεφτά σου θέλω, μῆτε τῆς βρῖσαις σου!

— Δέν εἶνε λοιπὸν Βούλγαρος; ἠρώτησα τὸν Β. ἐνῶ ὁ μπάρμπα Γιώργης ἔφευγεν ἐν μεγίστῃ ἐξάψει.

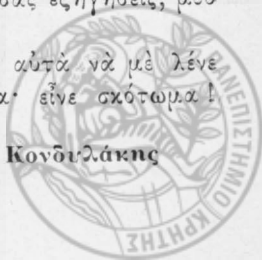
— Ὅχι, μοῦ ἀπήντησεν ὁ δικηγόρος. Εἶνε ἀπὸ τὰς Σέρρας, ἑλληὴν φανατικὸς μέχρις ἁνίας. Καὶ ἀκριβῶς τὸν λέμε Βούλγαρον διότι φουρκίζεται φοβερὰ. Ἄλλ' ἀπόψε ἐνόησα ὅτι δὲν πρέπει νὰ παίζωμεν μ' αὐτὰ τὰ πράγματα.

— Τὸν καυμένο τὸν μπάρμπα Γιώργη! Κ' ἐγὼ ποῦ τὰπίστευσα καὶ ἄρχισα νὰ τὸν ἀντιπαθῶ!...

Ἐπήγαμεν νὰ τὸν καταπραῦνωμεν, καὶ τὸν εὐρήκαμεν καθήμενον καὶ συλλογισμένον, ὡς νὰ τοῦ εἶχαν σκοτώσει τὸν πατέρα. Εἰς τοὺς τοίχους τοῦ καφενείου του ἦσαν κολλημέναι αἱ εἰκόνες ὅλων τῶν Μακεδόνων ὀπλαρχηγῶν καὶ ἡ προκήρυξις τῆς «Ἐθνικῆς Ἐταιρείας» ἐν μέσῳ μεγάλου στεφάνου.

Ὅταν δὲ τοῦ ἐδώσαμεν τὰς δεούσας ἐξηγήσεις, μοῦ εἶπε μὲ δακρυσμένα μάτια:

— Μὰ εἰς τὸ Θεό σου εἶνε ἀστεῖα αὐτὰ νὰ μὲ λένε Βούλγαρο; Αὐτὸ δὲν εἶνε πείραγμα; εἶνε σκότωμα!

Ο ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΟΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Ἄρματωλῆκια ἄγκικανε κι' ἀντιλαλοῦν τραγούδια
σὺν τὸν καιρὸ τὸν πρῶτο,
καὶ φεύγουν ἀρκουδιάρηδες Βούλγαροι μὲ τάρκούδια
ἄστῶν τουφεκιῶν τὸν κρότο.

Ἴσκιος διαβαίνει Βασιλιᾶ τὴν ζηλεμένη σκλάβα,
πετειέται δόξ' ἀθάνατη ἄστο γρήγορό του διάβα,
κι' ὁ στοιχειωμένος Βασιλιᾶς ἐκεῖ μονάχα στέκει,
ποῦ λεβεντιᾶς Ἑλληνικῆς λαμποκοπᾶ τουφέκι.

Γ. Σουρῆς

ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΑ!

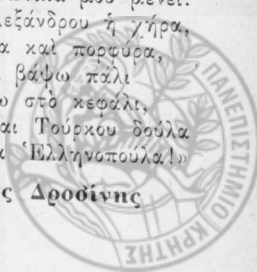

Μακεδονία, ξακουστή τοῦ Ἀλεξάνδρου γῆρα!
Τοῦ δοξασμένου βασιλιᾶ γιὰ ντύσου τὴν πορφύρα,
Τὸ διαμαντένιο στέμμα του γιὰ βάλε στὸ κεφάλι,
Τ' ἀνίκητό του τὸ σπαθί γιὰ ξαναζώσου πάλι,
Καὶ σκόρπα στὴν Ἀνατολή φωτιά καὶ λάμψη τόση,
Ὅπου νὰ ἰδοῦν Αὐστριακοί, Βούλγαροι, Τούρκοι, Ρῶσσοι,
Κι' ὅσοι σὲ κράζουν ἀδερφή, κι' ὅσοι σὲ θέλουν δούλα,
Ἄν ἦσουν σὺ βασίλισσα κι' ἂν ἦς Ἑλληνοπούλα!

« — Ἐπέθαν' ὁ Ἀλέξανδρος καὶ πρὶν πεθάνῃ ἀκόμη
Μοιράσθησαν τὴ δόξα του ἀνάξιοι κληρονόμοι.
Ἐσχίσαν τὴν πορφύρα του, συντρίφανε τὸ στέμμα
Καὶ τὸ σπαθί του ἐσκούριασε μὲ τὸ δικό τους αἷμα.
Ἐμείνα γῆρα κ' ἔρημη . . . μέσα στὰ μαῦρα χρόνια
Μ' ἐμάραν ἡ ἀπελπισία, μ' ἔφαγ' ἡ καταφρόνια,
Καὶ στὰ χαρέμια ἐσύρθηκα Τούρκων Σουλτάνων δούλα
Τοῦ κόσμου ἐγὼ ἡ βασίλισσα κ' ἡ πρώτη Ἑλληνοπούλα.

» Μὰ πάλι δὲν ἐτούρκεψα· κι' ἂν ἦμαι σκλαβωμένη,
Θερμὴ κ' ἐλεύθερη ἡ καρδιά στὰ σωθικά μου μένει.
Κι' ἂν ἔχασα ἡ βασίλισσα, τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ γῆρα,
Μαζὶ μὲ τὸν Ἀλέξανδρο καὶ στέμμα καὶ πορφύρα,
Πορφύρα ἀπὸ τὸ αἷμά μου μπορῶ νὰ βάλω πάλι
Καὶ στέμμι ἀπὸ τὰ δάκρυα νὰ βάλω στὸ κεφάλι,
Κι' ἀντὶ Βουλγάρα νὰ γενῶ ἢ νάμαι Τούρκου δούλα
Ν' ἀναστηθῶ ἢ νὰ θαρτῶ γιὰ πάντα Ἑλληνοπούλα!»

Γεώργιος Δροσίνης

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ

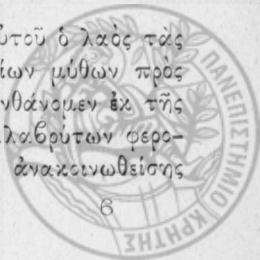
ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Ἐκ πάντων τῶν βασιλείων, οἵτινες ἤρξαν ἐν Ἑλλάδι, ἐπέζησε καὶ ἀκμαία διατηρεῖται παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ ἡ μνήμη μόνου τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐλησμονήθη καὶ αὐτὸς ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου, ὁ πεσὼν παρὰ τὴν πύλην τοῦ Ῥωμανοῦ ἐν ἡρωϊκῷ ἀλλ' ἀτελεσφορήτῳ ἀγῶνι πρὸς ἀνακοπὴν τοῦ κατακλύσαντος τὴν Ἑλλάδα χειμάρρου τῶν κατακτητῶν· ἐν ταῖς παραδόσεσι τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ, ταῖς μαρτυρούσαις φιλοπάτριδα προσδοκίαν ἀναστάσεως τοῦ ἔθνους καὶ ἀνακτήσεως τοῦ πρὶν μεγαλείου, ἀπεσβέσθη τὸ ὄνομα Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, συνταύτισθέντος μὲ τὸν Μαρμαρωμένον Βασιλιᾶν, ὅστις ἐν κρυπτῇ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἀναμένει τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἵνα ἀναζωογονηθεῖ καθάρη τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν βαρβάρων δυναστῶν καὶ ἐκδιώξη τούτους μέχρι τοῦ Μονοδενδρίου τῶν παλαιότερων, τῆς Κόκκινης Μηλιᾶς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου ζῆ ἀνεπίληστον ἐν πάσῃ γωνίᾳ τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ ὁ ἔσχατος ἀγρότης ἐπαναλαμβάνει

Θαυμασία ἀκούσματα περὶ τῶν μυθωδῶν κατορθωμάτων καὶ περιπετειῶν τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐν χώραις ἀπωτάταις· ὁ ὀρεσίβιος ποιμὴν καταλαμβανόμενος ὑπὸ δεινῆς ἀνεμοζάλης, ἧς πρόξενος νομίζεται ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡ βασίλισσα τῶν Νεραίδων Κυρὰ Κάλω καὶ ἡ ἀκολουθία αὐτῆς, ψιθυρίζει περίτρομος· «Χαιράμεναις, καλόκαιραις!» Στὴν ψυχὴ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀλεξάνδρου κακὸ μὴ μοῦ κάμετε!» πολλαχοῦ δὲ τῆς Μακεδονίας, ἐγειρομένης σφοδρᾶς θυέλλης, οἱ κάτοικοι ἀναφωνοῦσι πρὸς ἐξιλασμόν τῶν Νεραίδων. «Μέλι καὶ γάλα! Κάπου ἀπ' ἐδῶ πέρασεν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος. Ζῆ καὶ βασιλεύει!» Οἱ ναῦται διηγοῦνται, ὅτι πολλακίς κατὰ θάλασσαν ἡ κόρη τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Θαλάσσης, ἡ καλλιμορφος ἀλλ' εἰς ἰχθὺν ἀπολήγουσα Γοργόνα, ὅταν συναντήσῃ πλοῖον, ἀρπάζουσα τὴν πρόραν αὐτοῦ ἐρωτᾷ· Ζῆ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος; Ἄν οἱ ναῦται ἀποκριθῶσι: Ζῆ καὶ βασιλεύει, χάρουσα ἐπὶ τῇ εὐαρέστῳ ἀγγελίᾳ, ἐπιβάλλει γαλήνην εἰς τὰ κύματα καὶ ἄδει πρὸς λύραν φαῖδρον καὶ ἀρμονικώτατον ἄσμα· ἂν δ' ἀλογίστεως εἴπωσιν ὅτι ἀπέθανε, πλήρης ὀργῆς αὕτη σφενδονᾶ εἰς τὰ ὕψη τὸ πλοῖον, ἢ ἀπέρχεται ὀδυρομένη, καὶ ἐκ τῶν θρήνων αὐτῆς γεννᾶται τρικυμία καταποντίζουσα τὸ πλοῖον αὐτανδρον.

Πῶς δὲ συνέδεσεν ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτοῦ ὁ λαὸς τὰς Νύμφας καὶ τὰς Νηρηίδας τῶν ἀρχαίων μύθων πρὸς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου βασιλέως μανθάνομεν ἐκ τῆς ἐπομένης ἐν τῷ δήμῳ Φελλόης τῶν Καλαβρυτῶν φερομένης ὠημῶδους παραδόσεως, εὐμενῶς ἀνακοινωθεῖσης

ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἐν Πάτραις διακεκριμένου ἰατροῦ κ. Χ. Π. Κορύλλου: «Ὄντας ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσεν οὐλον τὸν κόσμον, ἐπῆγε καὶ ἐκεῖ ποῦ ἔθαίνει τὸ ἀθάνατο νερὸ καὶ ἐγιόμισε δύο λαθήναις γιὰ νὰ λουσθῇ καὶ νὰ γεινή ἀθάνατος. Ὄντας τοῖς ἔφερε ἔς τὸ σπίτι, ἓνας ἀξιωματικὸς ποῦ τοῦ εἶχε γινάτι, λείει ἔς τοῖς ἀδερφάδες του τὸ μυστικὸ καὶ τοῖς συμβουλεύει νὰ λουστοῦν ἐκεῖναις καὶ νὰ βάλουν ἄλλο νερὸ ἔς τοῖς λαθήναις. Ἐκεῖναις ἀμέσως ἐπῆραν τὸ νερὸ καὶ ἐλουστήκανε καὶ ἐχύσανε τὰ ἀπολούσματα ἔς τὸ δρόμο. Ἐκεῖ ἔτυχε μία κόττα καὶ ἓνας μπότσικας (σκυλοκρέμμυδο) καὶ ἐβραχῆκανε μὲ τὸ ἀθάνατο νερὸ καὶ γιὰ τοῦτο ἡ κόττα ξαναμουτεῖει (ἀλλάζει τὰ πούπουλά της) κάθε χρόνο, καὶ γίνεται πάλιν νέα, καὶ ὁ μπότσικας δὲν ξεραίνεται καὶ ἔς τὸν ἀγέρα νὰ κρεμαστῇ.

«Οἱ ἀδερφάδες τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἅμα ἐλουστήκανε μὲ τὸ ἀθάνατο νερὸ, ἐσηκωθήκανε ἔς τὸν ἀγέρα, ἤγουν ἔγειναν ἀερικαῖς, καὶ ἀπὸ τότες εἶναι οἱ Νεραΐδες. Ἐκεῖναις κάθε χρόνο πέρνουνε κορίτσια ἀπὸ τὰ χωριά καὶ τοῖς κάνουνε Νεραΐδες, καὶ ἔτσι ἔχουνε φουσαῖτα μεγάλα, καὶ κάθονται μέσα ἔς τὰ λαγκάδια καὶ ἔς τοὺς βράχους. Ὄντας περάση κἀνένας ἀπὸ κεῖ μεσημέρι ἢ μεσάνυχτα τὸν πέρνουνε οἱ Νεραΐδες καὶ τὸν βαροῦνε καὶ τὸν κρεμνίζουνε καὶ τοῦ κάνουν χίλια κακά. Ἀμα ὅμως νοήση καὶ φωνάξῃ: Ζῆ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλιᾶς, ζῆ καὶ βασιλεύει, τότες ἀμέσως τρέχουνε οἱ ἀδερφάδες του καὶ τὸν γλυτώνουνε».

Ὅπως ἀγῆρως διατηρηθῆ παρὰ τῷ ἐλληνικῷ λαῷ ἡ δόξα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὰ μάλιστα συνετέλεσαν αἱ

δημώδεις ιστορίαι, αἱ κατὰ τὸν ἀρέσκοντα τοῖς πολλοῖς τρόπον ἐπὶ τὸ μυθικώτερον καὶ θυμασιώτερον ἀφηγοῦμεναι τὸν βίον αὐτοῦ. Μικρὸν μετὰ τὴν τελευταίην τούτου πολλοὶ ιστοριογράφοι ἐθόλωσαν τὴν ιστορικὴν ἀλήθειαν, ἐγκαταμίξαντες ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἀπίθανα πλάσματα τῆς φαντασίας τῶν τεθαμβωμένων λαῶν ὑπὸ τῆς αἴγλης τῶν ἄθλων τοῦ ἀνικητοῦ κοσμοκράτορος. Πάντας δὲ τούτους ὑπερηκόντισεν ὁ γράψας τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Καλλισθένης φερομένην ἱστορίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐν ἣ ἀνευρίσκομεν καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν παραδόσεων. Τῆς ἱστορίας τοῦ Ψευδοκαλλισθένης τὴν μεγίστην ἐν Ἑλλάδι διάδοσιν μαρτυροῦσιν αἱ μέχρι τοῦδε σωζόμεναι πολυπληθεῖς παραλλαγαὶ αὐτῆς, ἐν χειρογράφοις διαφόρων βιβλιοθηκῶν. Καί τοι δ' ἡ γλῶσσα εἰς ἣν εἶναι γεγραμμένα αὐταὶ ἦτο προσιτὴ πως εἰς τὸν ὄχλον καὶ εὐνόητος, ὅμως καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἱστορίαι ἐγράφησαν κατὰ μίμησιν ταύτης εἰς ἔμμετρον ἢ πεζὸν λόγον καὶ εἰς γλῶσσαν δημώδη ὣν τελευταία ἡ κατὰ χιλιάδας ἀντιτύπων ἐκδοδὸμένη ἄλλοτε ἐν Βενετίᾳ Φυλλάδα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ προσφιλές τῶν πάππων μας ἀνάγνωσμα.

Διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Ψευδοκαλλισθένης, εἰς πολλάς γλώσσας μεταφρασθείσης ἢ μεταπλασθείσης, ἐγνώρισαν τὸν Ἕλληνα κατακτητὴν κατὰ τὸν μεσαιῶνα οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Περὶ τὸν πέμπτον αἰῶνα ἡ ἱστορία αὕτη μετεφράσθη λατινιστὶ ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Βαλερίου, ἡ δὲ μετάφρασις αὕτη εἶναι πιθανῶς ἡ πρώτη πηγὴ τῶν ἀναρίθμων εἰς εὐρωπαϊκάς

γλώσσας μυθωδῶν ιστοριῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν περὶ Ἀλεξάνδρου μυθοπλαστιῶν τῶν μεσαιωνικῶν ποιητῶν. Παραλαβόντες δὲ παρὰ τῶν Βυζαντιῶν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Ἀραβες μετέδωκαν αὐτὴν εἰς τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, οἵτινες εἶχον λησμονήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ παλαιοῦ τῶν κυρίου· καὶ εἰσέδυσεν ἡ φήμη τοῦ Ἀλεξάνδρου μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀγρίων ἰθαγενῶν τῆς Σενεγάλης, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἀξιόπιστου περιηγητοῦ, οἱ βασιλεῖς τῶν Τραρσὰς καυχῶνται ὅτι κατάγονται ἀπὸ τοῦ ἥρωος Ἀλεξάνδρου.

Παρὰ τῶν Βυζαντιῶν παρέλαθον ἐπίσης καὶ οἱ Σλάβοι τὰς περὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου διηγήσεις· ἐν τοῖς πρώτοις μνημείοις τῆς βουλγαρικῆς γραμματολογίας συγκαταλέγεται καὶ ἡ μετάφρασις τῆς φυλλάδας τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἐκ δὲ τῆς βουλγαρικῆς μετεφράσθη αὕτη εἰς τὴν σερβικὴν, εἰς τὴν ῥωσικὴν καὶ εἰς ἄλλας σλαβικὰς γλώσσας. Ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων κατέστη οὕτω δημοτικώτατος παρὰ τοῖς Σλάβοις. Ἐδιδάχθησαν δ' ἐκ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ὅτι ἀνέκαθεν τὰ πρόσοικα γένη τῶν βαρβάρων, οἱ Τριβαλλοὶ καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ οἱ Παῖονες, ὧν τὰ ὀνόματα ἐπέθηκαν οἱ Βυζάντιοι χρονογράφοι καὶ εἰς τὰ ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις οἰκήσαντα σλαβικὰ ἔθνη, ἐπωφθαλμίων πρὸς τὴν κατάκτησιν τῆς ὁμόρου Μακεδονίας, καὶ θὰ ὑπεβούλευον τὴν ἑλληνικωτάτην ἐκείνην χώραν, ἂν μὴ ἐπιθάσσειε καὶ κατασυνέτριβεν αὐτὰ ἡ στρατηγικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐδιδάχθησαν προσέτι ὅτι εἰς οὐδὲν θὰ ὠφέλουν τὴν Μακεδονίαν ὁ

Θαλερός πολιτισμός καὶ τὸ ἀκμαῖον ἑλληνικὸν φρόνημα τῶν κατοίκων, ἂν μὴ ἔσωζον αὐτὴν ἢ ἀλκὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ αἱ λόγχοι τῶν Μακεδονικῶν φαλάγγων. Καὶ τὰ διδάγματα ταῦτα τελεσφόρως χρησιμοποιοῦσιν ἐν ταῖς σημεριναῖς ἐνεργείαις αὐτῶν πρὸς κατίσχυσιν ἐν Μακεδονίᾳ.

Ν. Γ. Πολίτης

Δημόπουλος

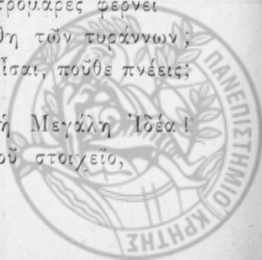

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΨΥΧΗ

Ποιὰ εἶσαι σύ, ὦ θεία πνοή, ποῦ σὰν τοῦ Μάρτη αὔρα
Ἐχύθηκες δροσιστικὴ στῆς Ἰλλυρίας τὰ δάση,
Κι' ἀπ' τοῦ Ὀλύμπου τὶς κορφές καὶ τοῦ Παγγαίου τὶς ράχες
Αὐξήθης καὶ δυνάμωσες κι' ὀρμητικὰ φυσῶντας
Ἀνέμισες κ' ἐτάραξες τὸ Δένδρο τὸ Μεγάλο
Πῶχει κλαδιὰ τετράψηλα κ' ἔχει βαθειὲς τὶς ρίζες
Μὲς σὲ βουνὰ ἀπὸ κόκκαλα καὶ σὲ ποτάμι ἀπὸ αἷμα;
Πές μου ποιὰ εἶσαι, ἀθάνατη πνοή; Μὴν εἶς' ἐκείνη
Ποῦ ἐδρόσιζε τ' αὐτόφωτα παλάτια τοῦ Ὀλύμπου;
Μὴν εἶσαι ἢ βραχοπέραστη πνοή ποῦ μέσ' στὰ στήθη
Τοῦ Νικοτσάρα, τοῦ Σταθαῖ, τοῦ Δίπλα, τοῦ Βλαγάβα
Φούσκωνε σὰν ἠφαίστειο καὶ δείχνονταν στὰ μάτια,
Σὰν ἀστραπή ποῦ χύνεται καὶ λάμπει καὶ φωτίζει
Τὶς ράχες καὶ τὶς λαγκαδιές, τὰ δάση καὶ τοὺς κάμπους
Κ' ἐκεῖθε ξεπετᾷ γοργή στῆς θάλασσας τὴν πλάτη
Κι' ἀνάφτει χίλιες πυρκαϊές, μύριες τρομάρες φέρνει
Καὶ φόβους ἄπειρους γεννάει στὰ στήθη τῶν τυράννων;
ὦ, πές μου, πές μου, θεία πνοή, ποιὰ εἶσαι, ποῦθε πνέεις;

— Εἶμαι ἡ ψυχὴ ἡ ἑλληνικὴ! εἶμαι ἡ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ!
Εἶμαι τὸ παντοδύναμο τοῦ ἑλληνισμοῦ στοιχεῖο,

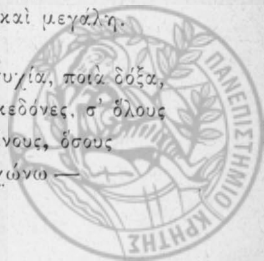

Ποῦ πέρασε περήφανο στὰ βάθη τῆς Ἀσίας
 Καὶ ὡς τὰ πέρατα τῆς γῆς ἐσκόρπισε τὴ νίκη,
 Τὴ νίκη τοῦ πολιτισμοῦ, τὴ νίκη τοῦ Ἀλεξάνδρου!

Ἐγὼ εἶμαι ὁ φράχτης τοῦ Βορριᾶ τὴν παντοδυναμία.
 Ἐγὼ εἶμαι τῶν τουρανικῶν φυλῶν ἡ καταδίκη.
 Μπροστά μου πάντα ἐλύγισαν τὰ σκυθικὰ κοντάρια,
 Τοῦ Ἀττίλα καὶ τ' Ἀλάρικου τὸ σῶι. Στὴ δύναμί μου
 Εἶδα νὰ κόβεται ἡ ὁρμὴ Ταρτάρων καὶ Μαγυάρων
 Καὶ Τούρκων χίλιες δυὸ φορές. Κ' ἐγὼ εἶδ' ἀκόμη-ὦ Μοῖρα!
 Τῶν Σταυροφόρων τὸ στρατὸ νὰ φεύγη ἀπὸ μπροστά μου,
 Σὰ σύγνεφο ποῦ χάνεται μὲ γλυγοράδ' ἀνέμου,
 Κ' εἶδα τοὺς Σλαύους νὰ σκορποῦν στῆς Ἰλλυρίας τὶς ἄκρες
 Σὰν διαβατάρικα πουλιὰ σὲ φθινοπώρου ὥρα!

Κ' ἐγὼ τὴν ἄτιμη σκλαβιά τὴν ἔχω δοκιμάσει,
 Κ' ἔνοιωσα σὲ φρικτοὺς καιροὺς νὰ μὲ μολύν' ἡ μούχλα
 Τῆς φυλακῆς, καὶ μ' ἔκλεισαν σὲ νοτισμένους τοίχους
 Νὰ παραδέρνω ἡ δύστυχη σὰ μαύρη νυχτερίδα,
 Κ' ἐχάνομουν πολὺν καιρὸ κρυμμένη μὲς' στοὺς τάφους.
 Ὅμως ποτὲ δὲν ἔχασα, ποτὲ τὴ δύναμί μου!
 Εἶμουν πάντα ἐλληνικὴ ψυχὴ, κ' εἶχα* στολίδια
 Τόσα ὀνόματα ἔνδοξα, τόσα ἡρώων ἀνδρεῖα
 Στήθη καὶ χέρια ἀτρόμητα, τόσα σοφῶν κεφάλια.
 Καὶ πάντα δεῖχνομαι ἔνδοξη στὸν κόσμον καὶ μεγάλη.

Καὶ τώρα; ὦ, τώρα! ποιά χαρά, ποιά εὐτυχία, ποιά δόξα,
 Σ' ἐσᾶς τοὺς Ἑλληνας, σ' ἐσᾶς τοὺς Μακεδόνες, σ' ὅλους
 Τοὺς ἀλευθέρωτους λαούς, τοὺς σκλαβωμένους, ὅσους
 Ἐγὼ ἡ ἐλληνικὴ ψυχὴ, ἐγὼ, ἐγὼ ἐμψυχῶνω —

Ἐβγῆκα πάλι ἐλεύθερη κι' ἐφώλιασα στὰ στήθη
Τοῦ Μπρούφα!»

Πᾶψε πιά, πνοή, ν' ἀκούσω τί τοῦ λέει

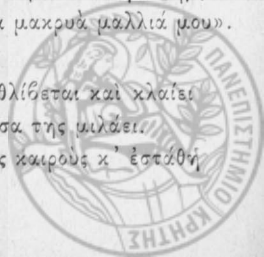
Στὸ Καζακλάρι μιὰ φωνή, φωνή πιστῆς γυναῖκας :

« — Παλληκαρᾶ μου ἀρματωλέ, κι' ἄνδρα μου καπετάνιε,
Ποῦ εἶσαι μὲ δαφνόκλαδα γιὰ νὰ σὲ στεφανώσω ;
Ποῦ εἶσαι ; ποῦ λημέριασες ; ποῦ πολεμᾶς ; ποῦ τρέχεις ;
Ἄπάνω στὸ Μουρίχοβο μὴν εἶσαι θρονιασμένος ;
Ἄπάνω στὴν ὀλόανθη Ροδόπη μὴν ἀνέβης,
Καὶ στῆς Ἑπείρου τὰ βουνὰ μὴν πέταξες κ' ἐστάθης ;
Σὲ ποιὰ χωριά σκορπᾶς ἀγνὸν ἐλευθεριᾶς ἀέρα
Καὶ ποῦ μοιράζεις θάνατο στοὺς Τούρκους ποῦ σὲ τρέμουν ;
Σὲ ποιὲς ραγοῦλες ροβολᾶς, σὲ ποιὲς βρυσοῦλες γέρνεις
Σὲ ποιὰ κοτρώνια κάθεται, καὶ ποῦ νὰ ξαποσταίνης ;
Κι' ἂν πεθαμένος κοίτεσαι, κι' ἂν ζωντανὸς κοιμᾶσαι,
Κι' ἂν πληγωμένος κάθεται σὲ φιλικὸ καλύβι,
Ὅπου κι' ἂν εἶσαι μῆνυσε, στεῖλ' ἓνα γράμμα, πές μου
Ἄν ζῆς ἢ πέθανες, νάρθῶ κ' ἐγὼ κοντά σου ἢ δόλια.
Κι' ἂν ζῆς, στεφάνια ἀμάραντα σοῦ ἐτοιμάζ' ἡ Ἑλλάδα,
Καὶ νέες νίκες καρτερεῖ ν' ἀκούσῃ στόνομά σου,
Κι' ἂν πέθανες, χίλιες ζωὲς θὰ πάρῃς ἀπ' τὴ Φήμη
Π' ἀπλώθηκε σ' ὅλη τὴ γῆ καὶ σὲ καλοτυχίζει.
Κι' ἂν πληγωμένος κοίτεσαι, πές μου νάρθῶ κοντά σου
Νὰ φέρω ἀθάνατο νερό, — τὰ δάκρυα μου — νὰ γειάνης,
Καὶ νὰ σφογγίσω τὴν πληγὴ μὲ τὰ μακρὰ μάλλιά μου».

Αὐτὰ τοῦ λέει ἡ γυναῖκά του καὶ θλίβεται καὶ κλαίει

Κ' εἶνε ἡ ψυχὴ ἡ ἐλληνικὴ ποῦ μέσα της μιλάει.

Εἶνε ἡ πνοὴ ποῦ ἐχύθηκε σ' ἄλλους καιροὺς κ' ἐστάθη

Στῆς Ἀραπίτσας τοὺς ἀφροὺς καὶ στ' ἄνθια τοῦ Ζαλόγγου,
 Αὐτῆ ποῦ τώρα ἐδρόσισε τὰ στήθη καὶ τοῦ Μπρούφα,
 Τοῦ Λεπενιώτη, τοῦ Μακρῆ, τοῦ Τάκη, τοῦ Βερβέρα,
 Τοῦ Γούλα Γκρούτα τ' ἄμοιρου, τοῦ Τσάμη, τοῦ Ζαρκάδα,
 Καὶ συνεπῆρε μονομιᾶς τόσ' ἄλλα παλληχάρια
 Ποῦ τώρα ἐκεῖθε πολεμοῦν τοὺς Τούρκους. καὶ σκορποῦνε
 Θάρρος στοὺς σκλάβους καὶ φρικτὴ τρομάρα στοὺς τυράννους.

Κι' αὐτῆ εἶμαι ἐγὼ ἡ ἐλεύθερη πνοὴ ὅπου ἀναπνέει
 Κάθε μιὰ χώρα ἐλληνικὴ κάθε νησι καὶ κῦμα,
 Καὶ τῆς Μακεδονίας ἡ γῆ γιὰ μὲν' ἀνθεῖ, γιὰ μένα!

Μπροστά μου τώρα ἐκόπηκε ἡ ὄρμη καὶ τῶν Βουλγάρων
 Κι' ὅλων τῶν Σλαύων, κι' ὅπου ἐγὼ σὰν αὔρα Μάρτη πνέω
 Ἀκούω ὅλα τὰ στόματα τῶν σκλάβων νὰ φωνάζουν,
 Σῶλους τῆς γῆς τοὺς Δυνατοὺς ὅπου τὸ δίκαιο θέλουν :
 « ὦ δόστε μας ἐλευθεριά ! Ἐλευθεριά καὶ Ἑλλάδα ! »

Δ. Γ. Καραχάλιος

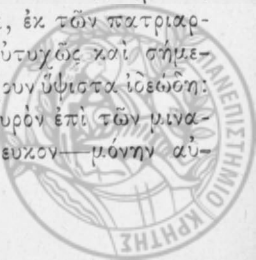
Η ΠΑΡΘΕΝΟΣ ΤΗΣ ΜΗΛΟΒΙΣΤΗΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

Ἡ Νιάουσα ἐστάθη ἀδύνατον νὰ βαστάξῃ τὰ θηρία τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Ἡ πρὶν πλουσία καὶ εὐτυχὴς πόλις εἰς τὴν ἐπιδρομὴν ἐκείνην τῶν ἀγρίων μετεβλήθη μετ' ὀλίγον εἰς νεκρόπολιν. Οἱ ἀτυχεῖς κάτοικοι, ὅσοι κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν τὸ φάσγανον τῶν θηρίων τοῦ πασσᾶ, ἀφοῦ ἔχασαν ὅλα τῶν τὰ πολύτιμα ἐγκατέλειψαν καὶ αὐτὰς τῶν τὰς οἰκίας καὶ ἐζήτησαν διὰ τῆς φυγῆς νὰ ἐξασφαλίσουν τοῦλάχιστον τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν τῶν συζύγων καὶ τῶν θυγατέρων τῶν.

Μεταξὺ τῶν φυγάδων τούτων τοῦ πυρός, τοῦ σιδήρου καὶ τῆς ἀτιμώσεως κατελέγετο καὶ τῆς ἡρωίδος μας, τῆς καλῆς Ἄννης, ἡ οἰκογένεια, ἐκ τῶν πατριαρχικῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι σώζονται εὐτυχῶς καὶ σήμερον ἐν τῷ δούλῳ ἐλληνισμῷ, οὗο δὲ ἔχουν ὕψιστα ἰδεώδη: ὑπερηφάνως ἀνεστηλωμένοι τὸν Σταυρὸν ἐπὶ τῶν μιν αἰρέδων τῶν ἀπίστων καὶ τὴν κυανόλευκον—μόνην αὐτὴν—ὑπόβαθρόν του.

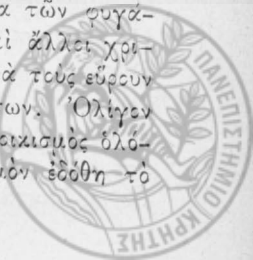
Καὶ ἔφυγαν οἱ εὐσεβεῖς τῆς Ἄννης γονεῖς τραπέντες μετὰ τῶν πέντε τέκνων τῶν πρὸς τὰ ὄρη, ζητοῦντες τὰ μᾶλλον ἔρημα μέρη, ἀποφεύγοντες νὰ διέλθουν ἐκεῖθεν ὅπου προηγήθησαν βαρβάρων στρατιαί.

Ἦτο τότε δεκατετραετίας περίπου ἡ Ἄννα, ὠραία καθὼς τοῦ Θεοῦ της οἱ ἄγγελοι, τρυφερά ὡς τὸ ἄνθος, τοὺς πάντας ἀγαπῶσα πλὴν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐφόρουσαν τὸ κόκκινο φέσι καὶ τὸ φρικαλέον διὰ πάντα χριστιανὸν σαρίκι. Αὐτοὺς μόνους ἐμίσει—ἐφ' ὅσον ἡ ἀγγελικὴ ψυχὴ της ἐπέτρεπε τοιοῦτον συναίσθημα—αὐτοῖς συνείθισεν ἀνέκαθεν νὰ κρύπτηται ὡσάκις ἔβλεπε, διότι τὴν ἐδίδαξαν νὰ τοὺς θεωρεῖ ὄχι ἀνθρώπους ἀλλὰ ὄφεις φαρμακεροὺς, ἐχθροὺς καὶ διώκτας τῆς καλῆς της Πανηγίας, τὴν ὁποίαν μὲ τὴν κατάνυξιν προσκυνοῦσε πρῶτ' καὶ βράδυ.

*
* *

Ἡμέρας ὅλας καὶ νύκτας ἐγύριζαν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, ἐπερνοῦσαν βουνὰ μέχρις ὅτου φθάσουν εἰς τὸ μέρος ποῦ ἤθελαν, ψηλὰ ἐπάνω στὸ Περιστέρι κοντὰ δυὸ χιλιάδες τόσα μέτρα ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Ἐκεῖ εἰς τοῦ βουνοῦ τὴν ρίζαν, ὅπου ἔρχονται ἐνοῦμενα εἰς ἓν καὶ τὰ ἄλλα κύκλω ὑψηλὰ βουνά, μία οἰκία, ἐν εἶδει πύργου, ἐχρησίμευσεν ὡς κατοικία τῶν φυγάδων. Δὲν ἐπέρασεν ὅμως καιρὸς πολὺς καὶ ἄλλοι χριστιανοὶ καταδιωγμένοι καὶ αὐτοὶ ἦλθαν νὰ τοὺς εὔρουν καὶ νὰ κτίσουν ἐκεῖ σιμὰ τὰς καλύβας τῶν. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον αἱ οἰκίαι ἐπληθύνθησαν, συναικισμὸς ὀλόκληρος ἀπηρτίσθη καὶ εἰς τὸν συναικισμὸν ἐδόθη τὸ ὄνομα τῆς Μηλοβίστης.

Ὅσοι εἶδον τὴν πεδιάδα τῆς Ὀλυμπίας δύνανται νὰ συλλάβουν ἐν μικρογραφίᾳ ἰδέαν τινὰ τῆς τοποθεσίας τῆς Μηλεσβίστης. Λειβάδια πράσινα καὶ δάση σύμπυκνα ἐγκατοπτρίζόμενα εἰς τὰ κελαρύζοντα ρυάκια, τῶν ὁποίων τὸ ἤρεμον ψιθύρισμα μὲ τῶν προβάτων τὰ βελάσματα καὶ τὸν ἦχον τῶν κωδωνίσκων συνοδεύουν τῆς φλογέρας τοῦ τζοπάνη τοὺς περιπαθεῖς φθόγγους φερομένους μακρὰν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου μέχρι τοῦ πλησίον ἐκ πευκῶν δάσους διὰ νὰ χαθοῦν κατόπιν εἰς τὸ ἄπειρον— αὐτὴ ἦτο ἡ νέα κατοικία, ἡ νέα πατρίς τῆς καλῆς παρθένου, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ τὸν χρόνον ἐχάρισαν καὶ τῆς κωμοπόλεως τὸ ὄνομα.

* * *

Περνοῦσαν οἱ χρόνοι. Ἡ κορασις ἦτο πλέον νεᾶνις περικαλλῆς, οὐδεμίαν ὅμως ἔχουσα ὁμοιότητα, οὐδὲν τὸ κοινὸν πρὸς τὰς σημερινάς. Εἰς ἐν μόνον βιβλίον ἠύχαριστεῖτο, τὸ ὁποῖον ἀπεστήθισεν ἐκ τῆς ἐπανειλημμένης ἀναγνώσεως· καὶ ὅμως αὐτὸ ἐκράτει πάντοτε ὁσάκις αἱ ἄλλαι τῆς ἐργασίαι τὸ ἐπέτρεπον, εἰς αὐτοῦ τὰς σελίδας ἐλησμονεῖτο ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους. Τὸ βιβλίον δὲ δὲν ἦτο οὔτε ἡ Ἀμαρτωλῶν Σωτηρία ἀλλ' οὔτε γαλλικὸν μυθιστόρημα· ἦτο τῆς πατρίδος τῆς ἡ ιστορία, τῆς μεγάλης πατρίδος, τῆς ὁποίας μέρος ἀναπόσπαστον ἀποτελεῖ καὶ τοῦ μεγάλου Μακεδόνης ἡ πατρίς συνεπῶς δὲ καὶ ἡ πόλις εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἡ ἰδίᾳ εἶδε τῆς ἡμέρας τὸ φῶς συννεφιασμένον ὅμως, σκλαδωμένον ἀπὸ τοὺς δαίμονας τοῦ Ἰσλάμ ἀπαράλλακτα ὅπως ἐκεῖνοι φαντάζονται αὐτὸ σκλάβον τοῦ Σατανᾶ, ὅταν

ἡ Σελήνη τύχη νὰ παρεντεθῆ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Γῆς.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν γονατιστὴ πρὸ τῆς εἰκόνης τῆς Παρθένου παρθένος καὶ αὐτὴ ἄσπιλος ὅπως ἦτο, διὰ τοὺς γονεῖς τῆς προσηύχετο καὶ διὰ τὴν πατρίδα τῆς, μᾶλλον διὰ τὴν πατρίδα τῆς καὶ διὰ τοὺς γονεῖς, διότι ἠσθάνετο χωρὶς καὶ νὰ τὸ θέλῃ ἴσως ὅτι τιμιώτερον καὶ αὐτῶν τῶν γονέων εἶνε ἡ πατρίς.

*
**

Πέρασαν καὶ ἄλλοι χρόνοι, ἤλθε νέος καὶ ἡ Ἄννα εὐρέθη ὑπανδρευμένη· εἰδύλλιον ἀγροτικὸν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα· καὶ ἡ ἀγνὴ παρθένος μετεβλήθη εἰς ἐνάρετον δέσποιναν, προστάτην ἀγγελον τοῦ συζύγου τῆς, φρουρὸν ἀκοίμητον τῆς εὐτυχίας του—ἡ παρθένος τῆς Μηλοβίστης μετωνομάσθη Ἄννα Ναοῦμ Παυλίδου.

Δύο τέκνα, υἱὸς καὶ κόρη, ὑπῆρξαν ὁ εὐλογημένος καρπὸς τοῦ γάμου των. Ἡ οἰκία τῆς μετεβλήθη εἰς παράδεισον Χερουβὶμ με ἀρχάγγελον τὴν οἰκοδέσποιναν.

Ἡ εὐτυχία ὅμως δὲν εἶνε τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ζωῆς μας· καὶ τοῦ χάρου τὸ δρεπᾶνι δὲν ἤργησε νὰ θερίσῃ τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον ὅλους ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἠγάπα ἡ Ἄννα διὰ τοὺς ὁποίους ἠύχαριστεῖτο νὰ ζῆ.

Ὅταν πλέον ἔχασε τοὺς γονεῖς, ἔχασε τὸν σύζυγον, τὸν πρεσβύτερον αὐτῆς ἀδελφόν, — ἕνα τῶν διδασκάλων τῆς ἐποχῆς, σφαγέντα καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων, ἐνῶ μετέβαινε νὰ συνεννοηθῆ ἐπὶ ἐθνικῶν ζητημάτων πρὸς τὸν τότε μητροπολίτην τῆς Ρέσνας Καλλίνικον, — ὅταν ὁ υἱὸς τῆς καὶ οἱ ἄλλοι τῆς ἀδελφοὶ σκορπισμένοι στὰ ξένα ἐζήτουν τύχην, μόνη δὲ ἡ κόρη,

ὑπανδρος ἤδη, ἔμενε πλησίον τῆς μητρός, ἡ Ἄννα ὡσεὶ ἐξυπνήσασα ἐκ ληθάργου πολλῶν ἐτῶν ἐνθυμήθη τὰ παιδικὰ τῆς ὄνειρα, τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον εἶχε τότε ἀπόφασιν ν' ἀφιερῶσθαι τὸν βίον—τὴν Πίστιν καὶ τὴν Πατριᾶν.

*
**

Ἀπὸ τῆς Μηλοβίστης δὲν ἀπέχει πολὺ μονὴ τις τοῦ δεκάτου περίπου αἰῶνος, ἡ ἱστορικὴ μονὴ τῆς Παναγίας Λιμνίτσης, ἔχουσα τοῦτο πὸ περίεργον χαρακτηριστικόν, ὅτι, διὰ τὸ ἀπόρθητον τῆς θέσεώς της ἐπὶ τῆς ἀναρριχωμένης κλιτύος τοῦ Περιστερίου προασπιζομένης πανταχόθεν σχεδὸν ὑπὸ ἀπορρώγων βράχων καὶ πηλοσιέστατα αἰωνοβίου δάσους, χρησιμεύει κατὰ τὰς ἐκαστοτε Μακεδονικὰς ἐπαναστάσεις ὡς ὄρμητήριον ἀνταρτῶν, εἶδος Μακεδονικῆς ἀγίας Λαύρας.

Εἰς τὴν μονὴν λοιπὸν ταύτην ἔστρεψε τὰς φροντίδας τῆς ἡ Ἄννα, ἐκεῖ συχνότατα ἀφωσιούτο ἐπὶ μακρὸν προσευχομένη, πιστὴ καὶ εὐλαβὴς θεράπαινα τῆς Θεοτόκου.

*
**

Τὰ ἔτη παρήρχοντο οὕτω μεταμορφοῦντα αὐτὴν βαθμηδὸν εἰς μοναχὴν ἐγκαταλιποῦσαν ἐντελῶς τὰ τοῦ κόσμου. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἀπεφάσιζεν ἀκόμη νὰ περιβληθῆ τὸ καλογηρικὸν σχῆμα. Εἶχε τὰ παιδιὰ τῆς. Ἐπερίμενε σὲ λίγο τὸν υἱὸν τῆς ἀπὸ τὰ ξένα καὶ ἐγνώριζεν ὅτι ἐκεῖνος θὰ δυσηρεστεῖτο νὰ τὴν ἐβλάπτε καλόγηρα.

Ἡ ταλαίπωρος! Αἱ πικρίαι ἦτο πεπρωμένον νὰ μὴ τελειώσουν ἀκόμη. Ἀντὶ τοῦ παιδιοῦ της ἔρχεται ἀπὸ τὰ ξένα τὸ μαῦρο μήνυμα τοῦ θανάτου του· καὶ πρὶν ἀκόμη νὰ τὸ καλοκαταλάβῃ, δεῦτερον ἐπέρχεται ἐξ ἴσου φοβερόν—ἡ κόρη της ξεψύχησε στὴν ἀγκαλιά της.

Κατ' ἀρχὰς ἐφοβήθησαν μήπως πάθουν τὰ λογικά της. Μῆνα ὀλόκληρον ἀπέφευγε καὶ νὰ ὀμιλήσῃ καὶ νὰ ἴδῃ ἄνθρωπον· ἐχάθη κατόπιν μίαν ἡμέραν καὶ ὅταν μετὰ καιρὸν εἰς τῶν ἀδελφῶν της ἐπιστρέψας τὴν ἀνεζήτησεν, ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ παρθένος τῆς Μηλοβίστης μονάζει εἰς τὴν μονὴν τῆς Παναγίας Λιμνίτσας.

*
* *

Ὅπως καὶ πᾶσαν ἄλλην καθαρῶς ἐλληνικὴν κτῆσιν ἐν Μακεδονίᾳ οὕτω καὶ τὴν μονὴν τῆς Λιμνίτσας οἱ Βούλγαροι προσεπάθησαν νὰ οἰκειοποιηθῶσιν ὡς προγονικὴν των βέβαια κληρονομίαν, ἀφοῦ τὰ εἶχεν ὀρίσει σχεδὸν ὅλα οἱ αὐτοὺς ἡ συνθήκη τοῦ ἀγ. Στεφάνου. Στρατιὰ ὀλόκληρος κατὰ τὸ 1860 ἐπῆλθε κατὰ τῆς μονῆς διὰ νὰ τὴν καταλάβῃ. Τὸ σχέδιόν των, ὡς ἐβεβαίωνον κατόπιν αὐτοὶ οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ἦτο ἡ χρησιμοποίησις αὐτῆς ὡς ὀρμητηρίου ἐξ οὗ νὰ ἐφορμήσωσι μετὰ τινα καιρὸν καὶ ἐναντίον τῶν Βιτωλίων.

Δυστυχῶς οἱ αὐτοὺς ἡ μονὴ δὲν ἦτο ἔρημος· μοναχὴ ἑξηκονταπέντε περίπου χρόνων καὶ μικρὸς ὑπηρετής, οἱ μόνοι κάτοικοι τῆς μονῆς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐφόδου, κατώρθωσαν νὰ τὴν σώσουν. Ἡ μοναχὴ σπεύσασα νὰ κλείσῃ ἀσφαλῶς τὰς θύρας ἔμεινεν ἐντὸς τοῦ περιβόλου πολιορκημένη, ἐνῶ ταυτοχρόνως ὁ μικρὸς

Βράκας.

ὑπηρετῆς ταχύς ὡς ἀστραπὴ ἔφθανεν εἰς τὴν μητρόπο-
 λιν τῶν Πρεσπῶν καὶ ἀνήγγελλε τὰ συμβαίνοντα ἐπέ-
 στρεψε δὲ μετ' ὀλίγον μὲ τὸν πρωτοσύγγελλον Ἀνθι-
 θιμον, τὸν κατόπιν σεβασμιώτατον Ἀγχιάλου, ἐπὶ
 κεφαλῆς σώματος Ἀλβανῶν, πρὸ τῶν ὁπίων οἱ θρα-
 σύδειλοι ἐπίδρομεις ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν.

*
* *

Ὁ εὐσεβὴς ἐπισκέπτης τῆς μονῆς καὶ οἱ γενναῖοι
 ὄπλαρχηγοὶ οἱ προσπαθοῦντες διὰ τοῦ αἵματός των νὰ
 ὑψώσωσι τὸ γόητρον τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ
 νὰ διεκδικήσωσι τὰ ἑλληνικὰ δίκαια, συνεργόμενοι δι'
 ἔθνικὰς ὑποθέσεις εἰς τὴν Παναγίαν τῆς Λιμνίτσης
 ἀποκαλύπτονται μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας καὶ
 σταυροκοποῦνται πρὸ τινος ἀπλοῦ μαρμάρου παρὰ τὴν
 πύλιν τῆς Μονῆς.

Κρύπτει τὸ μάρμαρον τὰ ὅστα ἐκείνης, χάρις εἰς
 τὴν ὁποίαν ἡ μονὴ δὲν ἐξεβουλαρίσθη.

Ἡ πάγκαλος παρθένος τῆς Μηλοβίστης κατὰ τὰς
 τελευταίας ἡμέρας τοῦ βίου της διεφύλαξε τὴν Πανα-
 γίαν τῆς Λιμνίτσης ἀσφαλὲς ὄρημητῆριον εἰς τοὺς ἡρωί-
 κούς ἀντάρτας τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας.

ΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΕΝ ΤΗ ΔΗΜΩΔΕΙ ΠΟΙΗΣΕΙ

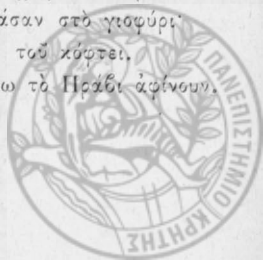

Ο ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

1806

Ὁ Νικοτσάρας πολεμᾷ μετὰ τρία βιλαέτια,
Τῆ Ζίχνα καὶ τὸ Χάντακα, τὸ ἔρημο τὸ Πράβι.
Τρεῖς μέρες κάνει πόλεμο, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες,
Χωρὶς ψωμί, χωρὶς νερό, χωρὶς ὕπνο στὸ μάτι.
Χιόνι ἔτρωγαν, χιόνι ἔπιναν καὶ τῆ φωτιά βαστοῦσαν.
Τὰ παλληκάρια φώναζε, τὰ παλληκάρια κράζει :

- Πούστενε, παλληκάρια μου, λίγα κι' ἀντρειωμένα.
Σίδερο βάλτε στὴν καρδιά καὶ χάλκωμα στὰ στήθη,
Τί πόλεμος μᾶς καρτερεῖ μετὰ τὰ σκυλιὰ τοὺς Τούρκους,
Κι' ἂν τοὺς βροντήσωμε γερά, τὸ πήραμε τὸ Πράβι!
Τὸ δρόμο πήραν σύνταχα, κ' ἐφτάσαν στὸ γιοφύρι.
Ὁ Νίκος μετὰ τὸ δαμασκή τὴν ἄλυσο τοῦ κόφτει.
Φεύγουν οἱ Τούρκοι σὰν τραγιά, πίσω τὸ Πράβι ἀφίησιν.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ

1854

- Ἐσεῖς βουνά τοῦ Γρεβθενοῦ, καὶ πεῦκα τοῦ Μετσόβου,
 λίγο νὰ χαμηλώσετε, κἄννα ντουφέκι τόπο,
 γιὰ νὰ φανῆ ἀπ' τὸ ζυγὸ τὸ παινεμένο Σπήλιο.
 νὰ ἰδοῦμε τὸ Ζακόπουλο πῶς πολεμάει τοὺς Τούρκους.
- Βάστα, καυμένη Θόδωρε, βαστάξου στὸ ντουφέκι.
 Μὴ σὲ φοβίζουν τίποτες τοῦ Ἀθντῆ Πασσᾶ τὰ τόπια.
- Πῶς νὰ βαστάξω, μπρὲ παιδιά, καὶ πῶς νὰ πολεμήσω ;
 Μπαροῦτι δὲν ἔχω σπειρί, δὲ μῶμειν ἓνα βόλι,
 καὶ χίλια γυναικόπαιδα κρεμιοῦνται στὸ λαιμό μου !
 Ἄϊστε, παιδιά μου, ἄς φύγουμε, στὴν Καλαμπάκα ἄς πᾶμε,
 νὰ βροῦμε τοὺς συντρόφους μας κι' αὐτὸν τὸ Χατζηπέτρο.
- Ζάκα μου, καὶ πῶς τῶπαθες ; Ζάκα μου, πῶς ἐστάθη ;
 Πῶς ἄφησες τὲς ἐκκλησιές, κι' αὐτὸ τὸ μοναστήρι ;
- Κάλλιο ν' ἀφήσω τσ' ἐκκλησιές κι' αὐτὸ τὸ μοναστήρι,
 παρὰ ν' ἀφήσω στὴ σκλαβιά χίλια γυναικοπαίδια.
 Ἐκεῖ τὸ λένε Ἀρβανιτιά, τὸ λένε κι' Ἀρβανίταις,
 ποῦ γιὰ νὰ κάνουν πλιάτσικα, καὶ γιὰ νὰ πάρουν σκλάβους,
 δὲ συλλογιοῦνται σκοτωμό, ζωὴ δὲ συλλογιοῦνται.

ΜΠΡΟΥΦΑΣ, ΖΑΡΚΑΔΑΣ, ΤΑΚΗΣ

1896

Τὸ λὲν οἱ κοῦκοι στὰ βουνά κι' οἱ πέρδικες στὰ πλάγια,
 τὸ λέει κι' ὁ πετροκότσυφας στὰ κλέφτικα λημέρια,
 Οἱ κλέφτες ἐσκορπίσανε γιγνήκανε μπουλούκια

ὁ Μπρούφας στὸ Μουρίχοβο, Ζαρκάδας στὰ Καλιάρια
 Καὶ ὁ Τάκης ὁ περήφανος ψηλὰ στὸ Περιστέρι.
 Καὶ πάλι συναχτήκανε στὴν Παναγιὰ Λιμνίτσα.
 Πιάνουν καὶ γράφουν προσταγὴ καὶ τὴν Τουρκιὰ τρομάζουν:
 « Τοῦρκοι, καθῆστε φρόνημα καὶ βάλτε το στὸ νοῦ σας,
 δὲν εἶν' ὁ περσινὸς καιρὸς, βουλγάρικο ντουφέκι.
 Ἐδῶ δὲν εἶνε Βουλγαριά, δὲν εἶν' Ἀρκουδαρέοι
 νὰ φεύγουνε στὸν πόλεμο σὰν ξαφνισμένα λάφια.
 Ἐδῶ εἶν' ἑλληνόπουλα, παιδιὰ τοῦ Νικοτσάρα.
 Ποῦχουν τὸν πόλεμο γιορτὴ τὸν πόλεμο παιγνίδι.
 Τοῦρκοι καθῆστε φρόνημα, γιὰτ' ἤρθαν ἄλλα χρόνια,
 δὲν εἶνε ὁ περσινὸς καιρὸς, βουλγάρικα ντουφέκια».

Λάζαρος Κωνσταντινίδης

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

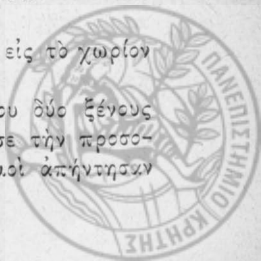
ΔΙΑΒΟΛΟΜΑΖΕΥΜΑ

Καὶ σήμερον ἀπαντᾶ τις ἐνίοτε μάγους, ἀστρολόγους, γόητας κτλ. ἐπαγγελλομένους τὴν θεραπείαν διαφόρων νοσημάτων διὰ μαγικῶν βοτάνων, τῇ συναντιλήψει ἐνάστρου τινὸς θεότητος. Ἀλλὰ πρὸ τινῶν ἐτῶν, δι' ἔλλειψιν ἰατρῶν, ὑπῆρχεν ἀφθονία τοιούτων ἀγυρτῶν, εἰς τὰ χωρία ἰδίως. Οὗτοι πρὸς τοῖς ἄλλοις διετείνοντο ὅτι ἐξασκῶσι μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ διαφόρων πονηρῶν πνευμάτων, τὰ ὅποια δύνανται νὰ συναθροίσωσιν εἰς ὠρισμένον μέρος καὶ νὰ ἐξαναγκάσωσιν εἰς διαφόρους ἀποκαλύψεις σχετικὰς πρὸς μαγείαν, ἀσθένειαν ἢ καὶ τὴν τύχην προσώπου τινὸς. Τὸ τοιοῦτον ἐκαλεῖτο διαβολομάζευμα. Περὶ τούτου ἤκουσα πρὸ τινος μικρὸν ἐπεισόδιον παρὰ γέροντος διδασκάλου, ἐπὶ πολλὰ ἔτη διατρίψαντος εἰς τὴν ἀμιγῆ ἑλληνικὴν ἐπαρχίαν Καστορίας. Ἀφίνω ἐνταῦθα τὸν φίλον διδάσκαλον νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν διήγησίν του.

«Τὸ 1864 ἤμουν, παιδί μου, διδάσκαλος εἰς τὸ χωρίον Ν. τῆς ἐπαρχίας Καστορίας.

Μίαν ἡμέραν εἶδον πρὸ τινος πανδοχείου δύο ξένους ἀργούς, τῶν ὁποίων ἡ συμπεριφορὰ εἴλκυσε τὴν προσοχήν μου. Ἡρώτησα δὲ περὶ αὐτῶν καὶ μοὶ ἀπήντησαν

ὅτι ἦσαν μάντις, ἀπὸ ἐκείνους μάλιστα τοῦ μαζεύου τοὺς διαβόλους. Τότε τοὺς ἐπλησίασα καὶ μετὰ πολλὰς προσπάθειάς κατώρθωσα νὰ τοὺς πείσω ὅπως δώσωσι μίαν παράστασιν τοῦ διαβολομαζεύματος. Καὶ πραγματικῶς ἐδόθη αὕτη τὴν ἰδίαν μάλιστα ἐσπέραν, ἐνώπιον πολλῶν περιέργων εἰς μίαν ῥυπαράν αἴθουσαν τοῦ ξενοδοχείου.

Ὁ πρῶτος τῶν μάντεων ἐκάθησεν ἐπισήμως ἐπὶ σιδηροῦ τρίποδος ἔχων ἐνώπιόν του καὶ δεύτερον τοιοῦτον. Εἰς τὰς γωνίας αὐτοῦ ἐστήθησαν τρία ἀναμμένα κηρία, ἐμπηγμένα εἰς τὰς καρδίας ἰσαριθμῶν κρομμυδίων. Τρία ξυλάρια ἐκράτουν εἰς ἰσοροπίαν τὰ κηρία ἅτινα διὰ τῆς ἀμυδρᾶς αὐτῶν λάμπειως ζοφερώτερον καθίστων τὸ βάθος τῆς αἰθούσης. Ὁγκῶδες τετράδιον μετὰ κυρτοειδῶν γραμμάτων ἠνεύχθη βραδέως. Μετ' ὀλίγον ἐν ὀνόματι τοῦ προφήτου Σολομῶντος προσεκλήθη ὁ ἄρχων τῶν διαβόλων, ὀνομαστὶ Κενταλιὰν προσαγορευόμενος. Ὁ ἄνθρωπος προσεποιεῖτο ὅτι τρέμει σύσσωμος ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ τῆς ἐμφανίσεως τῶν λεγεῶνων τοῦ Βεελζεβούλ. Ὁ δεύτερος μάντις συνεσπειρώμενος εἰς τινα γωνίαν τοῦ δωματίου ἐφαίνετο ἔχων προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ. Μετ' ὀλίγον, ὡς μὲ ἐβεβαίουν οἱ παριστάμενοι, ἤρχισαν νὰ εἰσορμῶσι κερασφόροι διάβολοι ἐκ τοῦ βάθους μετὰ μυστηριώδους βοῆς. Ἄλλ' ἅμα τῇ ἐκφωνήσει τοῦ πρώτου ἐξορκισμοῦ ἤρχισαν νὰ πτήσωσι καὶ νὰ συστέλλωσι τὴν οὐρὰν ὑπὸ τοὺς γαμφώνυχας αὐτῶν πόδας. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐξορκισμῶν τοῦ διαβόλου ἀναφέρεται καὶ ὁ ἐξῆς: «Ὁπου ἦλιος δὲν ἀνέτειλε, πτηνὸν φωλεὰν δὲν ἔκτισε οὐδ' ἐκελάδησε, βοῦς δὲν ἠρωτρίασε τὴν γῆν, ποίμνη δὲν ἐδόσκησε, πετεινὸς δὲν ἐφώνησε καὶ ποῦς ἀνθρώπου δὲν ἐπάτησε, ἐκεῖ ὕπαγε ἀνώνυμε, θαυμάσιε πειρασμέ, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ». Ἐκστατικοὶ παρηκολουθεῦμεν τὰ συμβαίνοντα, ἀλλ' ἐγὼ τοῦλάχιστον οὐδαμοῦ διέκρινον

τοὺς προσκληθέντας δαίμονας. Οἱ λοιποὶ ὅμως θεαταὶ δι-
σχυρίζοντο ὅτι εἶδον φλόγας ἀναθρωσκούσας ἐκ τοῦ στό-
ματος καὶ τῶν ὀμμάτων αὐτῶν καὶ ἐφρικίασαν εἰς τὴν πα-
γεράν πρόσψαυσιν τῶν πτερύγων των. Τὴν δ' ἐπιούσαν
διέδωσαν ἀνά τὸ χωρίον μυρία ὅσα τερατολογήματα. Ἐπὶ
τέλους ἀναστὰς ὁ διευθύνων εἶπε δι' ἐπίσημου τόνου: Ὁ
ἄρχων τῶν διαβόλων ἀποφαίνεται ὅτι μαγεία δὲν ὑπάρχει.
Ἐὰν δέ τις ἐξ ὑμῶν θέλει νὰ μάθῃ τὴν τύχην του, πρέπει
νὰ τὴν ἀναζητήσῃ πέραν τῆς θαλάσσης πλὴν μέγας ὁ κίν-
δυνος, ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι πρόθυμος νὰ τὸν ἀπαλλάξω τού-
του δι' ἐπικλήσεως τῶν ἀοράτων δυνάμεων. Ἀνάγκη ὅμως
νὰ προκαταβάλλῃ τὰς δαπάνας, τὰς ὁποίας θὰ κάμω διὰ
κηρία, ἔλαιον, ἀγρυπνίας καὶ ἄλλας χάριτας εἰς βοήθειαν
αὐτοῦ καὶ σωτηρίαν εἰς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν. Καὶ τὰ
χείλη τῶν παρισταμένων ἐψιθύρισαν μετ' εὐλαβείας:
Ἄμήν.

Αὐτὸ λοιπόν, παιδί μου, εἶνε τὸ περίφημον διαβολο-
μάζευμα, τὸ ὁποῖον φαίνεται τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἀτελῶς
ἐξετελίχθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Εἰς τοῦτο ἴσως ἔπταισε
καὶ ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀπὸ τοὺς μὴ
πιστεύοντας εἰς τὰ μάγια, καὶ ὅταν οἱ ἄνθρωποι δὲν πι-
στεύουν, τότε καὶ τὰ μάγια δὲν γίνονται. Τοιαύτη τοῦλά-
χιστον ἡ γνώμη τῶν γυναικῶν.

Συλλέκτης.

Μακεδών πρόχριτος.

Χωρικός τῆς Β. Μακεδονίας.

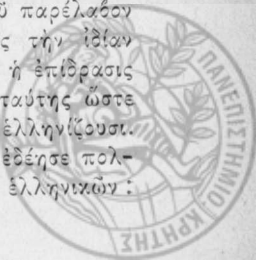
Γυνή τῆς Β. Μακεδονίας.

Η ΠΟΙΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΒΛΑΧΩΝ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Παραθέτομεν κατωτέρω ἐν παραφράσει ἐν ἑκ τῶν συνηθεστέρων δημοτικῶν ἄσμάτων τῶν Ἑλληνοβλάχων τῆς φυλῆς δηλονότι ἐκείνης, ἧς τὰς τύχας ἀπ' αἰῶνων ἤδη ἡ ἱστορία ἀρρήκτως συνέδεσε καὶ συνεταύτισε μὲ τὰς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Περὶ τῆς πρωτοτύπου αὐτῶν γλώσσης ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα ὅτι ἐκτὸς ξένων τινῶν στοιχείων περιέχει πολῦτιμα λείψανα λατινικῆς (*lingua vulgaris*) καὶ πλείστας ἀρχαίας καὶ νέας ἑλληνικὰς λέξεις, αἵτινες κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εἰσῆχθησαν καὶ σπουδαίως ἔστιν ὅτε φθολογικὰς καὶ σημασιολογικὰς ἀλλοιωσεις ὑπέστησαν. Καὶ τοῦτο ὑποστηρίζει τὴν γνώμην ὅτι οἱ ῥωμαῖοι ἄποικοι (ἂν ἦσαν καθαρῶς τοιοῦτοι) ἀναμιχθέντες μετὰ τοῦ ἰθαγενοῦς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ οὐχὶ μόνον τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν βίον, τὴν θρησκείαν καὶ τὸν πολιτισμὸν αὐτοῦ παρέλαβον ἀλλὰ καὶ ἱκανὰ στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσαν παρεδέχθησαν. Τοσαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς γλώσσης ταύτης ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ ἔκφρασις καὶ προφορὰ πολλάκις ἑλληνίζουσι. Τὰ τραγέα σύμφωνα t, th, g, ch καὶ ἄλλα ἐδέησε παραλαβοῦν νὰ ἀντικατασταῶσι ὑπὸ τῶν λεπτοτέρων ἑλληνικῶν :

δ, θ, γ, χ, κτλ. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τὴν λεπτὴν προφορὰν τῆς γλώσσης οἱ δακρορωμοῦνοι ἀπεκάλουν μέχρις ἐσχάτων τοὺς ἐν Ῥουμανίᾳ Ἑλληνοβλάχους Γραικοὺς, πρὸς οὓς διὰ τὴν διαφορὰν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ βίου οὐδέποτε ἠδυνήθησαν νὰ ἔλθωσιν εἰς οἰκισιτέρας σχέσεις. Καὶ ὅμως σήμερον αὐτοὶ οὗτοι οἱ Ῥωμοῦνοι διεκδικοῦσιν ἐπὶ τῶν Ἑλληνοβλάχων ἴσα δικαιώματα πρὸς τοὺς Ἑλληνας, καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἀναλγησίαν ἡμῶν αὐτῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ὀλίγα περὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἑλληνοβλάχων ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ ἄσμα, τοῦτο πλησιάζει νὰ ἐκλείψῃ, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ ρουμανόφιλος K. Weigand ἀναγκάζεται νὰ τὸ ὁμολογήσῃ. Εἰς τοῦτο οὐκ ὀλίγον συνετέλεσε καὶ ἡ καταπληκτικὴ διάδοσις τῶν ἐλληνικῶν ἁσμάτων, τὰ ὁποῖα διὰ τὴν συγγένειαν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ αἰσθήματος ἠδύναντο κάλλιστα νὰ ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς διαθέσεις αὐτῶν. Ἄλλως τε τὰ πατριωτικὰ ἄθλα κατὰ τοὺς κοινούς μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνας δὲν ἠδύναντο ἄλλως ἢ ἑλληνιστὶ νὰ ἐξυμνηθῶσι καὶ ἐπειδὴ εἰς τοὺς διψῶντας ἐλευθερίαν λαοὺς τὸ κυριαρχοῦν αἰσθημα εἶνε ὁ πατριωτισμός, ἐπόμενον ἦτο καὶ τὰ ἀρματωλικά ἄσματα νὰ καταλάβωσι τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν Ἑλληνοβλάχων. Οὕτω τὰ ἄσματα τοῦ Κατζαντώνη, τοῦ Ζιάκα, τοῦ Ναοῦμη καὶ Νταβέλη, τοῦ Διάκου, τοῦ Νικοτσάρα, τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, τοῦ Γέρω-Δήμου, τοῦ Ἀληπάσσᾶ καὶ τόσα ἄλλα μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀδόμενα ἐξογκοῦσι τὸ στῆθος καὶ ἐξυψοῦσι τὸ φρόνημα τοῦ γενναίου τούτου λαοῦ, ὅστις εἶνε τῶντι ἄξιος κρείττονος τύχης.

Θέλοντες νὰ παράσχωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς δημώδους ποιήσεως τῶν Ἑλληνοβλάχων παραθέτομεν ἐνταῦθα ἐν παραφράσει ἐν ἑκ τῶν κοινοτέρων παρ' αὐτοῖς ἐρωτικῶν ἁσμάτων.

Η ΞΙΠΠΑΣΜΕΝΗ

(ὄνη ὠδες)

Ἄλλοίμονο ἔς ἐμένα τὴν καϋμένην·

Δὲν συλλογιέται ἡ μάννα γιὰ παντρεία,
Μοῦ λέει: κούνα το μικρό, χαμένη,

Καὶ σὺ δὲν εἶσαι ἀκόμα γιὰ παντρεία . . .

Ἄχ! ἔπερασαν τὰ χρόνια μου ταχεία
Καὶ πάει ἡ ξακουστή μου ὀμορφιά.

Οἱ φιλενάδες ὅλες, βλέπεις, ἔχουν

Λεβέντες ν' ἀγκαλιάζουσε γλυκά

Καὶ τὸ πρῶτ' σ' τὲς γοῦρνες ὅλες τρέχουν

Τὰ σπάργανα νὰ πλύνουν παστρικά . . .

Κ' ἐγὼ μὲ ἄδεια χέρια ἡ φτωχὴ

Σ' τὸ σπίτι χολοσκάνω μοναχὴ.

Ἄκου λοιπὸν τί θὰ σοῦ πῶ, μπτέρα:

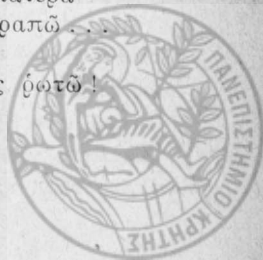
Νὰ παντρευτῶ κ' ἐγὼ τῶχω σκοπό.

Κι' ἂν δὲν τὸ θέλῃς σὺ μὲ τὸν πατέρα

Θ' ἀρπάξω ἄνδρα δίχως νὰ ἴτραπῶ . . .

Θὰ τὸν διαλέξω ὅπως τὸν ζητῶ

Καὶ σᾶς, γονεῖς μου, μίτε σᾶς ῥωτῶ!

ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

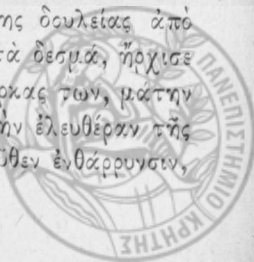

Ἦτο ἠπλωμένη ἐκεῖ ἡ σιωπή, ἡ μαύρη, ἡ στυγνὴ σιωπὴ τῆς δουλείας, μὲ τὰ δάκρυα τὰ μὴ τολμῶντα νὰ ἀναβλύσουν, μὲ τοὺς στεναγμοὺς τοὺς πνιγομένους.

Σιωπὴ μετ' ἀπογνώσεως, νύξ δουλείας ἄνευ ἐλπίδος χαραυγῆς.

Ἐκυπτον ἄνευ προσδοκίας ἀναστάσεως οἱ μακεδονικοὶ πληθυσμοί, ὅχι διότι τοὺς συνέτριψε τὸ θάρρος καὶ τοὺς ἀπεμύζησε τὴν ἐλπίδα ἡ πικρὰ μοίρα, ἡ ὁποία πέντε ἡδὴ αἰῶνας βαρύνει ἐπ' αὐτῶν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δουλευόντων Ἑλλήνων, ἀλλὰ διότι ἀσυγκρίτως δυστυχέστεροι τῶν ἄλλων, βλέπουν αὐτοὶ ἑτέραν τυραννίαν, τυραννίαν ἡδὴ γεννωμένην, τυραννίαν νεάζουσαν, τὴν τυραννίαν τοῦ Σλαυϊσμοῦ, ἔτοιμον νὰ διαδεχθῆ τὴν τυραννίαν τὴν ἐρειπουμένην, τὴν τυραννίαν τὴν καταρρέουσαν.

Καὶ ἐνῶ ὁ κλοιὸς τῆς νέας ταύτης δουλείας ἀπὸ τοῦδε, πρὶν ἢ θραυσθῶν τοῦ Τούρκου τὰ δεσμά, ἤρχισε νὰ περισφιγῆ μέχρις αἵματος τὰς σάρκας των, μάτην ἔστρεφον τὸ βλέμμα ἐναγώνιον πρὸς τὴν ἐλευθέραν τῆς Ἑλλάδος γῆν, μάτην ἀνέμενον ἐντεῦθεν ἐνθάρρυσιν, πρηγορίαν, ἐλπίδα.

Καὶ ἔκυπτον, ἔκυπτον, πλειότερον ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ἐλευθέρων ἀδελφῶν, ὑπὸ τὴν πικρίαν τὴν ἄφατον τῆς λήθης τῆς ἐλληνικῆς ἀλληλεγγύης ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ὀλύμπου δούλων τῆς χθές, τῶν ἀπελευθέρων τῆς σήμερον.

Καὶ ἡ Ἑλλάς ἐκλελυμένη ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς κακοδαιμονίας, ὑφισταμένη τὴν ἀναισθησίαν καὶ τὸ ἀνάληγτον τῆς ψυχῆς, τὸ ὁποῖον ἀπεργάζεται ὁ ἀπὸ τῶν ἰδίων δυστυχημάτων τραχυνόμενος ἐγωϊσμός ἀνεμιμνήσκειτο τῆς ὑποδούλου κόρης μετὰ τῆς ἐξητμισμένης, τῆς ἀορίστου λύπης, ἣν ἀποφέρει ἡ ἀνάμνησις τέκνου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ἀφῆρπασεν ὁ θάνατος.

Καὶ ὅμως ἡ Μακεδονία ἡ ἐλληνικὴ ζῆ σήμερον, ὡς τοιαύτη, ζῆ ἀναθαρρήσασα, ζῆ ἀνηθῶσα, καὶ ἐγείρει τὸ μέτωπον ὑψαύχην καὶ ἡ θεία γαλήνη τῆς ἐπὶ τὸ μέλλον πεποιθήσεως, ὡς ἡλίου ἀκτὶς φωτίζει τὴν ὀακρῦθρεκτον αὐτῆς μορφήν. Καὶ ἡ Ἑλλάς ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐλευθέρᾳ διαβλέπει σήμερον ὅτι ἡ διαφθορά, τὴν ὁποίαν οἱ ἀπεγνωσμένοι καὶ ἀπογοητευμένοι ὑπελάμβανον φαγέδαιναν βλάβως κατατρώγουσαν τὰς σάρκας αὐτῆς, ἦτο ὅλως κατ' ἐπιπολήν, ἦτο ἀπλή ἐκτροπὴ ἕνεκα τῶν ἐσωτερικῶν ἀτσαθαλιῶν ἀπὸ τοῦ μεγάλου τοῦ Γένους σκοποῦ. Διαβλέπει ἡ Ἑλλάς σήμερον ὅτι δὲν ἐνεκρῶθη ἡ θεία αὐτῆς ψυχὴ, ὅτι δὲν ἐψύγη ἐν αὐτῇ τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως ἡ φλογερὰ πνοή, αἰσθάνεται ἑαυτὴν ὄρθουμένην, ὡς κατὰ τοὺς μεγάλους χρόνους τῶν πατέρων μας, καὶ ὑπὸ τὸ κέλευσμα τῆς Λαύρας ἐτοιμὴν νὰ συνεχίσῃ τὸ βαρὺ ἔργον, νὰ βαδίσῃ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς

οὐδέποτε ἐτονίσθησαν ἐπιθαλάμια καὶ ἡγεμόνων ψῶξι,
αὐτὰ καὶ πάλιν ἀρματωλοὶ τιμημένοι, τῆς δούλης
ἐλληνίδος Κόρης ἀθάνατοι πρόμαχοι, αὐτὰ ἄς θρηνήσουν
τὸν θάνατόν σας, αὐτὰ ἄς ψάλουν τὴν ᾠδὴν ὑμῶν.

Τὸ κενοτάφιόν σας νὰ τὸ στήσουν ἐκεῖ ἐπάνω, ὅπως
τὸ ζητεῖ τοῦ ἀρματωλοῦ ἡ ψυχὴ·

Ἐδῶ νὰ μὴ μὲ θάψετε, στὸν ἔρημο τὸ λόγγο,
μον' νὰ μὲ βγάλετε ψηλά, σὲ μιὰ ψηλὴ ραχοῦλα
μνημοῦρι νὰ μοῦ φτειάσετε νὰ ναι πολὺ μεγάλο
νὰ στέκω ὀρθὸς νὰ πολεμῶ καὶ δίπλα νὰ γιομίζω.

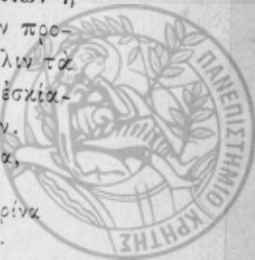
Σεῖς ἄσματα δημοτικά, τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως καὶ
τῆς ἐθνικῆς ᾠδῆς Ἑστιάδες, σεῖς ὑπὸ τὴν γλυκεῖαν
μελωδίαν τῶν ὁπίων ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ἐν τῇ μα-
κρᾷ νυκτὶ τῆς δουλείας ἐκλείομεν τὰ πεπονημένα ἡμῶν
βλέφαρα ἀντλοῦντες τὴν ἐλπίδα τῆς χαραυγῆς, σεῖς
ἐκτίσασατε τὴν φλόγα τοῦ κατακειμένου τραυματίου
ἀρματωλοῦ, σεῖς ὀδηγήσατε τὰ ἥρωϊκά του λεβεντό-
παιδὰ νὰ εὔρουν τὸν τραυματίαν ἀρχηγόν.

Ποῦ εἴσθε, παιδιὰ, δὲ φαίνεσθε, τρεῖς μέραις καὶ τρεῖς νύχτες.

Ἐλάτε νὰ μὲ βγάλετε ἀπ' τὰ πικρὰ λαγκάδια,
Γιὰ πιάστε με νὰ σηκωθῶ, βάλτε με νὰ καθήσω
εἶναι πικρὸ τὸ λάθωμα, φαρμάκι τὸ μολύβι.

Ἄσματα τοῦ λαοῦ, εἰς τοὺς στίχους τῶν ὁπίων ἡ
πατρὶς ἡ γλυκεῖα ἀπεθησαύρισε τὰ τρόπαια τῶν προ-
μάχων της, ἀναζήσατε διὰ νὰ ὑμνήσετε καὶ πάλιν τὰ
ἥρωϊκά ὄπλα, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον ἐσχία-
σαν προχθὲς τὴν ᾠδὴν τῶν παλαιῶν ἀρματωλῶν.

Πιάστε, παιδιὰ, τὸ στένωμα, φτιάστε τὰ μετερίζια,
Βαρεῖτε ἀπάνω σὲ κορμιά, ἀφοῦ κοντοζυγώσουν,
Βοήθ' Ἀϊ-Διὰ π' τὸ Μπιστικὸ κι' ἀπὸ τὴν Σαμαρίνα
Βοήθα, Κυρά μου Παναγιὰ ἀπὸ τὸ Μέγα Σπήλιον.

Ἄσματα τοῦ λαοῦ, ἄς ἀκουσθῆ καὶ πάλιν ἡ ἀρρενωπὴ μελωδία σας, ἂν ὄχι ἐν τῇ στενῇ ἀτμοσφαίρᾳ τῶν πόλεων ἀλλ' ἐκεῖ ἐπάνω, ὅπου ἐλευθέρᾳ ἀντηχεῖ αὕτη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρημίας τῶν ὄρέων καὶ τῶν φαράγγων τῆς δουλωμένης γῆς.

Ψάλατε καὶ πάλιν τὴν γοργὴν, τὴν ἀθάνατον προέλασιν ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἔφεραν τὰ ὄπλα τῆς Ἑλλάδος, ὄπλα νίκης, μέχρι τοῦ Καρα τσαῖρ καὶ τοῦ Ντεμιρ Καπού, ὑπὸ τὸ κέλευσμα τοῦ ἡρωϊκοῦ των ἀρχηγοῦ.

Παιδιὰ τροχίστε τὰ σπαθιά, πλύνετε τὰ ντουφέκια.

Τσιλίκι βάλτε στὴν καρδιά καὶ σίδερο στὰ πόδια

Τριῶν μερῶν περπατησιὰ νὰ κάνουμε μιὰ νύχτα.

Μὴ ἀφήσετε, ἄσματα δημοτικὰ, νὰ φυγῆ ἡ ἐλπίς, νὰ ἐξατμισθῆ τὸ θάρρος. Ὁ παγερὸς χειμῶν, ὁ ὅποιος διώκει τὸν ἀρματωλὸν ἀπὸ τῶν χιονοσκεπῶν ὄρέων, ἄς μὴ εἰσδύσῃ ποτὲ εἰς τὰς ψυχὰς, ἄς μὴ ναρκώσῃ ποτὲ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τὴν φλόγα.

Ἠρέμα, μὲ φωνὴν σιγηλὴν, μὲ μελωδίαν μυστικὴν, προσομοίαν πρὸς τὸν ὡς πλαγιαῦλου μέλος ψιθυρὸν τῆς ἐλάτης τῶν μακεδονικῶν ὄρέων, ψάλατε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐγκαρτερούντων δούλων τὰ ἀθάνατα ἔπη σας.

« Ἐμαραθῆκαν τὰ δεντριά, τὰ κορφοβούνια ἀσπρίζουν

Κ' οἱ Βλάχοι πᾶν στὰ χειμαδιὰ πάνε νὰ ξεχειμάσουν

Οἱ κλέφταις τότε χάνονται τὰ κορφοβούνια ἀφίνουν

.....

Μετρῶντας τὰ μερόνυχτα, τὴν ὥρα καρτεροῦνε

Ν' ἀνοίξῃ ὁ γαῦρος κ' ἡ ὄξειά, νὰ λυώσουνε τὰ χιόνια.

Φαίαιξ

